

Forum of Federations

The Global Network on Federalism and Devolved Governance

ဖက်ဒရယ်အက်ဆေးများ

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ နိုင်ငံမြို့တော်များကို စီမံအုပ်ချုပ်ပုံ

၁

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်းမှ ဒေသန္တရအစိုးရ

၂

သဘာဝသယံဇာတရင်းမြစ်များ

၃

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ်မြန်မာနိုင်ငံရုံး

Forum of Federations Myanmar Country Office

အမှတ် ၅(က)၊ ၅ လွှာ၊ နဝရတ်ကွန်ဒို၊ စင်္ခလမ်း၊ ဒဂုံမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ဖုန်း - +၉၅ ၁ ၃၈၇ ၅၅၁

ပုံနှိပ်ခြင်း

တတိယအကြိမ် (ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၉)

အုပ်ချုပ်

၂၀၀၀ အုပ်

ထုတ်ဝေသူ

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ် မြန်မာနိုင်ငံရုံး

ပုံနှိပ်သူ

ဦးကျော်သူ၊ သဒ္ဒါမိုးပုံနှိပ်တိုက် (၀၀၀၀၈)

ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုတာဝန်ခံ

Golden Art

Printing & Advertising Media Service

မျက်နှာပုံဒီဇိုင်း

Mi Khayae Thin

ဘာသာပြန်

ထက်မင်းလွင်

စာတည်း

ထွန်းမင်းဦး၊ သီဟဝင့်အောင်

စီးပွားရေးအကျိုးအလို့ငှာ ရည်ရွယ်သုံးစွဲခြင်း မဟုတ်လျှင် ယခုစာအုပ်တွင်
ဖော်ပြထားသည်များကို ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ်၏ အမည်ကို ဖော်ပြလျက်
လွတ်လပ်စွာ ဖော်ပြ၊ ဖြန့်ဝေ၊ ကူးယူနိုင်ပါသည်။

၃၂၁

ထက်မင်းလွင် (ဘာသာပြန်)

ဖက်ဒရယ်အက်ဆေးများ/

ထက်မင်းလွင် (ဘာသာပြန်)။ - ရန်ကုန်

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ် (မြန်မာနိုင်ငံရုံး)၊ တတိယအကြိမ်၊ ၂၀၁၉။

၁၁၄ စာ၊ ၁၃.၉၆ x ၂၁.၅၉ စင်တီမီတာ။

(၁)

ဖက်ဒရယ်အက်ဆေးများ/

ဖက်ဒရယ်အက်ဆေးများ

ထက်မင်းလွင် ဘာသာပြန်ဆိုသည်။

“ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံမြို့တော်ကို ရွေးချယ်ခြင်းကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင်၊ ယင်းမြို့တော်၏ တည်နေရာ၊ အထိမ်းအမှတ်အဆောက်အဦများ (monuments)၊ ယင်းမြို့တော်ဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်စီမံမှုကိစ္စများမှာ ဖော်ပြပါ မတူကွဲပြားမှုကို ထင်ဟပ်ရန် လိုအပ်သလို တပြိုင်နက်တည်းမှာပင် ပြည်နယ်များ၊ ဒေသများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး တတ်နိုင်သမျှ ဘက်လိုက်မှု ကင်းရှင်း ရန်လည်း လိုအပ်ပေသည်။”

(ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ နိုင်ငံမြို့တော်များကို စီမံအုပ်ချုပ်ပုံမှ ကောက်နှုတ်ချက်)

“သို့သော် ဒေသန္တရအစိုးရများအတွက် အခြေခံလိုအပ်သည့် ယင်းတို့၏ ဥပဒေကြောင်းအဆင့်နှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံများတွင် တဖြည်းဖြည်း ပိုမိုဖော်ပြလာကြပြီ ဖြစ်သည်။ သြစတြေးလျကဲ့သို့ သက်တမ်းရှည် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများသည်လည်း ဒေသန္တရအစိုးရကို အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းအသိအမှတ်ပြုရန် မကြာသေးမီကပင် စဉ်းစားလာကြပြီ ဖြစ်သည်။”

(ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်းမှ ဒေသန္တရအစိုးရမှ ကောက်နှုတ်ချက်)

“ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်ဝါဒ (fiscal federalism) တွင် ရေနံတွင်းထွက်ပစ္စည်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ဗဟိုက ဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟု ယူဆကြသလို ရေနံကဏ္ဍက နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးအတွက် အရေးပါပြီး အစိုးရအခွန်အရပ်ရပ်တွင် အရေးကြီးသည့်ကဏ္ဍက ပါဝင်နေလျှင် ဤစဉ်းစားချက်မှာ ပိုမိုအားကောင်းမည် ဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီ၏ အနေအထားအပေါ်မူတည်၍ အခြေအနေအမျိုးမျိုး ကွဲပြားသွားသည်ဟု ဆိုလိုရင်း ဖြစ်ပေသည်။”

(သဘာဝသယံဇာတရင်းမြစ်များမှ ကောက်နှုတ်ချက်)

မာတိကာ

–	အမှာ	i
–	ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ် နောက်ခံသမိုင်း	iii
–	ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ် မြန်မာနိုင်ငံရုံး	v
၁။	ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ နိုင်ငံ့မြို့တော်များကို စီမံအုပ်ချုပ်ပုံ – နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်	၁
၂။	ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်းမှ ဒေသန္တရအစိုးရ	၃၃
၃။	သဘာဝသယံဇာတ ရင်းမြစ်များ	၄၉

အမှာ

ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ပြောဆိုစရာ အကြောင်းအရာများစွာတို့အနက်မှ ယခုစာအုပ်မှာ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ မြို့တော်များအကြောင်း၊ ဒေသန္တရအစိုးရများအကြောင်းနှင့် သယံဇာတကို ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် မည်သို့မည်ပုံ ခွဲဝေကြသည်ဆိုသည့်အကြောင်း၊ အကြောင်းအရာသုံးခုအပေါ် နိုင်ငံတကာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက် စာတမ်းများကို ပေါင်းစည်းထုတ်ဝေလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများမှာလည်း တကျောင်းတဂါထာ၊ တရွာတပုဒ်ဆန်း ဆိုသလို လှေနှံဓားထစ် ပုံစံမျိုးမဟုတ်၊ နိုင်ငံအလိုက် ကွဲပြားခြားနားကြပုံကို သင်ခန်းစာယူဖွယ်လည်း ရှိပါသည်။ ထိုက်သင့်သည့် ပုံစံကို ရွေးချယ်နိုင်ဖို့လည်း မျှော်လင့်ပါသည်။ ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် ဖက်ဒရယ်ဆွေးနွေးမှုကို တထောင့်တနေရာကပါဝင်ဖြည့်စွမ်းနိုင်သည်ဟုဆိုလျှင်ပင် ဤဖက်ဒရယ်အက်ဆေးများစာအုပ်ကို ထုတ်ဝေခြင်း ရည်ရွယ်ချက် အပြည့်အဝ ရရှိပြီ ဖြစ်ပါကြောင်း။

ထက်မင်းလွင်

ဌာနေကိုယ်စားလှယ်

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ် - မြန်မာနိုင်ငံရုံး။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ် နောက်ခံသမိုင်း

၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ကနေဒါအစိုးရ၏ ကမကထပြုမှုဖြင့် နိုင်ငံတကာ ဖက်ဒရယ် ကွန်ဖရင့်တရပ်ကို ကနေဒါနိုင်ငံ၊ ကွီဘက်ပြည်နယ်၊ မောင့်ထရမ်ဘလတ် တွင် ကျင်းပခဲ့ပြီး အနီကွန်ဖရင့်သည်ပင်လျှင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ် (Forum of Federations) ကို အင်စတီကျူးရှင်းတရပ်အဖြစ် မွေးဖွားစေခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကိုလည်း ပိုမိုကောင်းမွန်စေ၊ အခြားကမ္ဘာ့နိုင်ငံများရှိ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသော တိုင်းပြည်များနှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရန် ဆောင်ရွက်နေသော တိုင်းပြည်များမှ အတွေ့အကြုံများကိုလည်း အပြန်အလှန် လေ့လာသင်ယူနိုင်စေဆိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ဖိုရမ်သည် ယခုအခါတွင် ဩစတြေးလျ၊ ဘရာဇီး၊ ကနေဒါ၊ အီသီယိုးပီးယား၊ ဂျာမနီ၊ အိန္ဒိယ၊ မက္ကဆီကို၊ နိုင်ဂျီးရီးယား၊ ပါကစ္စတန်နှင့် ဆွစ်ဇာလန် အဖွဲ့ဝင် (၁၀) နိုင်ငံရှိပြီး အမေရိကန်နိုင်ငံများ၊ ဥရောပ၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနိုင်ငံများနှင့် အာဖရိက နိုင်ငံများတွင် လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ ပဋိပက္ခအလွန် တွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ပုံစံ ကျင့်သုံးရန် (သို့) ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရန် ကြိုးပမ်းနေသည့် တိုင်းပြည်များတွင်လည်း ဖိုရမ်၏ လုပ်ငန်းများကို တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ်သည် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တည်းက မြန်မာနိုင်ငံတွင်းမှ အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း၍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေး လေ့လာမှုအစီအစဉ်ဖြင့် သင်တန်းများနှင့် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများစွာ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရုံးကို ဖွင့်လှစ်၍ ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပြောဆိုမှုများ ပိုမိုတိုးတက်စေရန်အတွက် သက်ဆိုင်သူအသီးသီးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်လျက် ရှိပါသည်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ ဖိုရမ်သည် မည်သည့်နိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်စနစ် (သို့) ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးနည်းလမ်းက မည်သည့်နိုင်ငံနှင့် သင့်တော်ပါ၏ ဆိုသည့် ဆေးနည်းပေးခြင်းနှင့် နတ်လမ်းညွှန်ခြင်းများကို ပြုလုပ်ခြင်း

အလျဉ်း မရှိပါ။ နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ယင်းနိုင်ငံ၏ နောက်ခံသမိုင်းကြောင်း၊ ပထဝီအနေအထားနှင့် နိုင်ငံရေးဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုတို့အပေါ် မူတည်၍ တိုင်းပြည်တွင်းရှိ သက်ဆိုင်ရာ အကျိုးရှင်အသီးသီး၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်များအရသာ ယင်းနိုင်ငံ၏ ကိုယ်ပိုင်ဖက်ဒရယ် ပုံစံကို တည်ဆောက်နိုင်သည်ဆိုသည့်အချက်ကို ဖိုရမ်က အကြွင်းမဲ့ လက်ခံထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သမိုင်းဝင်နိုင်ငံရေးအသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလအတွင်း ဖိုရမ်အနေနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခွင့်ရသည့်အပေါ်တွင်လည်း များစွာ ဂုဏ်ယူမိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့်လည်း ပြည်သူများ၏ သဘောထားဆန္ဒများကို ကိုယ်စားပြုသော နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုများမှ တဆင့် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ကိုက်ညီသော ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို တည်ဆောက်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ဖိုရမ်က အလေးအနက်ယုံကြည်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ် မြန်မာနိုင်ငံရုံး

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုင်ရာ ပြောဆိုဆွေးနွေးမှုများ ပိုမိုတိုးပွားလာစေရန်နှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုများတွင် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ပုံစံများကို အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးသင်ယူလေ့လာနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ် မြန်မာနိုင်ငံရုံးကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ရန်ကုန်မြို့၌ ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရုံးအနေနှင့် သက်ဆိုင်ရာ အကျိုးရှင်အသီးသီးပါဝင်သည့် ဖက်ဒရယ် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများနှင့် သင်တန်းများကို ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်၊ ဧရာဝတီတိုင်း ဒေသကြီးလွှတ်တော်၊ မကွေးတိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်၊ ကရင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ ရှမ်းပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ ရခိုင်ပြည်နယ် လွှတ်တော်နှင့် မွန်ပြည်နယ်လွှတ်တော်တို့တွင်လည်း ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်ခဲ့သည့်နည်းတူ တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန၊ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံး၊ အမျိုးသား ပညာရေး မူဝါဒကော်မရှင်တို့နှင့်လည်း ဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် တိုင်းပြည်တွင်းမှ တတ်သိပညာရှင်များ၊ သတင်းစာဆရာများနှင့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့်လည်း ဆွေးနွေးပွဲများ၊ သင်တန်းများ ပြုလုပ်လျက် ရှိပါသည်။ ရပ်ရွာအဆင့်တွင်လည်း သာမန်ပြည်သူများ အနေနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို နားလည်သဘောပေါက်စေရန်အတွက် ရပ်ရွာအခြေပြုသင်တန်းများကိုလည်း မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်လျက် ရှိပါသည်။

ထို့အပြင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ ဖိုရမ် မြန်မာနိုင်ငံရုံးအနေနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်နှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တည်ဆောက်ရေး ကိစ္စရပ်များတွင် ထဲထဲဝင်ဝင် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေကြသည့် အစိုးရ၊ တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်သည့် အဆင့်မြင့် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကိုလည်း ကနေဒါနိုင်ငံ၏

ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို လေ့လာနိုင်ရန် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ပါသည်။ ထိုခရီးစဉ်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့် ခေါင်းစဉ်များမှာ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အထူးအရေးပါလှသည့် ခေါင်းစဉ်များဖြစ်သည့်အတွက် နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ကိုယ်တိုင် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့နှင့်အတူ ဆွေးနွေးပွဲ တက်ရောက်၍ ကနေဒါနိုင်ငံ၏ အတွေ့အကြုံများကို လေ့လာခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုနှင့် ပြည်တွင်းလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများကို နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီး ယခုအချိန်တွင် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တည်ဆောက်ရေး ရည်မှန်းချက်များ၏ သမိုင်းဝင်အခါတရပ်တွင် ရောက်ရှိနေချိန် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ သမိုင်းဝင်အချိန်အခါ၌ မြန်မာအစိုးရနှင့် အဓိကပါဝင်သင့်ပါဝင်ထိုက်သူများ အားလုံးကြုံတွေ့နေရသည့် စိန်ခေါ်မှုတရပ်မှာ မတူကွဲပြားသော မျိုးနွယ်စုများဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသည့် မြန်မာလူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းအတွက် စွမ်းဆောင်ရည်ပြည့်ဝပြီး အားလုံးပါဝင်နိုင်သော၊ မြန်မာပြည်သူများအားလုံးကို ကိုယ်စားပြုနိုင်သော နိုင်ငံရေးစနစ်တရပ် တည်ဆောက်ရေးပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ ဖိုရမ်အနေနှင့် ထိုနိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်အတွင်း တထောင့်တနေရာမှ ပူးပါင်းဆောင်ရွက်ခွင့်ရသည့်အတွက်လည်း များစွာ ဂုဏ်ယူဝမ်းမြောက်မိပါသည်။

ဖက်ဒရယ်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပညာရှင်များ၏ စကားကို ကိုးကားရမူ It is a long way (ဤကားခရီးရှည်ကြီး၊ ခရီးရှည်သလောက် ပင်ပန်းကြရသည်လည်းဖြစ်၍ အီစလံဝေဟုပင် ဆိုရမလို) ဟူသတတ်။ ဖက်ဒရယ်ဟူသော ခရီးကားဝေးလှ၏။ ခြေသာလျှင် ယာဉ်ရှိကြကုန်၏ ဆိုသလိုပင် ကျွန်ုပ်တို့အနေနှင့်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ် ပီပြင်စွာ ပေါ်ထွက်လာရေးနှင့် ပိုမိုသက်ဝင်ရှင်သန်လာရေးဆိုသည့် ကိစ္စအတွက် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ကြပါဦးမည်။ ဤဖက်ဒရယ်အက်ဆေးများ စာတမ်းငယ်သည် ဖက်ဒရယ်ခရီးရှည်ကြီးကို အားသွန်ခွန်စိုက် ချီနေကြသော မြန်မာနိုင်ငံရေး ဖြစ်စဉ်အတွင်းမှ ပုဂ္ဂိုလ်အသီးသီးအတွက် လက်ကတုံး

တောင်ငူသဖွယ် တထောင့်တနေရာအတွက် အသုံးတည့်မည်ဆိုလျှင်
ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ် မြန်မာနိုင်ငံရုံးက အင်မတန် ဝမ်းပန်းတသာ
ရှိပါမည့်အကြောင်း။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ နိုင်ငံမြို့တော်များကို စီမံအုပ်ချုပ်ပုံ -
နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်

နိုင်ငံမြို့တော် (capital cities) များမှာ အခြားမြို့တော်များကဲ့သို့ပင် လူများ နေထိုင်၊ အလုပ်လုပ်ကိုင်ကြ၊ ဒေသဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများကို ရယူသုံးစွဲ ကြပြီး နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသည့် နေရာများပင် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံ၏ မြို့တော်များမှာ အခြား မြို့ကြီးများနှင့် ကွာခြားသော အချက်များလည်း ရှိပါသေးသည်။ မြို့တော် များမှာ တနိုင်ငံလုံးကို အုပ်ချုပ်စီမံသော အမျိုးသားအစိုးရနှင့် အရေးကြီး သော အမျိုးသားအဆင့် (တနိုင်ငံလုံးအဆင့်) အင်စတိကျူးရှင်းများ တည် ရှိရုံမျှမကဘဲ၊ ယဉ်ကျေးမှုပိုင်းနှင့် အမှတ်အသား၊ အထိမ်းအမှတ်သဘော ဆိုင်ရာ (symbolic) အခန်းကဏ္ဍတွင် ထူးခြားသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင် လျက် ရှိပါသည်။ တမျိုးသားလုံးနှင့်ဆိုင်သော မြို့တော်၏ အခန်းကဏ္ဍ နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍတို့မှာ တခါတရံ တခုနှင့် တခု ပဋိပက္ခ ဖြစ်တတ်ပေသည်။ ယင်းအခြေအနေမှာ မြို့တော်ကို အခြားသော မြို့ကြီး များကဲ့သို့ သဘောထားသည့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ပို၍ ဆိုးရွားပေ သည်။ အကြောင်းမှာ မြို့တော်ကို ပြည်နယ်၏ စီမံခန့်ခွဲမှုအောက်တွင် ထားရှိပြီး ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ အကန့်အသတ်နှင့်သာ တည်ရှိနေသော အခြေအနေကြောင့် ဖြစ်လေသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ် ကျင့် သုံးသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ နိုင်ငံမြို့တော်များမှာ တပြည်ထောင်စနစ် ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများရှိ နိုင်ငံမြို့တော်များနှင့်လည်း ကွာခြားမှု ရှိသည်။ အကြောင်းမှာ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် မတူကွဲပြားခြားနားမှု (လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု မတူကွဲပြားမှု) ရှိတတ်သည်ဖြစ်ရာ နိုင်ငံ မြို့တော်များသည် ယင်းကွဲပြားခြားနားမှု ရှိသည့် ဗဟိုလူ့အဖွဲ့အစည်းကို ကိုယ်စားပြုရန်ဆိုသည့် တာဝန်တရပ်ပိုလာခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ မတူကွဲပြားမှုကို တတ်နိုင်သမျှ ကိုယ်စားပြုရန် လိုအပ်သည့် တပြိုင်နက် ထဲမှာပင် ဖက်ဒရယ်မြို့တော်သည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ ပြည်နယ်များကို ဘက် လိုက်ခြင်း၊ တဘက်ဘက်ကို ပိုမိုဦးစားပေးခြင်းမျိုး မဖြစ်စေဘဲ တတ်နိုင် သမျှ သမာသမတ်ရှိရန်၊ ကြားနေရန်လည်း လိုအပ်ပေသည်။

ဤသို့ အခြေအနေ၊ နောက်ခံများရှိသည့်အပြင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံများတွင်ပင် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံမြို့တော်များ၏ အုပ်ချုပ်မှုပုံစံများ (governing structures)၊ အခန်းကဏ္ဍနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများ (roles and responsibilities)၊ ရင်းမြစ်များနှင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက မြို့တော်ကို အလေးထားမှုတို့မှာ ကွာခြားလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံများတွင် ဖက်ဒရယ်မြို့တော် (တနည်း နိုင်ငံမြို့တော်) ကို မည်သို့ မည်ပုံ စီမံခန့်ခွဲကြသည်၊ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့မှု ပြုကြသည်ကို ဤစာတမ်းတွင် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာဖော်ထုတ်သွားမည် ဖြစ်သည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံမြို့တော်များကို အများအားဖြင့် တနိုင်ငံလုံးအတွက် အရေးကြီးသော အမှတ်အသားတခု၊ သင်္ကေတတခု (symbol) အနေနှင့် ရှုမြင်လေ့ရှိကြပါသည်။ အထူးသဖြင့် မတူကွဲပြားသော သို့မဟုတ် နယ်နိမိတ်အားဖြင့် ကြီးမားသော သို့မဟုတ် ယင်းအခြေအနေ နှစ်ရပ်စလုံးရှိသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ဤအမှတ်အသားသရုပ်သကန်သဘော (symbolism) မှာ အထူးသီးသန့်အနေနှင့် အဓိပ္ပာယ်ဆောင်ပါသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံမြို့တော်ကို ရွေးချယ်ခြင်းကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင်၊ ယင်းမြို့တော်၏ တည်နေရာ၊ အထိမ်းအမှတ်အဆောက်အဦများ (monuments)၊ ယင်းမြို့တော်ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်စီမံမှုကိစ္စများမှာ ဖော်ပြပါ မတူကွဲပြားမှုကို ထင်ဟပ်ရန် လိုအပ်သလို တပြိုင်နက်တည်းမှာပင် ပြည်နယ်များ၊ ဒေသများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး တတ်နိုင်သမျှ ဘက်လိုက်မှု ကင်းရှင်းရန်လည်း လိုအပ်ပေသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ဝါရှင်တန်ဒီစီ (Washington D.C.)၊ အော့တဝါ (Ottawa)၊ ကင်ဘာရာ (Canberra) နှင့် အဘူဂျာ (Abuja) အပါအဝင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ နိုင်ငံမြို့တော်များအားလုံးလိုလိုပင် သမိုင်းကြောင်းအရရေး၊ ဒေသအရ၊ ဘာသာစကားအရ သို့မဟုတ် လူမျိုးရေးအရ ကြားနေရာများ၊ တနည်း အားလုံးနှင့် ထိစပ်နေသော နေရာများတွင် တည်ရှိနေကြသည်မှာ အံ့ဩဖွယ်ရာ မဟုတ်ပါချေ။ နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ၏ မြို့တော် အဘူဂျာဆိုလျှင် မတူကွဲပြားမှု ကြီးမားသော နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ၏ ပထဝီ

အချက်အချာနေရာတွင် တည်ရှိသလို၊ နိုင်ငံတွင်း အဓိကကိုးကွယ်သည့် ဘာသာတရားနှစ်ခုကို ကိုယ်စားပြုသည့် ဗလီကြီးတလုံးနှင့် တနိုင်ငံလုံး အဆင့် ခရစ်ယာန်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း (ကသီဒရယ်ကြီး) တခုလည်း တည်ရှိနေသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုနည်းတူပင် ဘယ်လ်ဂျီယံ နိုင်ငံမြို့တော် ဘရပ်ဆဲလ် (Brussels) မှာလည်း ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံရှိ အဓိကဘာသာစကား နှစ်မျိုးစလုံးတည်ရှိသော ဒေသဖြစ်ပြီး ဘယ်လ်ဂျီယံ နိုင်ငံ၏ ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ မတူကွဲပြားမှုများကို ကိုယ်စားပြုလျက်ရှိပေသည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ မြို့တော် ဘန်း (Bern) ဆိုလျှင်လည်း ပထဝီအနေအထားအရ နိုင်ငံ၏ အလယ်နီးပါးတွင် တည်ရှိနေပြီး မြို့ပြဒေသတခုအနေနှင့် ထူးထူးခြားခြား အရေးမပါလှခြင်းနှင့် ပြင်သစ်စကားပြောဒေသနှင့် နီးကပ်လျက်ရှိခြင်းကြောင့်ပင် ဆွစ်အစိုးရ၏ မြို့တော်အဖြစ် တည်ရှိနေခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ဂျာမနီနိုင်ငံတွင်လည်း ဘာလင်မြို့တော်မှာ အရှေ့အနောက် နှစ်နိုင်ငံပေါင်းစည်းရေးအတွက် တခုတည်းသော အဓိက မြို့ပြအချက်အချာဒေသဖြစ်နေခြင်းကြောင့် ဂျာမနီအတွက် မြို့တော်အဖြစ် ဘာလင်ကို ရွေးချယ်ခဲ့ခြင်းမှာ အရှေ့ပိုင်း ပြည်နယ်များအတွက်မူ အရေးပါသော ဆုံးဖြတ်ချက်တရပ် ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်ရာ အီရတ်နိုင်ငံကဲ့သို့သော ပေါ်ထွန်းစ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ အများစုအတွက်မူ မည်သည့်နေရာကို မြို့တော်အဖြစ် ရွေးချယ်မည်၊ မည်သို့သော အဆင့်အတန်း သတ်မှတ်ပေးမည်ဆိုသော ကိစ္စမှာ ယခုထက်တိုင် လိပ်ခဲတည်းလည်း ကိစ္စဖြစ်နေသေးသည်မှာလည်း အံ့ဩဖွယ်ရာ မဟုတ်ချေ။

မြို့တော်ရွေးချယ်ခြင်း

နိုင်ငံဆယ့်တစ်နိုင်ငံကို လေ့လာသော ဤစစ်တမ်းအရ နိုင်ငံများသည် မတူညီသော အကြောင်းရင်းများ၊ မတူညီသော လုပ်ဆောင်သူ (actors) များအပေါ် မူတည်၍ ယင်းတို့၏ မြို့တော်နေရာများကို ရွေးချယ်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အချို့သော မြို့တော်များကို စစ်ဘက်လုံခြုံရေးကဲ့သို့သော လက်တွေ့ကျသည့် အကြောင်းရင်းများကြောင့် ရွေးချယ်ကြသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဝီတိုရိယဘုရင်မက အော့တဝါ (Ottawa) ကို ကနေဒါနိုင်ငံ၏ မြို့တော်အဖြစ် ရွေးချယ်ခြင်းမှာ ထိုအချိန်က အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်မှု ရှိနိုင်သောကြောင့် အမေရိကန်၊ ကနေဒါ နယ်စပ်မှ အလှမ်းဝေးသော အော့တဝါကို မြို့တော်အဖြစ် ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဘန်း (Bern) ကို ဆွစ်အစိုးရမြို့တော်အဖြစ် ရွေးချယ်ခြင်းမှာလည်း ယင်းကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများအနည်းနှင့် အများ ပါဝင်ပေသည်။

တခါတရံတွင်မူ ရွေးချယ်ထားသော မြို့နေရာတွင် မြို့တည်မည်ဆိုပါက ငွေကြေးကုန်ကျစရိတ်မြင့်မားမည်ဖြစ်သည့်တိုင် ယင်းဒေသ၏ အမှတ်သရုပ်သဖွယ်ဖြစ်မှုကြောင့်ပင် ရွေးချယ်လိုက်သည်မျိုးလည်း ရှိတတ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (နိုင်ဂျီးရီးယား၏ မြို့တော်) အဘူဂျာ (Abuja) နှင့် (အီသီယိုးပီးယား၏ မြို့တော်) အဒစ်အဘာဘာ (Addis Ababa) တို့ကို မြို့တော်အဖြစ် ရွေးချယ်ခြင်းတွင် ယင်းမြို့နှစ်မြို့စလုံးသည် နိုင်ငံများ၏ ဗဟိုအချက်အချာတွင် ရှိနေခြင်းနှင့် သီအိုရီသဘောအရ တနိုင်ငံလုံးသို့ အာဏာစက် ပျံ့နှံ့ နိုင်ခြင်းတို့ကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။ ဘာလင်ကိုမြို့တော်အဖြစ် ရွေးချယ်ရခြင်းမှာ အမှတ်သရုပ်၊ သင်္ကေတသဘောဆောင်ပြီး ဂျာမနီနှစ်နိုင်ငံပေါင်းစည်းခြင်းကို ကိုယ်စားပြုသည့် သင်္ကေတဖြစ်နေခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် မြို့တော်နှစ်ခု ရှိနေခြင်း (မြို့တော် ပရီတိုရီးယားနှင့် ကွပ်တောင်းကလည်း သင်္ကေတအားဖြင့် နိုင်ငံ၏ ကွဲပြားနေသော သဘောသဘာဝကို ဖော်ညွှန်းနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

မြို့တော်နေရာရွေးချယ်ရာတွင် အရေးပါသည့် အခြားအကြောင်းရင်းတရပ်မှာ နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးအင်အားကို စီးပွားရေးအရ အချက်အချာကျသည့် နေရာမှ ခွဲထုတ်ထားလိုခြင်းဆိုသည့် အချက်ပင် ဖြစ်သည်။ (စီးပွားရေးအချက်အချာကျသည့်) နယူးယောက်နှင့် ဖိလဒဲလ်ဖီးယားတို့နှင့် နီးနီးကပ်ကပ် တည်ရှိမနေခြင်းမှာ ဝါရှင်တန်ဒီစီကို မြို့တော်အဖြစ် ရွေးချယ်ရသည့် အကြောင်းရင်းများထဲကတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းနည်းနယ်နယ်ပင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ ပြည်နယ်မြို့တော်အများစုမှာ စီးပွားရေးအချက်အချာဖြစ်သည့် မြို့များမဟုတ်သည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ အချို့မြို့တော်များကို ရွေးချယ်ရာတွင်မူ နေရာဒေသတစ်ခုကို မြို့တော်အဖြစ် ရွေးချယ်လိုက်ပါက ယင်းပြည်နယ်က ကျေနပ်ပြီး အခြားပြည်နယ်များကမူ ယင်းပြည်နယ်ကို မျက်နှာသာပေးသည်ဆိုသော အဖြစ်မျိုး မဖြစ်ရလေအောင် ပြည်နယ်များ နယ်နိမိတ်ထိစပ်နေသော ကြားနေရာကို ရွေးချယ်ကြသည်လည်း ရှိပါသည်။ ယင်းကြောင့်ပင် ကင်ဘာရာမြို့တော်မှာ မဲလဘုန်းနှင့် ဆစ်ဒနီကြားနေရာကို ရွေးချယ်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး၊ အော့တဝါမှာလည်း ယင်းအချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး ရွေးချယ်ထားခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

မြို့တော်နေရာ ရွေးချယ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ယင်းကဲ့သို့ အကြောင်းရင်းများစွာ ရှိသည့်တိုင်၊ မြို့များကလည်း ယင်းတို့သည်သာ ဖက်ဒရယ်မြို့တော် ဖြစ်ထိုက်ကြောင်း၊ ပြည်နယ်များကလည်း မိမိတို့ ပြည်နယ်ကသာလျှင် ဖက်ဒရယ်မြို့တော် တည်ရှိထိုက်သည့်နေရာဖြစ်ကြောင်း ပြိုင်ဆိုင်ကြလေ့ ရှိပါသည်။ မြို့များက ဖက်ဒရယ်မြို့တော်ဖြစ်လိုကြခြင်းမှာ ဂုဏ်ရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သလို၊ အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်း များပြားလာနိုင်ခြင်း၊ ခရီးသွားဧည့်သည် ပိုမိုများပြားလာနိုင်ခြင်း စသည့် အလားအလာများကြောင့်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်မြို့တော် ဖြစ်သွားပြီဆိုလျှင် ပြည်သူများအတွက် အနားယူအပန်းဖြေစရာ ပန်းခြံ စသည့်နေရာများလည်း များပြားတိုးတက်လာမည့် အခွင့်အလမ်းရှိပြီး ယင်းအတွက် ဖက်ဒရယ်အစိုးရကလည်း ရန်ပုံငွေများစွာ ချထားပေးမည့် အလားအလာရှိခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။ မြို့များက ဖက်ဒရယ်မြို့တော်အဖြစ်

အရွေးခံရရန် သူ့ထက်ငါ ယှဉ်ပြိုင်ကြသည့် နိုင်ငံများတွင် ဖက်ဒရယ် အစိုးရက ဖက်ဒရယ်မြို့တော်အဖြစ် ရွေးချယ်ခြင်း မခံရသည့် မြို့များ အတွက် ဖက်ဒရယ်အထောက်အပံ့များ မည်သို့ပေးအပ်မည် ဆိုသည့် ကတိကဝတ်များလည်း ပေါ်ထွက်လာတတ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘန်း ကို ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ မြို့တော်အဖြစ် ရွေးချယ်လိုက်သောအခါ ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် ဇူးရစ်မြို့အတွက် ပြည်ထောင်စု နည်းပညာသိပ္ပံ အင်စတီကျုကို ပေးအပ်တည်ထောင်ပါမည်ဟု နှစ်သိမ့်သည့်အနေဖြင့် ကတိပေးကူညီရပါသည်။ မြို့တော်လုပ်ငန်းများကို မြို့တမြို့မှ ဖက်ဒရယ် မြို့တော်သစ်သို့ ပြောင်းရွှေ့စေသည့်အခါတွင်လည်း ယင်းသို့ပင် နှစ်သိမ့် ပေးလျော်မှုများကို ပြုလုပ်လေ့ရှိပါသည်။ ဥပမာမှာ ဘာလင်နှင့် ဘွန်းမြို့ တို့ မြို့တော်အဖြစ် ပြိုင်ဆိုင်ရာက ဘာလင်ကို မြို့တော်အဖြစ် သတ်မှတ် လိုက်သောအခါ ဘွန်းမြို့ကို ပေးအပ်သော နှစ်သိမ့်ပေးလျော်မှုများကို ကြည့်ပါက တွေ့နိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံမြို့တော်ဖြစ်ဖို့ - ဖြစ်လာရင် ဘာအခွင့်အရေးတွေ ရမလဲ

နိုင်ငံမြို့တော်အဖြစ် ရွေးချယ်ခံရရန် တခါတရံ မြို့ကြီးများအကြား အပြိုင်အဆိုင်ရှိကြသည်ဟု ဆိုခဲ့သည်ဖြစ်ရာ မည်သို့သော အကျိုးအမြတ် များ ရမည်ဖြစ်၍ ဤသို့ ပြိုင်ဆိုင်ကြခြင်းဖြစ်သနည်းဟု စဉ်းစားဖွယ် ရှိလေသည်။ မြို့တော်ဖြစ်ရခြင်း၏ ကောင်းကျိုးဆိုးပြစ်ကို စိစစ်သရုပ် ခွဲသော လေ့လာချက်များမှာလည်း မရှိသလောက် နည်းပါးသည်။ သို့ရာ တွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၊ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် မြို့တော်အစိုးရအသီးသီးမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ဘန်းမြို့ (Bern) တွင် ဆွေးနွေးချက်က ထွက်ပေါ် လာသော အစီရင်ခံချက်တွင် မြို့တော်ဖြစ်၍ ဘာအကျိုးတွေ ရှိမည် နည်း၊ ဘာတွေ အကျိုးယုတ်လျော့သွားမည်နည်း ဆိုသည်ကို တွက် ထုတ်ဖော်ပြထားသည်။ သူတို့အားလုံး သဘောတူသည်က သည်လို။ မြို့တော်ဖြစ်လာလျှင် မြို့ပေါ်နေ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ တည်ငြိမ်ခိုင်မာ ခြင်းဆိုသည့် အကျိုးရမည်။ အစိုးရဝန်ထမ်းများ များပြားသည့်အလျောက် ယင်းဝန်ထမ်းများထံက ဝင်ငွေခွန်နှင့် စားသုံးခွန်ရမည်။ မြို့တော်ဖြစ်ခြင်း

ကြောင့် ဂုဏ်ရှိသည်။ ဟိုတယ်တွေ၊ စားသောက်ဆိုင်တွေကအခွန်ရမည်။ အားလုံးသဘောမတူကြသည့် အခြားအကျိုးအမြတ်တွေလည်း ရှိသေးသည်။ အဲဒါတွေက မြို့တော်အတွက် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ချီးမြှင့်ချထားငွေ ရမည်။ မြို့တော်ဖြစ်သည့်အလျောက် ပြည်တွင်းပြည်ပ အဖွဲ့အစည်းတွေ ရုံးစိုက်တည်ရှိခြင်းက ရရှိလာသည့် အကျိုးကျေးဇူးတွေရှိမည်။

ဒါဖြင့် ဘာတွေကော ကိုယ့်ဘက်က စိုက်ရသနည်း။ ဘာတွေကော ကိုယ့်ဘက်က ကုန်ကျပါသနည်း။ အစိုးရအလွှာသုံးလွှာစလုံးက အချက်တခုတည်းကိုသာ သဘောတူကြသည်။ ယင်းမှာ ဖက်ဒရယ်မြို့တော်ဖြစ်သဖြင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရပိုင် ပစ္စည်းဥစ္စာများမှ အခွန်ကောက်ခံ၍ မရခြင်းနှင့် နိုင်ငံခြား သံရုံးများကို အခွန် ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်း။ အစိုးရအလွှာသုံးလွှာစလုံးက သဘောတူခြင်းမရှိဘဲ အစိုးရတရပ်ထဲကသာ ဖော်ပြသည့် အခြားကုန်ကျမှုများ၊ ဆုံးရှုံးမှုများမှာ မြို့တော်ဖြစ်သဖြင့် မြို့တော်နှင့် တူတူတန်တန်ဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ရာတွင် အခြားအပိုကုန်ကျစရိတ်များ ရှိသည်။ မြို့ပြစီးပွားရေးမှာလည်း အန္တရာယ်ကျရောက်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းရှိသည်။ သွယ်ဝိုက်၍ အခွန်ဆုံးရှုံးမှုများ ရှိသည်။ နောက်တခုက အစိုးရအသုံးစရိတ်များပြားသဖြင့် ပုဂ္ဂလိက အသုံးစရိတ်၊ ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု နည်းပါးသွားခြင်းဆိုသည့်အချက်တွေ ဖြစ်သည်။

ဘန်းမြို့တော်၊ နိုင်ငံမြို့တော်ဖြစ်ရခြင်းအပေါ် ဘဏ္ဍာရေးအရ အကျိုးသက်ရောက်မှု အထွေထွေ စစ်တမ်းဟူ၍ ယင်းအလုပ်အဖွဲ့က ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။ ယင်းစစ်တမ်းအရ ဘန်းမြို့တော်သည် နိုင်ငံမြို့တော်ဖြစ်ရသည့်အတွက် ဖက်ဒရယ်အစိုးရကိုယ်စား လုပ်ဆောင်ပေးသော လုပ်ငန်းတာဝန်များအတွက်မူ ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် ယင်းစရိတ်စကများ အားလုံးကို ပြန်လည်နှစ်သိမ့်ပေးလျော်မှု ပြုလုပ်ပေးသည်။ သို့ရာတွင် အခွန်သွယ်ဝိုက်ဆုံးရှုံးခြင်းနှင့် အခြေခံဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများအတွက် ထပ်မံကုန်ကျစရိတ်များကိုမူ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ ထောက်ပံ့ပေးလျော်မှုမှာ မလုံလောက်ဟု ယင်းစစ်တမ်းက ဆိုသည်။ မြို့တော်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများ၊ အခွန်ကောက်ခံမှု

အခွင့်အလမ်းများ၊ မြို့အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်အတွက် သော်လည်းကောင်း၊ ပိုမိုရရှိစေသည်ဟုလည်း ယင်းစစ်တမ်းက ဆိုသည်။ ဂျာမနီနိုင်ငံမှ အထောက်အထားများအရမူ ဘာလင်တွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ ရုံးစိုက်ခြင်းကြောင့် အမြဲတမ်းအလုပ်အကိုင်နေရာပေါင်း ငါးသောင်း နှစ်ထောင် တိုးတက်လာသည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၁ ခုနှစ်အထိ ကာလ တာတွင်း မြို့တော်၏ ဂျီဒီပီကို မကျအောင် ထိန်းထားနိုင်သည်။ မြို့တော်ဖြစ်သည့်အတွက် လော်ဘီသမားများ၊ တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခများ နှင့် အစိုးရနှင့် နီးနီးကပ်ကပ် တည်ရှိလိုကြသူများ၊ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက် ကြသည့် လုပ်ငန်းများကိုလည်း ဆွဲဆောင်နိုင်သည်ဟု ဆိုသည်။ ကနေဒါ နိုင်ငံမြို့တော် အော့တဝါတွင် နေထိုင်ကြသူများက မကြာခဏဆိုသလို မြို့တော်ဖွံ့ဖြိုးရေးအပေါ် ကျရောက်နေသည့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံ တကာဆိုင်ရာ အတားအဆီးများကို ထုတ်ဖော်ညည်းတွားကြသည်။ အမျိုးသားအထိမ်းအမှတ်ပွဲတော်များ၊ အခမ်းအနားများ၏ ကြီးကျယ်ခမ်း နားမှုနှင့် ငွေကုန်ကြေးကျများမှုကိုလည်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကြသည်။ သို့သော် ယင်းသို့ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည့် တပြိုင်ထဲမှာပင် မြို့တော် ဖြစ်ရသည့်အတွက် တိုးပွားလာသည့် ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်း အားသာချက်များနှင့် အဆင့်တန်းပိုင်းအားသာချက်များလည်း ရှိသည်ဟု ဝန်ခံကြလေသည်။

သေချာသည်မှာ မြို့တော်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရရှိသည့် အကျိုးတခုမှာ အဆင့်တန်းမြင့်မားသည့် လုပ်ငန်းများဟု ခေါ်ဆိုကြသည့် အစိုးရလုပ်ငန်း၊ ရာထူးနေရာများ၊ မြို့တော်တွင် အစိုးရတည်ရှိနေခြင်းကြောင့် အစိုးရနှင့် ဆက်စပ်သည့် အခြားကဏ္ဍများမှ လုပ်ငန်းများ၊ နေရာများ ပေါ်ပေါက် လာခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းလည်း တိုးတက်လာသည်။ ယဉ်ကျေးမှုပိုင်း၊ ဂုဏ်သိက္ခာပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံ အဆောက်အအုံများ လည်း ရရှိမည်။ မြို့တော်နှင့် တူတူတန်တန်ဖြစ်အောင် အလှအပတန်ဆာ ဆင်ရမည်လဲ ဖြစ်ရာ မြို့တော်လည်း သာယာလှပမည်။ ယင်းကောင်းကျိုး များနှင့် ဆိုးပြစ်များမှာ ဘယ်ဒင်းက သာသည်၊ ဘယ်ဒင်းက ပိုသည်ကို ဝေဖန်ပိုင်းခြားရန်မှာ အနည်းနှင့် အများခက်ခဲသည် ဖြစ်သော်လည်း ဖက်ဒရယ်အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရကြား ဘဏ္ဍာရေး အစီအမံများအပေါ်

မူတည်နေသည်မှာ အသေအချာပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းဘဏ္ဍာရေးအစီအမံများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နောက်ပိုင်းတွင် ဆက်လက်ဆွေးနွေးထားပါသည်။

ဖက်ဒရယ်မြို့တော်များအား အုပ်ချုပ်ခြင်း

နိုင်ငံမြို့တော်များသည် နိုင်ငံအစိုးရများက ၎င်းတို့၏ ဖွံ့ဖြိုးမှုကို အထူးဂရုစိုက်ခြင်းကြောင့် ထူးခြားကြသည်။ ၎င်းဂရုစိုက်ခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ ဦးစားပေး လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များနှင့် ဒေသခံများက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ဦးစားပေးလုပ်ငန်းအစီအစဉ်များအကြား တင်းမာမှုကို ဖြစ်စေသည်။ ယင်းတင်းမာမှုကို ဖြစ်စေသော အကြောင်းအရင်းများအနက် အချို့မှာ အစိုးရအရပ်ရပ်၏ တာဝန်ဝတ္တရားများ မတူညီခြင်း၊ ဦးစားပေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ကွာခြားခြင်း၊ ဘဏ္ဍာရေးအစီအမံများ၊ (မြို့တော်သည် အသစ်တည်ဆောက်ထားသော မြို့တော်ဖြစ်လျှင် အသစ်ဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ၊ ရှေးဟောင်းသမိုင်းဝင် မြို့တော်ဖြစ်လျှင် သမိုင်းဝင်မြို့တော်တရပ်၏ အင်္ဂါရပ်နှင့် ညီစွာ) ပတ်ဝန်းကျင် သင့်လျော်ထိုက်တန်မှုနှင့် နိုင်ငံမြို့တော်၏ အုပ်ချုပ်မှုပုံစံတို့ ပါဝင်သည်။ အုပ်ချုပ်မှုပုံစံသည် အရေးကြီးသည်။ အကြောင်းမှာ ယင်းပုံစံအပေါ် မူတည်၍ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက မြို့တော်အပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်မှု အတိုင်းအတာနှင့် မြို့တော်အနေနှင့် မြို့တော်၏ လွတ်လပ်စွာ စီမံခန့်ခွဲပိုင်မှု အတိုင်းအတာတို့ ကွဲပြားခြားနားသွားကြခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။ ဒေသအုပ်ချုပ်မှု ပုံစံအပေါ် မူတည်ပြီး ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံမြို့တော်များကို သုံးမျိုးသုံးစား ခွဲခြားနိုင်သည်။

● ဖက်ဒရယ်ခရိုင် (federal districts)

ဩစတြေးလျ၊ အီသီယိုးပီးယား၊ အိန္ဒိယ၊ မက္ကဆီကို၊ နိုင်ဂျီးရီးယား၊ ပါကစ္စတန်၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုများတွင် မြို့တော်သည် ဖက်ဒရယ်ခရိုင်ပုံစံ သို့မဟုတ် ယင်းမြို့တော်တည်ရှိသည့် ပြည်နယ်နှင့် ကွဲပြားခြားနားသော လုပ်ပိုင်ခွင့် ပုံစံရှိသည်။ ဥပဒေကြောင်းအရ သီးခြားအဆင့်ရှိသည့် နယ်ပယ်တခုအဖြစ် တည်ရှိသည်။^၁ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်ကို အခြေခံဥပဒေအရ တည်ထောင်ထားပြီး ဖက်ဒရယ်အစိုးရ ဥပဒေပြု အာဏာအတွင်း ကျရောက်သည်။ ၎င်းခရိုင်များသည် ပြည်နယ်များရရှိခံစားသော အခြေခံဥပဒေက အပ်နှင်းသည့် အချုပ်အခြာအာဏာမျိုး မရှိကြပေ။ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်တွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် မြို့တော်၏ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် အခြားဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် အတိုင်းအတာတရပ် အထိ ပါဝင်ထိန်းချုပ်နိုင်သည်။ ဒေသန္တရအစိုးရများ ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည့်တိုင် အချို့ဖက်ဒရယ်မြို့တော်များတွင် ယင်းဒေသဆိုင်ရာ ဘတ်ဂျက်ကို ဗဟိုအစိုးရက အတည်ပြုပေးရန် လိုသည်။ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်၏ အစိုးရများသည် (ယင်းခရိုင်၏) မြို့ပြနှင့် ပြည်နယ်ဆိုင်ရာတာဝန်များ နှစ်မျိုးစလုံးကို ယေဘုယျအားဖြင့် တာဝန်ယူလေ့ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အများအားဖြင့် အခြားပြည်နယ်များသို့ အပ်နှင်းထားသော လုပ်ငန်းတာဝန်များ အားလုံးကို တာဝန်ယူခြင်း မရှိချေ။

^၁ (state, province, canton, lander, regions, cultural communities ဟူသည့် စကားရပ်များကို ပြည်နယ်များဟုပင် ခြုံငုံခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲသွားပါမည်။)

- မြို့ပြပြည်နယ် (city-state)

ဘယ်လ်ဂျီယံနှင့် ဂျာမနီတို့တွင် ဖက်ဒရယ်မြို့တော်သည် မြို့ပြပြည်နယ်တရပ်အဖြစ် တည်ရှိသည်။ မြို့တော်၏ နိုင်ငံရေးအရ သတ်မှတ်ပေးထားသော နယ်ပယ်များသည် မြို့တော်ကို မြို့တော်အနေနှင့်သော် လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်အနေနှင့် သော်လည်းကောင်း တည်ရှိစေပြီး၊ ဤမြို့ပြပြည်နယ်ပုံစံက မြို့တော်လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ တာဝန်များနှင့် ပြည်နယ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ တာဝန်များ နှစ်မျိုးစလုံးအပ်နှင်းထားသည့်အတွက် အခြားမြို့များထက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုမိုရှိပြီး အခွန်ငွေ ပိုမိုတိုးကောက်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့် ရရှိထားသည်။ သို့သော် နိုင်ငံမြို့တော်ဖြစ်သော city-states များသည် အခြားပြည်နယ်များနှင့် အခြေခံဥပဒေအရ တူညီသော ပေးအပ်ပြဋ္ဌာန်းမှုများကို ခံစားကြရခြင်းမရှိချေ။

- ပြည်နယ်များရှိ မြို့ကြီးများ (cities in provinces)

ကနေဒါ၊ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံနှင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံမြို့တော်သည် တိုင်း သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အတွင်း တည်ရှိသော မြူနီစပယ်တရပ်သာ ဖြစ်သည်။ ၎င်းနိုင်ငံမြို့တော်များသည် ဒေသ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်၏လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ စီမံခန့်ခွဲမှုအောက်တွင် ရှိပြီး နိုင်ငံအတွင်း အခြားမြို့ကြီးများနှင့် ဥပဒေကြောင်းအရ တူညီသော အဆင့်အတန်းရှိသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ အထူးငွေကြေးထောက်ပံ့မှုကို ရရှိသည်။

အုပ်ချုပ်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းများ

၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ဖက်ဒရယ်မြို့တော် ၁၁ မြို့တော်ကို လေ့လာခဲ့သော စစ်တမ်းအရ မြို့တော်ခြောက်ခုမှာ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်များဖြစ်ပြီး^၂၊ မြို့တော် နှစ်ခုမှာ မြို့ပြနိုင်ငံပုံစံများ ဖြစ်ကာ^၃ သုံးမြို့တော်မှာ ပြည်နယ်များရှိ မြို့ကြီးများ ဖြစ်သည်။ အမျိုးအစား (၃) မျိုးတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရမှ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးစသော ကဏ္ဍရပ်များ၌ ဒေသ အစိုးရ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် ပါဝင်ပတ်သက်မှု ပမာဏမှာ ကွဲပြားမှု ရှိသည်။

ဖက်ဒရယ်ခရိုင်

ဖက်ဒရယ်ခရိုင်သည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ဖန်တီးမှု (သို့မဟုတ်) အခြေခံဥပဒေအရ အစိုးရ ရုံးစိုက်ရာ နေရာအဖြစ် ဖွဲ့စည်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်သည် ပြည်နယ်တို့၏ နယ်ပယ်အပြင်တွင် ရှိသည်။ (သို့ဖြစ်ရာ ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် မကျရောက်ပေ)။ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်၏ ဒေသန္တရအစိုးရသည် နိုင်ငံ၏ အခြားမြို့ကြီးများ ဆောင်ရွက်ရသည့် လုပ်ငန်းအများအပြားနှင့် ပြည်နယ်များ ဆောင်ရွက်

^၂ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အခြားဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများကို လေ့လာကြည့်ရှုလျှင် အဓိကတွေ့ရသည့် ပုံစံမှာ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်ပုံစံပင် ဖြစ်သည်။ ဤစာတမ်းတွင် ပါဝင်သည့် မြို့တော်များ ဖြစ်သည့် အဘူဂျာ၊ အဒစ်အဘာဘာ၊ ကင်ဘာရာ၊ ဒေလီ၊ မဏ္ဍဆီကိုစီးတီးနှင့် ဝါရှင်တန်ဒီစီတို့အပြင် ဘရာဇီးနိုင်ငံရှိ ဘရာဇီးလျားမြို့တော်၊ အာဂျင်တီးနားရှိ ဘွယ်နိုဆိုင်းရပ်စ်မြို့တော်၊ ဗင်နီဇွဲလားရှိ ကာရကတ်မြို့တော်၊ ပါကစ္စတန်ရှိ အစ္စလာမ် မာဘတ်မြို့တော်နှင့် မလေးရှားရှိ ပူတြာဂျာယတို့မှာ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်နယ်များပင် ဖြစ်ကြသည်။ အဒစ်အဘာဘာကဲ့သို့ပင် ရပ်ရှားနိုင်ငံ မော်စကိုမြို့တော်ကိုလည်း ဖက်ဒရယ် မြို့တော်အဖြစ် ဖော်ပြကြသည်။

^၃ ဩစတြီးယားရှိ ဗီယန်နာနှင့် စပိန်ရှိ မဒရိတ်တို့မှာလည်း မြို့ပြပြည်နယ်များ ဖြစ်ကြသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ဘာလင်နှင့် ဘရပ်ဆဲလ်တို့ကို လေ့လာထားပါသည်။

ရသည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများအတိုင်း လုပ်ဆောင်ရသည်။ သို့သော် ပြည်နယ်များနှင့် မတူသည်မှာ ဖက်ဒရယ်မြို့တော်၏ ဒေသန္တရအစိုးရတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအရ ပေးအပ်ထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် အခွင့်အရေးများ မရှိချေ။ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်ကို ယင်းကဲ့သို့ ထားရှိခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများအနက် အဓိကကျသည့် အချက်တချက်မှာ ဖက်ဒရယ်မြို့တော်သည် ဗဟိုအစိုးရ ရုံးစိုက်ရာ မြို့တော်ဖြစ်သည့်အလျောက် မြို့တော်ကို ပြည်နယ်များ၏ အုပ်ချုပ်စီမံပိုင်ခွင့်အောက်တွင် မထားရှိလိုခြင်းဆိုသည့် အကြောင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် ဖက်ဒရယ်ခရိုင်ပုံစံသည် နိုင်ငံတွင်းရှိ ပြည်နယ်အသီးသီးအကြား (မည်သည့်ပြည်နယ်ကို မျက်နှာသာပေးသည်၊ မည်သည့်ပြည်နယ်ကိုဘက်လိုက်သည်ဆိုသော) လက်သင့်ရာ စားတော်ခေါ်သည့် အခြေအနေမှ ရှောင်ရှားနိုင်ပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖက်ဒရယ်အစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ဖွယ်ရှိသည့် ပွတ်တိုက်မှုများကို ရှောင်ရှားပေးလေသည်။ ဗဟိုအစိုးရ လိုလားချက်များနှင့် ဒေသလိုလားချက်များအကြား ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော ပဋိပက္ခနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆိုရလျှင် ဖက်ဒရယ်ခရိုင်ပုံစံသည် ဗဟိုလွှမ်းမိုးမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ဒေသခံများအတွက် ကိုယ်ပိုင်အစိုးရဟူ၍ မရှိတော့ဘဲ ဒေသအကျိုးစီးပွားများကို လျစ်လျူရှုထားခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။

ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်စွာ စီမံပိုင်ခွင့် အထူးသဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးအရ လွတ်လပ်စွာ စီမံပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း ဖက်ဒရယ်ခရိုင်များအကြား မတူကွဲပြားခြားနားမှုများရှိကြောင်း ဤစစ်တမ်းတွင် တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်အားလုံးလိုလိုတွင်ပင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ ပါဝင်စွက်ဖက်မှုများ အနည်းနှင့် အများ ရှိကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အစွန်းတဖက်တွင် အဘူဂျာမြို့တော်ကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရ လက်အောက်တွင် ချုပ်ကိုင်ထားရှိပြီး အခြားအစွန်း တဖက်တွင်မူ ကင်ဘာရာသည် ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်စွာ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့် အများအပြားရှိပြီး city-state ဟု ခေါ်ဆိုသည့် မြို့ပြနိုင်ငံကဲ့သို့ များစွာအလား သဏ္ဌာန်ဆင်တူသည်။ အခြားဖက်ဒရယ်ခရိုင်များ၏ ဖက်ဒရယ်အစိုးရပါဝင်မှု

အတိုင်းအတာမှာ ဤနိုင်ငံမြို့တော်နှစ်ခု အကြားတွင် ရှိသည်။ အဘူဂျာ (Abuja) ရှိ ဖက်ဒရယ်မြို့တော် နယ်မြေ (Federal Capital Territory) တွင် ပြည်နယ်များကဲ့သို့ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေပြုနိုင်ခွင့် မရှိပေ။ နိုင်ငံခြားရေးရုံးများ အစိုးရသည် ဖက်ဒရယ်မြို့တော်နယ်မြေ၏ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင် ဝန်ကြီးအဖွဲ့အစည်းတွင် ဘတ်ဂျက်နှင့် အသုံးစရိတ်သုံးသပ်မှုပြု၍ လည်းကောင်း၊ National Assembly ၏ ဘဏ္ဍာခွဲဝေလျာထားမှု လုပ်ငန်းစဉ်တွင် လည်းကောင်း၊ ယင်းနယ်မြေ၏ ဝန်ကြီးခန့်ထားမှုတွင်လည်းကောင်း ဗီတိုအာဏာသုံး၍ အတည်ပြုခွင့်၊ ပယ်ဖျက်ခွင့် ရှိသည်။ ယင်းနယ်မြေအတွက် ရွေးကောက်ခံ မြို့တော်ဝန်လည်း မရှိပေ။ ယင်းအစား ဖက်ဒရေးရှင်း၏ သမ္မတသည် ဖက်ဒရယ် ကက်ဘီနက်မှ အဖွဲ့ဝင်တဦးကိုသာ ခန့်အပ်ပြီး မြို့တော်နယ်မြေကို အုပ်ချုပ်သည်။

အီသီယိုးပီးယားမြို့တော်ဖြစ်သော အဒစ်အဘာဘာမြို့သည် ဖက်ဒရယ် အစိုးရသို့ တာဝန်ခံရပြီး အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်များကဲ့သို့ အခြေခံဥပဒေအရ ပေးအပ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (autonomy) မရှိချေ။ အကြောင်းမှာ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ စီမံမှုအောက်တွင် ရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် မရှိပေ။ မြို့တော်အစိုးရသည် မြို့တော်ကောင်စီ (ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့) ကို တည်ထောင်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ကောင်စီမှ ရွေးကောက်ထားသော မြို့တော်ဝန်က ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ယင်းအဖွဲ့တွင် ဦးဆောင်ပြီး ကိုယ်ပိုင်အခွန်လည်း ကောက်ခံနိုင်သော်လည်း ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပယ်ဖျက်နိုင်ရုံသာမက မြို့တော်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကိုပါ ဖျက်သိမ်းနိုင်လေသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအခြေခံဥပဒေတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက နိုင်ငံမြို့တော်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာအရပ်ရပ်ကို ကွန်ဂရက် လွှတ်တော်သို့ အပ်နှင်းထားသည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် ဒီစီ (District of Columbia) အတွက် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေပြုလုပ်ပေးခဲ့သော ဟုမ်းရူးအက် (the Home Rule Act) အရ ရွေးကောက်ပွဲမှ တက်လာသော အဖွဲ့ဝင် ၁၃ ဦး

ပါဝင်သည့် မြို့တော်ကောင်စီကို တည်ထောင်နိုင်ပြီး ဒီစီ (D.C.) အနေနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးအရ လွတ်လပ်စွာ စီမံပိုင်ခွင့်ကို အကန့်အသတ် နှင့် ခွင့်ပြုပေးထားသည်။ ၁၉၉၅ တွင် ဘဏ္ဍာရေး အခြေမခိုင်မှုကြောင့် မြို့တော်တွင် ကြွေးမြီများ တင်ကျန်သောအခါ ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် ဒီစီ ၏ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအားလုံးကို လွှဲပြောင်းယူလိုက်ပြီး လွတ် လပ်သော ဘဏ္ဍာရေးအရာရှိချုပ်ရုံး Chief Financial Officer (COF) ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။

မက္ကဆီကိုနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်ကို ၁၈၂၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အရ တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်ကို ၎င်း၏ ပထဝီအနေအထား၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝိသေသ လက္ခဏာရပ်များအပေါ် မူတည် ၍ နိုင်ငံရေး-အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အပိုင်း (၁၆) ခု ခွဲခြားထားခဲ့သည်။ အခြေခံဥပဒေအရ သမ္မတရုံး (သို့မဟုတ်) မက္ကဆီကို ကွန်ဂရက် လွှတ်တော်ကို မြို့တော်၏ ကိစ္စအဝဝနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင် သည့် အခွင့်အာဏာပေးထားသည်။ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်သည် ကိုယ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံ ဥပဒေမရှိဘဲ မက္ကဆီကို ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်က သတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းပေးထားသည့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်နှင့်အညီ အုပ်ချုပ်စီမံ ခန့်ခွဲရသည်။ မက္ကဆီကို သမ္မတက လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအတွင်း ဝန်ရုံးအရာရှိ များနှင့် ရှေ့နေရုံး ဝန်ထမ်းများကို တိုက်ရိုက်ခန့်အပ်သည်ဖြစ်ရာ ဤသည် ကပင် ဖက်ဒရယ်မြို့တော်၏ ကန့်သတ်ပေးထားသော ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ် စွာ စီမံပိုင်ခွင့်ကို ထင်ဟပ်စေသည့် သာဓကတရပ်ဖြစ်ပေသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက နိုင်ငံမြို့တော်အပေါ် လွှမ်းမိုး ချုပ်ကိုင်မှု ရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းသည် ရဲလုပ်ငန်း၊ လုံခြုံရေးနှင့် မြေနေရာချထားရေးဟူသော ပုံမှန်မြူနီစီပယ်တာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ရခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ပြင် ဒေလီရှိ ဖက်ဒရယ် ခရိုင်ပုံစံတွင် နိုင်ငံမြို့တော် ဒီစတြိတ်အစိုးရအပြင် မြူနီစီပယ်နစ်ရပ်နှင့် တပ်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဘုတ်အဖွဲ့တို့ ပါဝင်နေခြင်းကြောင့် ဤစာတမ်း က လေ့လာသော အခြားဖက်ဒရယ်ခရိုင်များထက် ပိုမိုရှုပ်ထွေးသည်။

စီမံကိန်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ တာဝန်များ၊ လမ်းများနှင့် အခြား
မြောက်မြားစွာသော ဝန်ဆောင်မှုများသည် ယင်းအစိုးရယူနစ်များအကြား
ရောယှက်ရှုပ်ထွေးလျက် ရှိသည်။ လုပ်ငန်းများ ထိုသို့ ထပ်နေခြင်း
သည် နှစ်ထပ်ကျော့ဆောင်ရွက်မိခြင်း၊ လစ်ဟာခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်စေပြီး
မည်သည့် လုပ်ငန်းများကို မည်သူက တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်နေသည်ကို
ပြည်သူလူထုအနေနှင့် သိရှိနားလည်ရန် ခက်ခဲစေသည်။

ဩစတြေးလျမြို့တော်နယ်မြေ Australian Capital Territory (ACT)
သည် ပမာဏအားဖြင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်စွာ စီမံ
အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိသည့် ဖက်ဒရယ်နယ်ပယ်တခု ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ လုပ်ပိုင်
ခွင့်များ၊ တာဝန်များမှာ ၁၉၈၈ ခုနှစ် ဩစတြေးလျမြို့တော်နယ်မြေ
(ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်) အက်ဥပဒေ Australian Capital Territory
(self-government act) အရ ပေါ်ပေါက်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်
အစိုးရသည် ACT အတွက် ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်ကို ရယူထားပြီး မြို့တော်
စီမံကိန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဥပဒေပြုခွင့်အာဏာကို သုံးစွဲခဲ့သည်။
ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် ACT က ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများကို ပယ်
ဖျက်နိုင်ခွင့်ရှိသော်လည်း ယင်းသို့ ပြုမူဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်
အစိုးရသည် မြို့တော်နယ်မြေရှိ မြေကို ပိုင်ဆိုင်ပြီး ဥပဒေအရ ဓနသဟာယ
က အသုံးပြုသော၊ သို့မဟုတ် ဓနသဟာယ ကိုယ်စား သုံးစွဲသော မြေကို
ဓနသဟာယအဖွဲ့က စီမံရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းဖော်ပြပါသည်။

ဖက်ဒရယ်ခရိုင်ပုံစံ၏ ချို့ယွင်းချက်တခုမှာ ဒီမိုကရေစီအခြေခံမှုများကို
စတေးကောင်း စတေးရနိုင်ဖွယ်ရှိသည့် ဆိုးကျိုးဖြစ်သည်။ နိုင်ငံမြို့တော်
အများစုတွင် နိုင်ငံသားများက မြို့တော်ဝန်နှင့် ကောင်စီဝင်များကို
ရွေးချယ်သော်လည်း ယင်းသို့ အမြဲဖြစ်သည်၊ ရွေးချယ်နိုင်သည် မဟုတ်
ပါ။ နယူးဒေလီတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် ပြည်သူလူထု ရွေးကောက်
တင်မြှောက်နိုင်သည့် မြို့တော်အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်နှစ်ရပ်ကို စီမံပေးထား
သည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းအဆင့်နှစ်ရပ်မှာ ပြည်ထောင်စု
နယ်မြေအဆင့် ဥပဒေပြုအဖွဲ့နှင့် မြူနီစပယ်အဆင့် ရွေးကောက်တင်

မြောက်ခြင်းတို့ပင် ဖြစ်ပေသည်။ မက္ကဆီကိုနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်ခရိုင် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲကို ရွေးကောက်ပွဲဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော် လည်း အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သမ္မတက အချို့သော ပြည်သူ့ရေးရာအမှုထမ်း၊ အရာထမ်းများကို ခန့်အပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒေသ ရွေးကောက်ပွဲက တက်လာသည့် မြို့တော်ဝန်များ၊ ကောင်စီများနှင့် စပ် လျဉ်း၍ ခြွင်းချက်များလည်း ရှိပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်များရှိ မြို့တော် များမှာ စနစ်တကျ စီမံထားသော မြို့သစ်များအဖြစ်က စခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ရာ အစောပိုင်းကာလတွင် နေထိုင်သူ အနည်းငယ်သာ ရှိပြီး ယင်း ကြောင့်ပင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်း ချက်များ မရှိတတ်ပေ။

မြို့တော်အများစုတွင် မြို့တော်နေပြည်သူများကို တနိုင်ငံလုံး အတိုင်း အတာဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားပြုခြင်း ခံရပါသည်။ သိသာ ထင်ရှားသော ခြွင်းချက်တခုမှာ ဝါရှင်တန်ဒီစီတွင် နေထိုင်သူများသည် ပြည်နယ်များတွင် နေထိုင်သူများကဲ့သို့ မဲပေးခွင့်နှင့် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ တွင် ကိုယ်စားပြုခံပိုင်ခွင့် မရရှိပေ။ အဓိကအားဖြင့် ဒီစီတွင် နေထိုင်သူ များသည် ဆီးနိတ်တွင် (ယင်းတို့အတွက်) ကိုယ်စားပြုပေးသူ ကိုယ်စားလှယ် မရှိဘဲ အောက်လွှတ်တော်တွင်လည်း မဲပေးပိုင်ခွင့်မရှိသည့် ကိုယ်စားလှယ် တဦးသာ ရရှိသည်။^၄ ဒီစီနေပြည်သူများသည် ၁၉၆၁ ခုနှစ်မှ စ၍သာ သမ္မတရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲပေးပိုင်ခွင့် ရှိကြသည်။

^၄ သို့ရာတွင် ဒီစီအနေနှင့် ယင်း၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ပြည်နယ်အဖြစ်အတွက် ကိုယ်စားပြု အရေးဆိုပေးနိုင်ရန် ဆီးနိတ်လွှတ်တော်အတွက် နှစ်ဦးနှင့် အောက် လွှတ်တော်အတွက် ကိုယ်စားလှယ်တဦးကို shadowအနေနှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက် သည်။ ဤရာထူးနေရာများ ကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်က တရားဝင်အတည်မပြုချေ။ ထို့ပြင် လက်ရှိအခြေအနေ၌ ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းထားသော ဥပဒေကြမ်းတရပ်ရှိပြီး ယင်းဥပဒေကြမ်းအတည်ဖြစ်လျှင် ဒီစီ ဒေသအတွက် မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသော အောက်လွှတ်တော် အမတ်တဦး ရရှိမည် ဖြစ်သည်။

အချုပ်အားဖြင့် ဖက်ဒရယ်ခရိုင်များမှာ ဗဟိုအစိုးရ၏ ဖန်တီးမှုများ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပြင်ပတွင် ရှိပြီး ၎င်းတို့သည် ဒေသနှင့် ပြည်နယ်များ ဆောင်ရွက်လုပ်ဆောင်သည့် တာဝန်များကို လုပ်ဆောင်တာဝန်ယူရသည်။ ပြည်နယ်များနှင့် ဖက်ဒရယ်ခရိုင်များ လုပ်ပိုင်ခွင့်အားဖြင့် တူညီသည့် ပမာဏမှာလည်း ဖက်ဒရယ်မြို့တော်များအလိုက် ကွာခြားချက်များ ရှိသည်။

မြို့ပြပြည်နယ် (City-State)

မြို့ပြပြည်နယ်များသည် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ၏ မြို့ကြီးများလည်း ဖြစ်၍ တပြိုင်နက် တည်းမှာပင် ပြည်နယ် (ဥပမာ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် province သို့မဟုတ် canton) လည်း ဖြစ်သော အခြေအနေကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်လေ့လာချက်အရ မြို့ပြပြည်နယ်ဖြစ်သော ဘာလင်နှင့် ဘရပ်ဆဲလ် ^၅ မြို့တော်နှစ်ခုကို ဖိုရမ်က ဂရုပြုလေ့လာခဲ့သည်။ မြို့ပြပြည်နယ်များသည် ဖက်ဒရယ်ခရိုင်များနှင့် မတူညီဘဲ ဒေသနှင့် ပြည်နယ်တာဝန်များကို ပေါင်းစည်းထားပြီး ၎င်းတို့၏ ပြည်နယ်အနေနှင့် ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းများတွင် ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်မှုများကို မကြုံတွေ့ရပေ။ ^၆ ဤပုံစံတွင် နိုင်ငံမြို့တော်နေသူများသည် နိုင်ငံအတွင်း အခြားမြို့ပြ

^၅ ဘရပ်ဆဲလ်မှာ ဘယ်လ်ဂျီယန်ဖက်ဒရေးရှင်း၏ မြို့တော်ဖြစ်သလို၊ ဘရပ်ဆဲလ်မြို့တော်ဒေသ၊ ပြင်သစ်ကွန်မြူနတီ၊ ဖလဲမစ်ရှ်ကွန်မြူနတီနှင့် ဥရောပသမဂ္ဂတို့၏ မြို့တော်လည်း ဖြစ်သည်။

^၆ မြို့ပြပြည်နယ်များမှာ မြို့တော်များအတွက်သာ သီးခြားမဟုတ်ပါ။ ဥပမာအားဖြင့် ဂျာမနီ နိုင်ငံတွင် ဟမ်းဘွတ်နှင့် ဘရီမန်းတို့မှာ မြို့ပြပြည်နယ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအချို့တွင် မြို့တော်မဟုတ်သည့် ဖက်ဒရယ်မြို့ကြီးများ ရှိတတ်ပါသည်။ ဥပမာ ရပ်ရှားနိုင်ငံတွင် စိန့်ပီတာစဘတ်နှင့် အီသီယိုးပီးယားတွင် ဟာရာမြို့တော်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ယင်းမြို့ကြီးများမှာ သမိုင်းကြောင်းအရ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအရ တနိုင်ငံလုံးအတွက် အရေးပါသည်ဟု ဗဟိုအစိုးရများက အသိအမှတ်ပြုခြင်း ခံကြရပါသည်။

များရှိ နိုင်ငံသားများနှင့် တန်းတူ ဒီမိုကရေစီ အခွင့်အရေးများနှင့် အထူး အခွင့်အရေးများကို ရရှိကြသည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် မြို့ပြပြည်နယ် တခုအပေါ် ဖက်ဒရယ်ခရိုင်လောက် ပြည်နယ်များရှိ မြို့အဖြစ်ရှိသော မြို့တော်များလောက် လွှမ်းမိုးမှု၊ ချုပ်ကိုင်မှု မရှိနိုင်ပေ။

သို့သော် ဘရပ်ဆဲလ်မြို့သည် ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုအတွက် ကန့်သတ်ချက်သုံးခုကို ရင်ဆိုင်ရသည်။ ပထမအချက်မှာ ဖက်ဒရယ်၏ အခြားဒေသများကဲ့သို့ အခြေခံဥပဒေအရ ပေးအပ်ထားသော ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်မှုကို တန်းတူ မခံစားရပေ။ (ဆိုလိုသည်မှာ အခြားပြည်နယ်များ က ယင်းတို့၏ အင်စတီကျူးရှင်းများကို ဒေသလိုအပ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီ အောင် ပြင်ဆင်နိုင်သော်လည်း ဘရပ်ဆဲလ်မှာမပြင်ဆင်နိုင်ပေ။)^၇ ဒုတိယ အချက်မှာ ဥပဒေပြုရာတွင် ဖက်ဒရယ်အာဏာပိုင်များက ကြိုတင်သုံးသပ် ထိန်းချုပ်ခြင်းခံရပြီး ယင်းဥပဒေများ အတည်ဖြစ်သွားသည့်အခါတွင် လည်း ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ဥပဒေသုံးသပ်မှုများ ပြန်လည်ပြုလုပ်နိုင် သည့် ထုံးစံလေ့ရှိနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ တတိယအချက်မှာ ဖက်ဒရယ် အစိုးရသည် ဘရပ်ဆဲလ်အနေနှင့် ယင်း၏ နိုင်ငံတကာမြို့ ကြီးအဖြစ်နှင့် မြို့တော်အဖြစ် ကောက်ယူဖော်ပြသည့် အမိန့်၊ ဥပဒေ မည်သည်ကိုမဆို ပယ်ဖျက်နိုင်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဤထိန်းချုပ်မှုများကို အခြေအနေ အမျိုးမျိုးဖြင့် အသေအချာကန့်သတ်ထားပြီး အမှန်တကယ်အသုံးမပြု လှပေ။ တနည်းဆိုသော် ဘရပ်ဆဲလ် အပေါ် ဖက်ဒရယ်ထိန်းချုပ်မှုသည် အမှတ်အသား သရုပ်သဘောဆောင်ရုံမျှသာ ဖြစ်သည်။

မြို့ပြပြည်နယ်များသည် အခြားမြို့များထက် လုပ်ပိုင်ခွင့်တာဝန်များနှင့် အခွန်ငွေကောက်ခံနိုင်စွမ်း ပိုမိုသော်လည်း အခြားမြို့များ ရင်ဆိုင်ရသော အခွန်ပြဿနာများမှ ကင်းလွတ်သည်ဟု တထစ်ချ မဆိုနိုင်ချေ။ မြို့ပြ

^၇ Brussels Capital Region ရှိ အင်စတီကျူးရှင်းများကို ပါလီမန်တွင် မဲခွဲဆုံးဖြတ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ သီးခြားအက်ဥပဒေအရသာ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲနိုင်ပါသည်။

ပြည်နယ်များသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ အခြားပြည်နယ်များထက် ပိုမိုသေးငယ်သောကြောင့် မြို့နေလူဦးရေတိုးပွားလာမှုသည် ၎င်း၏ နယ်ပယ်များကို ကျော်လွန်ပြီး အခြားပြည်နယ်များကို ဝင်ရောက်တတ်သည်ဖြစ်ရာ ပြည်နယ်အချင်းချင်းကြား ကြီးမားလာသော မြို့ပြပြည်နယ် နယ်ပယ်နှင့် ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်တတ်လေသည်။ (ဖက်ဒရယ်ခရိုင်များတွင်လည်း ဤနည်းနှင့်နိုင်ပင် ဖြစ်တတ်သည်။) အောက်တွင် ဤကိစ္စကို အကျယ်ထပ်မံ ဆွေးနွေးပါဦးမည်။ ဤကိစ္စရပ်မှာ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ ဝန်ထမ်း (ပုဂ္ဂလိက ဝန်ထမ်းများ၊ တက္ကသိုလ်များ၊ လော်ဘီအုပ်စုများနှင့် အခြားအုပ်စုများ) အများအပြား နေထိုင်သော မြို့တော်များတွင် ယင်း ဝန်ထမ်းများသည် မြို့တော်သို့ လာရောက်အလုပ်လုပ်ကြသော်လည်း မြို့တော်တွင်း နေထိုင်ခြင်း မရှိဘဲ မြို့တော် အစွန်အဖျားဒေသများတွင် နေထိုင်ကြပြီးသူတို့အခွန်ပေးဆောင်ခြင်းမရှိသည့်မြို့တော်၏ ဝန်ဆောင်မှုများကို သုံးစွဲကြသည့်အခါ အထူးအရေးကြီးသည့် ကိစ္စဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ်ရှိ မြို့ကြီးအဖြစ်နှင့် မြို့တော်

ဤလေ့လာမှုအရ မြို့တော်သည် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် canton တွင်းရှိ မြို့ကြီးတစ်ခုဖြစ်ပြီး အခြားအထူးအဆင့်အတန်း တစ်ခုတရာ ရရှိခံစားရခြင်း မရှိသည့် မြို့တော်ရှိသည့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ အနည်းဆုံး သုံးနိုင်ငံရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ (ကနေဒါနိုင်ငံ၏ မြို့တော် အော့တဝါ၊ ဆွစ်ဇာလန် နိုင်ငံ၏ မြို့တော် ဘန်း ဝီနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် ပရက်တိုးရီးယား Pretoria/Tshwane နှင့် ကျော်တောင်း Capetown မြို့တော်)။ ဤပုံစံတွင် မြို့တော်သည် အခြားပြည်နယ်ရှိ မြို့ကြီးများ၏ အဆင့်အတန်းနှင့် တူညီပြီး တူညီသော လုပ်ငန်းများကို ပြည်နယ်မြို့ကြီးများ နည်းတူ လုပ်ဆောင်ရသည်။ အခြားပုံစံနှစ်မျိုးနှင့် မတူညီမှုမှာ ဤပုံစံတွင် ပြည်နယ်အစိုးရသည် မြို့တော်၏ မြူနီစပယ်ကိစ္စရပ်များကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရထက် ပိုမိုထိန်းချုပ်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ ဘန်းတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည်

^၇ ဘန်းမှာ နိုင်ငံ၏ မြို့တော်ဖြစ်သလို ပြည်နယ်မြို့တော်လည်း ဖြစ်ပါသည်။

မြို့တော်မှ ချမှတ်သော နိုင်ငံရေး ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ဝင်ရောက်ပါဝင်ခြင်းမရှိဘဲ ဖက်ဒရယ်နှင့် ဒေသဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုအားလုံးကို ပြည်နယ် (ကန်တန်) က တဆင့် ပြုလုပ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ အော့တဝါတွင်လည်း ထိုနည်းအတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။

အော့တဝါတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အမျိုးသား မြို့တော်နယ်မြေ National Capital Region NCR တွင် အော့တဝါ (တရားဝင်မြို့တော်)နှင့် ဂါတင်နူး (Gatineau) တို့ ပါဝင်သည်။ အော့တဝါသည် အွန်တရီယိုပြည်နယ်တွင် တည်ရှိပြီး ဂါတင်နူးသည် ကွီဘက်ပြည်နယ်အတွင်း တည်ရှိသည်။ NCR တည်ရှိမှုသည် ထိုပြည်နယ်နှစ်ခုရှိ မြူနီစီပယ်များကို ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ကွပ်ကဲစီမံခွင့်အပေါ် တစုံတရာ သက်ရောက်မှု မရှိချေ။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် နိုင်ငံ့မြို့တော်စီမံကိန်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လွှမ်းမိုးပါဝင်နိုင်ရန် အမျိုးသားမြို့တော်ကော်မရှင် (National Capital Commission) ကို ဖွဲ့စည်းထားရှိသည်။ NCC သည် ဖက်ဒရယ်ပိုင် မြေနေရာများ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ဖက်ဒရယ် အေဂျင်စီတရပ် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ပြည်နယ်များနှင့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်စီမံခွင့်အောက်ရှိ မြေယာများကို စီမံခွင့်မှာ ပြည်နယ်များနှင့် ဒေသန္တရများ၏ လက်အောက်တွင်ပင် ရှိပေသည်။ အစိမ်းရောင်ခါးပတ်ကဲ့သို့ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ မြေပိုင်ဆိုင်မှုက ယင်းမြို့များရှိ မြေနေရာများကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရအုပ်ချုပ်မှုလက်အောက်တွင် ဆက်လက်တည်ရှိစေရန် အာမခံချက်ပေးလေသည်။

ပြည်နယ်အတွင်း တည်ရှိသည့် နိုင်ငံ့မြို့တော်များတွင်ပင်လျှင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၊ ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် မြူနီစီပယ်အစိုးရများအကြား အလွတ်သဘောဆက်ဆံရေး ယန္တရားများ တည်ရှိသည်။ ဥပမာ - ဘန်းမြို့တော်တွင် ဖက်ဒရယ်၊ ကန်တန် (ပြည်နယ်) အစိုးရနှင့် မြို့တော်အစိုးရများအကြား ကိစ္စရပ်များကို ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရန် နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ပြုလုပ်သည့် အစည်းအဝေးတရပ်ရှိသည်။ သို့သော် ယင်းအစည်းအဝေးတွင် အစိုးရအဆင့်အသီးသီးက လိုက်နာစေရမည့် မူဝါဒဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်

လေ့ မရှိပေ။ ဖက်ဒရယ်၊ ကန်တန် (ပြည်နယ်အဆင့်) နှင့် မြို့အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာ အမှုထမ်း၊ အရာထမ်းများအကြား မိမိတို့ သက်ဆိုင်ရာ ကဏ္ဍရပ် များအလိုက် လုံခြုံရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုပိုင်းဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း တို့ကို အဆင့်သုံးဆင့်အကြား ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အလုပ် သဘောအဆင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေး အစီအမံများလည်း ရှိပါသည်။

ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် အလွတ်သဘော လုပ်ထုံးလုပ် နည်းများအပြင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် (အော့တဝါကဲ့သို့) မြို့တော် ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်များ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်း (မြို့တော်များနှင့် စပ် လျဉ်း၍)၊ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ အသုံးစရိတ် သုံးစွဲပိုင်ခွင့်များနှင့် ဖက်ဒရယ် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုတို့ဖြင့် ဝင်ရောက်လွှမ်းမိုးနိုင်ပေသည်။ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံတွင် ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်ပင် ဖော်ပြအပ်နှင်းထားသော်လည်း ဗဟိုအစိုးရက ဒေသန္တရလုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို ထိန်းညှိသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ် သည်။ ထို့ပြင် အော့တဝါနှင့် ဘန်းမှာကဲ့သို့ မဟုတ်ဘဲ ယင်းဗဟိုအစိုးရ သည် နိုင်ငံတွင်းရှိ အခြားမြို့ကြီးများနည်းတူ ကျေပတောင်းနှင့် ရှုပိုင်း (ပရက်တိုရီးယား) တို့သို့ အစိုးရကြားလွှဲပြောင်းပေးအပ်မှု အများအပြား ကို ထောက်ပံ့ပေးအပ်လျက် ရှိသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ တောင် အာဖရိကနိုင်ငံတွင် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများကို ပေးအပ် လွှဲပြောင်းနိုင်သည့် ရန်ပုံငွေ မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်ပြီး (ငွေကြေးအထောက် အပံ့ကို ဗဟိုက ပေးအပ်သည် ဖြစ်ရာ) ယင်းတို့ နယ်နမိတ်အတွင်းရှိ မြို့တော်များ၏ မူဝါဒများနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ဩဇာ လွှမ်းမိုးမှု မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်ချေသည်။

ဗဟိုနှင့် ဒေသလိုလားချက်များအကြား ပေါ်ပေါက်တတ်သည့် ပဋိပက္ခ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကြည့်ရှုမည်ဆိုလျှင် ဤပုံစံတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ယင်း ၏ မြို့တော်အပေါ် တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်ကွပ်ကဲနိုင်မှုကို အပြင်းအထန် ကန့်သတ်ထားသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေ နှင့် တနိုင်ငံလုံးအကျိုးစီးပွားကို ရှေ့ရှု၍ မြို့တော်ရေးရာများနှင့် ပတ်

သက်သည့် စီမံခန့်ခွဲခွင့်ကို (ဤပုံစံတွင်) ဖွဲ့စည်းပုံအားဖြင့် ခွင့်မပြုချေ။
ယင်းသို့ ခွင့်မပြုခြင်းကြောင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် ပြည်နယ်
သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ အချို့သော မူဝါဒနယ်ပယ်များ (ဥပမာ
- သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ လုံခြုံရေး၊ စီမံကိန်းနှင့် ဇန်သတ်မှတ်ခြင်း ကိစ္စ
များ) တွင် ပါဝင်ပတ်သက်ခြင်းမပြုနိုင် ဖြစ်ရချေသည်။ အချို့ကိစ္စများ
တွင်မူ ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် စီမံကိန်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို စီမံ
ခန့်ခွဲခြင်း မပြုလုပ်နိုင်သလို၊ ယင်း၏ အဆောက်အဦများ၏ တည်နေရာ
နှင့် စပ်လျဉ်း၍ပင် ဝင်ရောက်စီမံခန့်ခွဲခြင်း မပြုနိုင်ချေ။ မြူနီစပယ်အစိုးရ
ထံမှ ခွင့်ပြုချက်ကို တောင်းခံရန် လိုအပ်ပေသည်။ ထို့ပြင် မြို့တော်ကို
မည်သို့မည်ပုံ စီမံခန့်ခွဲမည်ဆိုသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း
ဖက်ဒရယ်အစိုးရတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့် အခန်းကဏ္ဍ တစုံတရာ မရှိချေ။
ဥပမာအားဖြင့် အော့တဝါတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် ပြည်နယ်များအနေ
နှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများနှင့် အောက်ခြေအဆင့်များကို တဆင့်တည်း
အဖြစ် ပေါင်းစည်းရန် ၂၀၀၁ တွင် ပြည်နယ်များက ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပါဝင်
ပတ်သက်ခွင့် မရှိခဲ့ချေ။ ၂၀၀၂ တွင် ဂါတင်နူးကို ယင်းသို့ ပေါင်းစည်း
ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုလည်း ပါဝင်ပတ်သက်နိုင်ခြင်း မရှိချေ။ တောင်
အာဖရိကတွင် မြူနီစပယ်နယ်နိမိတ်များကို မြူနီစပယ်နယ်နိမိတ် ပိုင်းခြား
ရေး ဘုတ်အဖွဲ့က ဆုံးဖြတ်သည်။^၆

ပြည်နယ်ရှိ မြို့ကြီးများကို မြို့တော်အဖြစ် ထားရှိသည့် ပုံစံသည်
ဖက်ဒရယ်ခရိုင် ပုံစံနှင့် စာလျှင် ဖက်ဒရယ်ကြားဝင်မှု လျော့နည်းသော်
လည်း သူတို့သည် နိုင်ငံမြို့တော်အဖြစ် တည်ဆောက်နိုင်ရန် လိုအပ်သော
လုပ်ငန်းများအတွက် လောက်ငှသော ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုနှင့် အသိအမှတ်

^၆ ဤဘုတ်အဖွဲ့မှာ သီးခြားလွတ်လပ်သည့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းတရပ်ဖြစ်ပြီး
မြူနီစပယ် နယ်နိမိတ်များ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းအပြင် ခရိုင်စီမံခန့်ခွဲရေးနယ်ပယ်
များ သတ်မှတ်ခြင်း၊ ဒေသရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အကွက်များ သတ်မှတ်ခြင်း
နှင့် မြူနီစပယ်များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို အကဲဖြတ်တိုင်းတာခြင်းကိုပါ ဆောင်ရွက်
သည်။ ဘုတ်အဖွဲ့ဝင်များကို သမ္မတက ခန့်အပ်ပြီး ငါးနှစ်သက်တမ်းဖြစ်သည်။

ပြုမှုကို မရရှိဟု ယင်းမြို့တော်များက အမြဲတစေ စောဒကတက်ကြပေသည်။ ၎င်းတို့၏ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုသည် ဖက်ဒရယ်အစိုးရထက် ပြည်နယ်အစိုးရပေါ်တွင် ပိုမိုမူတည်သည်။

နိုင်ငံမြို့တော်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရမူဝါဒ

နိုင်ငံမြို့တော်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရမူဝါဒသည် ဖက်ဒရယ်အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ အာဏာပိုင်များအကြား ဆက်ဆံရေးအပေါ် အရေးပါသော အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသည်။ ထိုမူဝါဒများသည် ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များအပေါ် ဘတ်ဂျက်ထိန်းချုပ်မှု ပမာဏ၊ နိုင်ငံမြို့တော်နှင့် ဝန်းကျင်ရှိ မြေအသုံးပြုမှု စီမံကိန်းများတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ မြို့တော်အတွင်းရှိ ဖက်ဒရယ်အင်စတီကျူးရှင်းများ စသည့် ကိစ္စရပ်များတွင် အထူးထင်ရှားစွာ တွေ့နိုင်ပါသည်။

ဘတ်ဂျက်အားဖြင့် ဖက်ဒရယ်ခရိုင်များသည် ဖက်ဒရယ်အစိုးရမှ ခွင့်ပြုသော ဘတ်ဂျက်ကို ရရှိသည်။ (ဥပမာ - အဘူဂျာ၊ ဒေလီ၊ မက္ကဆီကိုစီးတီး)။ ယင်းသို့ ဒေသန္တရဘတ်ဂျက်ကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ရရှိခြင်းမှာ စင်စစ် ယင်းမြို့တော်များ၏ ဒေသန္တရ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ လွတ်လွတ်လပ်လပ် စီမံပိုင်ခွင့်ကို လျော့ကျစေပါသည်။ ဝါရှင်တန်ဒီစီတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် လွတ်လပ်သော ငွေကြေးဆိုင်ရာ အရာရှိတစ်ဦးကို ခန့်အပ်ထားသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မြို့တော်ဘတ်ဂျက်ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍနှင့် သီးခြား ဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

စီမံကိန်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဝါရှင်တန်ဒီစီရှိ ဗဟိုအစိုးရမြို့တော် စီမံကိန်းကော်မရှင် National Capital Planning Commision (NCPC) သည် နိုင်ငံမြို့တော်ဒေသ National Capital Region (ဝါရှင်တန် ဒီစီ၊ မေရီလန်နှင့် ဗာဂျီးနီးယား အနီးတဝိုက် ဆင်ခြေဖုံးဒေသများ) တွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရပိုင် မြေနှင့် အဆောက်အဦများကို အဓိက စီမံခန့်ခွဲသည့် အေဂျင်စီ ဖြစ်သည်။

NCPCသည် မြေယာစီမံကိန်းနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်စားပြုသည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် အမိမြေလုံခြုံရေး လိုအပ်ချက်အရ ဝါရှင်တန် မြို့တော် စီမံကိန်း ဧရိယာများကို တိုးချဲ့ခဲ့သည်။^{၁၀} အော့တဝါတွင် ဗဟိုအစိုးရ မြို့တော်ကော်မရှင် National Capital Commision က အွန်တရီယိုနှင့် ကွီဘက်နယ်စပ်ရှိ အမျိုးသားမြို့တော်နယ်မြေတွင်းမှ ဖက်ဒရယ်ပိုင် မြေများနှင့် အခြားအဆောက်အဦများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပြည်သူ့ရေးရာ အစီအမံချထားခြင်းနှင့် မြေယာအသုံးပြုမှု စီမံကိန်းများချထားခြင်းကို ဆောင်ရွက်သည်။ မြေယာအသုံးပြုစီမံကိန်းများတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရပါဝင်မှုသည် ဒေသန္တရနှင့် ပြည်နယ်၏ဦးစားပေးလုပ်ငန်းအစီအစဉ်များနှင့် တခါတရံ ပဋိပက္ခဖြစ်စေသည်။

နိုင်ငံအချို့ရှိ ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့ကို နိုင်ငံမြို့တော်တွင် ထားရှိကြသော်လည်း အခြားဖက်ဒရယ်အင်စတီကျူးရှင်းများကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချသည့်အနေနှင့် နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် တည်ရှိစေသည်။ ဥပမာ - နိုင်ဂျီးရီးယား၊ ဆွစ်ဇာလန်၊ ကနေဒါတို့တွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် ဗဟိုအဆင့် အင်စတီကျူးရှင်းများကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရန် အသားပေးသည့် မူဝါဒ ထားရှိသည်။ နိုင်ဂျီးရီးယားတွင် ယင်းသို့ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချထားခြင်းဖြင့် ဖက်ဒရယ် အင်စတီ

^{၁၀} NCPC ကို ၂၀၁၂ အမိမြေလုံခြုံရေးအက်ဥပဒေအရ အမျိုးသားမြို့တော်နယ်မြေတွင် ရှိသည့် ပြည်နယ်၊ ဒေသနှင့် နယ်မြေခံအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးအတွက် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ အစီအစဉ်များကို စောင့်ကြည့်ရန်နှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးရန်၊ အဆင့်ဆင့်ဆက်ဆံရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကိုလည်း စောင့်ကြည့်ရန်နှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးရန်ဆိုသည့် ပိုမို ကျယ်ပြန့်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းထားသည်။ ယင်းကြောင့် ပြည်နယ်နှစ်ခုရှိ မြူနီစပယ် ၁၁ ခုနှင့် ကိုလံဘီယာခရိုင် (စုစုပေါင်း ဧရိယာစတုရန်းမိုင်ပေါင်း ၆၀၀၀ ကျယ်ဝန်းသည့်) နယ်မြေအတွက် ဆောင်ရွက်ရသည်။ (အမိမြေလုံခြုံရေးအက်ဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၈၈၂၊ ပုဒ်မခွဲ က-၁) NCPC သည် နယ်မြေအတွင်း အရေးပေါ်အခြေအနေများကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားနိုင်ရန်နှင့် လုံခြုံရေး အသင့်အနေအထားရှိစေရန် ဒေသခံလုပ်ငန်းအဖွဲ့များ ဒေသခံအရေးပေါ် လုပ်ငန်းကော်မတီများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည်။

ကျူးရှင်းများကို နိုင်ငံအဝှမ်း မျှတစွာ တည်ရှိစေသည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချထားခြင်းအားဖြင့် ပြင်သစ် စကားပြော၊ ပြည်နယ်များတွင် ဗဟိုအစိုးရ အင်စတီကျူးရှင်းများကိုတည်ရှိစေသည်ဖြစ်ရာ ယင်းဖက်ဒရယ် အင်စတီကျူးရှင်းများတွင် လူနည်းစုဖြစ်သည့် ပြင်သစ်စကားပြောလူစုများကို အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ ဗဟိုတရား စီရင်ရေး အပါအဝင် အခြားသော ဖက်ဒရယ်အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည် မြို့တော်ဘုန်းတွင် မတည်ရှိဘဲ အခြားဒေသများတွင် တည်ရှိသည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေး၏ အဓိက အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော တရားစီရင်ရေးဌာနကို ဘုန်းမြို့ အပြင်ဘက်တွင် နေရာချထားသည်။

ကနေဒါနိုင်ငံတွင် မြို့တော်ကို ဘာသာစကားနှစ်မျိုး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှစ်မျိုးကို ထင်ဟပ်စေရန် ရည်ရွယ်၍ တည်ထောင်ထားခြင်း ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ဖက်ဒရယ်အစိုးရရုံးများ၊ အဆောက်အဦများကို ယင်းသို့ ပျံ့နှံ့တည်ရှိစေရန် အားထုတ်မှု၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေနှင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် အစိုးရရုံးအချို့နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အထင်ကရနေရာများ (ဥပမာ - အမျိုးသားပြတိုက်) တို့ကို မြို့တော် အော့တဝါတွင် မထားရှိဘဲ ဂါတင်နူးတွင် ထားရှိသည်။

ဘဏ္ဍာရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မှတ်သားဖွယ်များ

မြို့တော်တရပ်အနေနှင့် မြို့တော်အနေနှင့် တည်ရှိစေရန် မည်ရွေ့မည်မျှ ကုန်ကျသည်ကို ဂဏန်းအားဖြင့် ဖော်ပြရန် အစဉ်မလွယ်ကူသည့်တိုင် မြို့တော်ဖြစ်ခြင်းအတွက် ကုန်ကျစရိတ်များရှိသည် ဆိုသည့်အချက်ကမူ ထင်ရှားပါသည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရပိုင် အဆောက်အဦများနှင့် နိုင်ငံခြားသံရုံးများမှ ကောက်ခံရရှိမည့် အခွန်များ မရရှိခြင်း၊ အများပြည်သူလုံခြုံရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် ပန်းခြံများ စီမံခန့်ခွဲရေးစသော မြို့တော်လုပ်ငန်းများအတွက်လည်း ကုန်ကျစရိတ်များ ရှိသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းသို့ ဖြစ်သည့်တိုင် မြို့အများစုသည် မြို့တော်အဖြစ် တည်ရှိခြင်း

ကြောင့် ရရှိသည့် အကျိုးကျေးဇူးများဖြစ်သော အစိုးရအလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်း၊ အစိုးရနှင့် ဆိုင်သော အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ဆွဲဆောင်နိုင်ခြင်း၊ (ဥပမာ - လော်ဘီများနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း) နှင့် နိုင်ငံ မြို့တော်အဖြစ် တည်ရှိခြင်းဟူသည် ဂုဏ်သရေတို့ကို ရရှိရန် ပြိုင်ဆိုင်လျက် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ကုန်ကျစရိတ်များထက် အကျိုးစီးပွားများက ပိုမိုသာလွန်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ဖော်ပြနိုင်သော လေ့လာစိစစ်ချက်တစ်ခုတရား မထွက်ပေါ်လာသေးချေ။

ဖက်ဒရယ်မြို့တော်များအတွက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့မှာ လည်း ကျွန်ုပ်တို့၏ ဤလေ့လာချက်စာတမ်းတွင် အမျိုးမျိုးကွဲပြားလျက် ရှိသည်။ (ရဲလုပ်ငန်း၊ လုံခြုံရေးကဏ္ဍ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ၊ ပန်းခြံများ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး စသည့်) မြို့တော်အင်္ဂါရပ်နှင့်အညီ ရှိသင့်ရှိထိုက်သည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များအတွက် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ပြန်လည်ပေးအပ်ထောက်ပံ့ခြင်း ဆိုသည့် ကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း အချို့ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ယင်းဝန်ဆောင်မှုများကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရကိုယ်တိုင် ဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိသလို၊ အချို့ကလည်း မြို့တော် အုပ်ချုပ်စီမံရေးအဖွဲ့သို့ ယင်းဖော်ပြပါ လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကုန်ကျသည့် ကုန်ကျစရိတ်ကို ပြန်လည်ထောက်ပံ့ပေးအပ်သည့် ပုံစံမျိုးလည်း ရှိပေသည်။ အချို့နိုင်ငံများမှာမူ လုံးဝထောက်ပံ့ပေးမှု တစ်ခုတရား မရှိသည့် နိုင်ငံများလည်း ရှိပေသည်။ အံ့ဩဖွယ်ရာကောင်းသည်မှာ မတူညီသည့် အစိုးရပုံစံများအကြား တူညီမှု တစ်ခုတရား မရှိခြင်းပင် ဖြစ်ချေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ယင်းကဲ့သို့ ပြန်လည်ထောက်ပံ့ခြင်းကို ဖက်ဒရယ်ခရိုင်ပုံစံတွင် အခြားသော ပုံစံများထက် ပိုမိုတွေ့ရသည်ဟု ယတိပြတ် မဆိုနိုင်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ပိုင်ဆိုင်မှု အခွန်များမှာ နိုင်ငံအတော်များများတွင် ဒေသန္တရအစိုးရအခွန်၏ အရေးပါသော ရင်းမြစ်များ ဖြစ်ကြပေသည်။ အထူးသဖြင့် ဩစတြေးလျ၊ ကနေဒါ၊ တောင်အာဖရိကနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတို့တွင် ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ အရေးပါသည့်တိုင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရပိုင်

ပိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် နိုင်ငံခြားသံရုံးများအပေါ် အခွန်စည်းကြပ်မှု ပုံစံများမှာ လည်း (နိုင်ငံကို လိုက်၍) မတူကွဲပြားသည်ကို တွေ့ရပေမည်။ ဖက်ဒရယ် အစိုးရက ယင်းပိုင်အဆောက်အဦးများအတွက် ပိုင်ဆိုင်မှုခွန် ပေးအပ်သည့် နိုင်ငံများ ရှိသည်ကို တွေ့ရသလို ယင်းသို့ အခွန်မပေးသော်လည်း အခွန် ပေးသကဲ့သို့ ပေးအပ်ခဲ့ဝေမှုများ ပြုလုပ်ပေးသည့် နိုင်ငံများလည်း ရှိပေ သည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရပိုင် အဆောက်အဦးများအတွက် အခွန်လုံးလုံး မပေးအပ်သည့် နိုင်ငံများလည်း ရှိပေသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံတွင် အခွန်ပေး သကဲ့သို့ ပေးအပ်ခဲ့ဝေမှုများ ပြုလုပ်သည့် စနစ်ရှိသော်လည်း ဖက်ဒရယ် အစိုးရအများစုမှာ ယင်းတို့ပိုင် အဆောက်အဦးများအတွက် အခွန် သို့မဟုတ် ပေးချေမှု တစုံတရာ ပြုလုပ်ပေးအပ်ကြခြင်း မရှိချေ။ အကျိုး ဆက်မှာ အစိုးရပိုင်ဆိုင်မှု အများစုရှိသည့် မြို့တော်များအဖို့ အခွန်ငွေ မလုံလောက်ခြင်း ပြဿနာနှင့် ရင်ဆိုင်ကြရခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဖက်ဒရယ်မြို့တော်များမှာ သူမတူသည့် သွင်ပြင်လက္ခဏာများ ရှိသည် ဆိုသည့်တိုင် နိုင်ငံတွင်းရှိ မြို့ကြီးများ ရင်ဆိုင်ကြရသည့် ပြဿနာများကို ယင်းတို့လည်း ရင်ဆိုင်ကြရသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ စစ်တမ်းရှိ မြို့ကြီးပြကြီး အတော်များများတွင် မြို့တော်၏ ပထဝီနယ်နိမိတ်သည် မက်ထရိုပိုလီတန် ဧရိယာ သို့မဟုတ် စီးပွားရေး ဖြစ်ထွန်းရာ ဒေသ နှင့် တထပ်တည်းကျသည်ဟု မဆိုနိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ အများစု ဖက်ဒရယ်အစိုးရဝန်ထမ်းများ (သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေကြသော အလုပ်သမားများ၊ အစိုးရလုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ် သည့် အဖွဲ့အစည်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေကြသူများ) မှာ မြို့တော်တွင်းရှိ ဒေသန္တရဝန်ဆောင်မှု (လမ်းများ၊ ရဲလုပ်ငန်း၊ ဆေးရုံဆေးခန်းများ စသည် တို့ကို) သုံးစွဲကြပြီး မြို့တော်သို့ လာရောက်အလုပ်လုပ်ကြသော်လည်း မြို့တော်တွင် မနေထိုင်ဘဲ မြို့တော်ပြင်ပတွင် နေထိုင်ကြသည့် အနေ အထားတွင် အထူးအရေးကြီးပါသည်။ အကြောင်းမှာ ယင်းတို့သည် မြို့တော်သို့ အခွန်ငွေ မပေးဘဲ မြို့တော်၏ ဝန်ဆောင်မှုများကို သုံးစွဲကြ ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပြီး ယင်းမှာ မြို့တော်များ၏ အခွန်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုကို ကြီးစွာ အကျိုးသက်ရောက်စေပါသည်။ မြူနီစီပယ် နယ်နိမိတ်အပြောင်း

အလဲ ပြုလုပ်ရန်မှာလည်း ပြည်နယ်များထဲမှ ဖွဲ့ထုတ်ထားသည့် မြို့တော်များအဖို့ အထူးခဲယဉ်းစေပြီး မြို့တော်ကိုယ်တိုင်ကပြည်နယ်တခုဖြစ်နေသော အခါမျိုးတွင် အခြားသော ပြည်နယ်များနှင့် ပြဿနာများ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရစေနိုင်သောကြောင့် ခက်ခဲပါသည်။ မြူနီစပယ်နယ်နိမိတ်များကို ထိစပ်ကျော်လွန်သော ဝန်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ၊ စီမံကိန်းဆိုင်ရာကိစ္စများကို မြူနီစပယ်များအကြား အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနည်းဖြင့်သာ ဤပြဿနာကို မြို့တော်အတော်များများက ဖြေရှင်းကြရသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ်မြို့တော်များ၏ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အဆုံးသတ်ကောက်ချက်များ

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ နိုင်ငံမြို့တော်များ တွေ့ကြုံရသော စိန်ခေါ်မှုများသည် တပြည်ထောင်နိုင်ငံများရှိ နိုင်ငံမြို့တော်များ ကြုံတွေ့ရသော စိန်ခေါ်မှုများနှင့် တနည်းတဖုံ ကွဲပြားမှု ရှိသည်။ ပထမအချက်အနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ဒေသအစိုးရတို့အကြား တင်းမာမှုသည် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံမြို့တော်များအတွက် ထင်ရှားပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ယေဘုယျအားဖြင့် မြို့ကြီးများသည် တည်ရှိရာ ပြည်နယ်များ၏ အုပ်ချုပ်စီမံပိုင်ခွင့်အောက်တွင် ကျရောက်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ မတူညီသော နိုင်ငံမြို့တော် အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် လိုအပ်သည့် ပုံစံကွဲမဖန်တီးပေးနိုင်လျှင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေဖြင့် မြို့တော်အပေါ် လိုလားသလို လွှမ်းမိုးစီမံနိုင်မည် မဟုတ်ချေ။ ဒုတိယအနေဖြင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ မတူကွဲပြားမှုကို ထင်ဟပ်ရန်နှင့် တချိန်တည်းမှာပင် ပြည်နယ်အားလုံး၏ အကျိုးစီးပွားကို ချိန်ညှိရန် လိုအပ်မှုတို့သည် ဖက်ဒရယ်မြို့တော်များအတွက် ထပ်ဆောင်းပေါ်ပေါက်လာသည့် စိန်ခေါ်မှုများဖြစ်သည်။ အဆုံးသတ်တွင်မူ ဖက်ဒရယ်မြို့တော်တရပ်၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာ၊ မြို့တော်ရှိ ဒေသအာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ မြို့တော်လုပ်ငန်းဆောင်တာများအတွက် ငွေကြေးစသည်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပေါ်လစီရွေးချယ်မှုများ ရှိသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဤရွေးချယ်မှုများကို မည်သို့ မည်ပုံ ပြုလုပ်မည်ဆိုသည့် ကိစ္စတွင်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ ကန့်သတ်ချက်များနှင့်လည်း ကြုံတွေ့နိုင်ပေ

သည်။ မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါ အတိုင်း ယေဘုယျ မှတ်ချက်များ ပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

- ပထမဆုံးအနေနှင့် ဖက်ဒရယ်ခရိုင်ပုံစံတွင် မြို့တော်အရေးကိစ္စများတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရပါဝင်မှုနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ လွတ်လပ်စွာ စီမံခန့်ခွဲပိုင်မှုအကြား မျှခြေတရပ်ကို ဖမ်းရန် လိုအပ်သည်။ ဒေသဆိုင်ရာ လွတ်လပ်စွာ စီမံခန့်ခွဲပိုင်မှု ရရှိနိုင်စေရန် ဖက်ဒရယ် မြို့တော်များအနေနှင့် ရွေးကောက်ပွဲက တက်လာသည့် ကောင်စီများ (ဖက်ဒရယ်အစိုးရက တိုက်ရိုက်ခန့်ထားခြင်းမဟုတ်သည့်) ရှိရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး၊ အသုံးစရိတ်များကို ကာမိစေရန် လိုအပ်သည့် အခွန်ကောက်ခံပိုင်ခွင့် အာဏာကို အပ်နှင်းပေးထားရန် လိုသည်။
- ဒုတိယအချက်မှာ နိုင်ငံမြို့တော်များသည် မြို့တော်လုပ်ငန်းများ၊ (လုံခြုံရေး စသည်) ဆောင်ရွက်ရန် အပိုကုန်ကျစရိတ်များ ရရှိရမည်။ သို့သော် ယင်းသို့ သုံးစွဲမှုများ ရှိသလို မြို့တော်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးအမြတ်များလည်း ရှိသည်ဆိုသည့် အချက်ကို ထင်ဟပ်စေနိုင်ရမည်။
- တတိယအနေနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုအခွန်များအပေါ် မှီခိုသော ဖက်ဒရယ် မြို့တော်များအတွက် ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ ပိုင်ဆိုင်မှုများအတွက် အခွန်ပေးဆောင်ရမည်။ ယင်းသို့ ပေးဆောင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ မလိုအပ်ပါက ယင်း ပိုင်ဆိုင်မှုအခွန်အစားထိုး အခြားပေးဆောင်မှုများ ပေးအပ်ရမည်။
- စတုတ္ထအချက်မှာ စီးပွားရေးဒေသတစ်ခုအဖြစ် နိုင်ငံရေးအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ ပထဝီအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပိုင်းခြားထားခြင်း မဟုတ်သည့် မြို့တော်များအတွက် ဆိုလျှင် ပို့ဆောင်ရေး၊ မြေအသုံးပြုမှု စီမံခန့်ခွဲခြင်းစသည့် နယ်နိမိတ်

ဖြတ်ကျော်ရသည့် ဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိနိုင်ရန် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ ညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်သည် ဆိုသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း မြို့တော်တွင် အမြဲနေထိုင်သူမဟုတ် သူများက မြို့တော်က ယင်းသို့ ဆောင်ရွက်ပေးရသည့်အတွက် အကျိုးအမြတ် ပြန်လည်ရရှိစေအောင် စီမံထားရမည်။ ဤကိစ္စရပ်များမှာ ဖက်ဒရယ်မြို့တော်များအတွက်သာ သီးခြားဖြစ်သည့် သဘောမဆောင်သည့်တိုင် ဖက်ဒရယ်မြို့တော်၏ နယ်နိမိတ်များကို အခြားပြည်နယ်များအတွင်းသို့ ချဲ့ထွင်ရန်မှာ အထူးအားဖြင့် ခက်ခဲပါသည်။

ဖက်ဒရယ်မြို့တော်များစီမံအုပ်ချုပ်မှု ကိစ္စရပ်မှာနှစ်ပေါင်းများစွာတိုးတက်ပြောင်းလဲလာခဲ့ပြီ ဖြစ်သည့်တိုင် လူဦးရေအနေအထား၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေများ ပြောင်းလဲသည်နှင့်အမျှ ယင်းစီမံအုပ်ချုပ်ပုံသည်လည်း လိုက်၍ ပြောင်းလဲနေဦးမည်သာ ဖြစ်ပါသတည်း။

Further Reading

Bird, Richard M., and Enid Slack. 2004. International Handbook on Land and Property Taxation.

Cheltenham: Edward Elgar Publishing Inc.

Campbell, Scott. 2003. "The Enduring Importance of National Capital Cities in the Global Era." Urban and Regional Research Collaborative, University of Michigan Working Paper Series, URRC 03-08.

Paquet, Gilles. 1993. "Commentary: Capital Cities as Symbolic Resources." In Taylor, J., J.G. Lengellé, and C. Andrew. Eds. 1993. Capital Cities: International Perspectives. Ottawa: Carleton University Press.

Rowat, Donald, C. 1993. "Ways of Governing Federal Capitals." In Taylor, J., J.G. Lengellé, and C. Andrew. Eds. 1993. Capital Cities: International Perspectives. Ottawa: Carleton University Press.

Slack, Enid and Rupak Chattopadhyay. Eds. Finance and Governance of Capital Cities in Federal Systems (Montreal: McGill Queens University Press, 2009)

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်းမှ ဒေသန္တရအစိုးရ

ဖက်ဒရယ်စနစ်တိုင်းတွင် ဖက်ဒရယ်၊ ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရဟူ၍ အစိုးရ အလွှာ သုံးမျိုး ပါရှိသည်။ သို့သော် ဖက်ဒရယ်စနစ်တစ်ခုစီတွင် ဒေသန္တရ အစိုးရ၏ နေရာနှင့် အခန်းကဏ္ဍမှာ ကွဲပြားခြားနားမှု အများအပြားရှိ သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ဒေသန္တရအစိုးရသည် အခြေခံဥပဒေဖြင့် အသိ အမှတ်ပြုခံရသော အစိုးရအလွှာတစ်ခုဖြစ်ပြီး အချို့တွင်မူ ပြည်နယ်အစိုးရ ၏ လက်အောက်ခံသဘောသာ ဖွဲ့စည်းထားသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ ယေဘုယျအားဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များချရာတွင် ပိုမိုပါဝင်စေခြင်းဆိုသည့် တွန်းအားပေးမှုနှင့် မြို့များ၏ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုများကြောင့် ဒေသန္တရအစိုးရ (အထူးသဖြင့် မြို့ကြီးပြကြီးများ (metropolitan regions) ၏ ဒေသန္တရအစိုးရ) သည် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် အဓိက ကျသော နေရာမှ ပါဝင်လာလျက် ရှိသည်။ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုကျော် လေ့လာ တွေ့ရှိခဲ့ရသည်များကို မူတည်၍ Forum of Federations သည် ဖက်ဒရယ် နိုင်ငံများ၌ ဒေသန္တရအစိုးရ၏ နေရာနှင့် အခန်းကဏ္ဍများကို ဤစာတမ်း တွင် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဒေသန္တရ အစိုးရတို့ ကြုံတွေ့နေရသော အထွေထွေလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စများ (common competencies) နှင့် ဒေါင်လိုက် ဘဏ္ဍာရေး မညီမျှမှု (vertical fiscal imbalance) တို့ကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံအသီးသီး၏ အခြေခံဥပဒေ၊ တရားဥပဒေ၊ ငွေကြေး၊ လူမှုရေးနောက်ခံကားတွင် တင်ကြည့်၊ ဆွေးနွေး နိုင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ဤစာတမ်းသည် နိုင်ငံအများအပြား၏ အတွေ့အကြုံ များကို နှိုင်းယှဉ်ပြထားသည့် နောက်ခံကားချပ်တစ်လည်း ဖြစ်သည်။

ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဒေသန္တရအစိုးရဆိုသည်မှာ ယင်းတို့နှင့် ပြည်သူများ အကြား အခြားအစိုးရတစ်ရပ်ရပ် ခံမထားသော အင်စတီကျူးရှင်းများ ကို ဆိုလိုသည်။ (ဒေသန္တရ အစိုးရဆိုသည်မှာ ပြည်သူနှင့် တိုက်ရိုက်ထိ တွေ့သော အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သည်။) ယင်းသို့ ဖြစ်လင့်ကစား ဒေသန္တရ အစိုးရများ၏ အရေအတွက်၊ အရွယ်အစား၊ ရည်ရွယ်ချက်၊ ဖွဲ့စည်းပုံများ မှာမူ ကွဲပြားကြသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် မြို့ပြဒေသန္တရအစိုးရနှင့် ကျေးလက်

ဒေသန္တရအစိုးရ ကွဲပြားမှုကို ထပ်၍ တွေ့ရသည်။ လေ့လာခဲ့သော တဆယ့်နှစ် နိုင်ငံမှ နိုင်ငံအများစုတွင် ဒေသန္တရအစိုးရထောင်နှင့် ချီ၍ ရှိသည့် နိုင်ငံ များ ရှိသည်။ အများစု ဒေသန္တရအစိုးရများမှာ လူဦးရေ အနည်းငယ် ကိုသာ တာဝန်ယူစီမံဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် စပိန်နှင့် တောင်အာဖရိက နှစ်နိုင်ငံလုံးသည် လူဦးရေ ၄၄ သန်း တူညီစွာ ရှိသော် လည်း စပိန်နိုင်ငံတွင် မြူနီစပယ် (၈၁၀၈) ဖွဲ့ရှိ၍ တောင်အာဖရိကတွင်မူ ၂၈၄ ဖွဲ့သာရှိသည်။ သေးငယ်သည့် မြူနီစပယ်ပေါင်းများစွာ တည်ရှိ သည်ဖြစ်ရာ အချို့မှာမူ ငွေကြေးအရ ပြည့်စုံမှု မရှိကြပေ။ သို့ဖြစ်ရာ ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းမှုကိစ္စ (amalgamation) မှာ ဗဟိုအစိုးရ အဂျင်ဒါထဲ တွင် ပါဝင်နေသည်မှာလည်း အံ့ဩစရာ မရှိချေ။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံမဟုတ် သော အင်ဒိုနီးရှားကဲ့သို့သော နိုင်ငံများတွင်မူ ဒေသန္တရအစိုးရများ တိုးပွား လာမှုသည် ဒေသ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အဟန့်အတား ဖြစ်စေသည် ဟု ထင်မြင်လျက် ရှိသည်။ သို့သော် မြူနီစပယ်အဖွဲ့ကို အခြေခံဥပဒေ အရ ကာကွယ်ပေးထားသော ဩစတြီးယားနိုင်ငံတွင်မူ သေးငယ်သော မြူနီစပယ်များကို နိုင်ငံရေးအရ ပိုမိုလိုလားကြပါလိမ့်မည်။ မြူနီစပယ် များစွာရှိခြင်းကလည်း မြူနီစပယ်တခုနှင့် တခု၏ မတူကွဲပြားခြားနားမှု ကို ဖုံးကွယ်ထားသလို ဖြစ်တတ်သည်။ ဥပမာ အချို့မက်ထရိုပိုလီတန် မြူနီစပယ်အဖွဲ့များမှာ လူသန်းပေါင်းများစွာ ရှိပြီး အချို့ကျေးလက်ဒေသ ဒေသန္တရ မြူနီစပယ်များမှာ လူဦးရေတထောင်အောက် လျော့နည်းသည် ပင် ရှိတတ်ပေသည်။

မြူနီစပယ်အရွယ်အစားသည်လည်း တခါတရံ အရေးပါတတ်ပေသည်။ ကြီးမားသော မြို့ပြမြူနီစပယ်များသည် ငွေကြေးအရ ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုး နိုင်သည်။ ဒေသန္တရအစိုးရကို အခြေခံဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုမှုမရှိ သော နိုင်ငံများ (ဥပမာ - ကနေဒါ) တွင်ပင်လျှင် ကြီးမားသော မြို့ပြ မြူနီစပယ်များ၏ အသံကို အစိုးရက အသိအမှတ်ပြုရသည်။ ဆွစ်ဇာလန်၊ ဩစတြေးလျ စသည့်နိုင်ငံများတွင် သေးငယ်သော မြူနီစပယ်များမှာ ငွေ ရေးကြေးရေးအရအဆင်ပြေစွာရပ်တည်နိုင်ရန်အချင်းချင်းပူးပေါင်းဆောင် ရွက်နေကြရပေသည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်များတွင် ကနေဒါနိုင်ငံတွင်မြို့ပြ

နှင့် ဆင်ခြေပုံ၊ မြူနီစပယ်များအတွက် ပေါင်းစည်းခြင်း (amalgamation) သည် လုပ်ရိုးလုပ်ထုံးတရပ် ဖြစ်လာသည်။

ဖိုရမ်၏ ဒေသန္တရအစိုးရလေ့လာချက်စစ်တမ်းတွင် အတွေ့ရအများဆုံး ဒေသန္တရအစိုးရပုံစံမှာ အထွေထွေ မြူနီစပယ် လုပ်ငန်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှု အချို့ပေးသော ယေဘုယျဆန်သည့် မြူနီစပယ်ပုံစံ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း သို့သော် ဒေသန္တရအစိုးရများကို အများစု တွေ့ရသလို ကျောင်းစီမံခန့်ခွဲသည့် ခရိုင်နယ်များ (school districts)၊ ရေစီမံမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သည့် water authorities နှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး လုပ်ငန်းများကို တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ရသည့် transport authorities စသည့် ဒေသန္တရအစိုးရပုံစံကွဲများကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ယင်းသို့သော် ဒေသန္တရအစိုးရပုံစံကွဲများကို အထူးသဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု တွင် အများအပြားတွေ့ရသည်။

နိုင်ငံအများစုတွင် တူညီမှုမှာ မြူနီစပယ်အဆင့်ဆင့် ရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ပထမအဆင့် မြူနီစပယ်များ (primary municipalities) က ခရိုင်နယ် သို့မဟုတ် ကောင်စီဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို လုပ်ဆောင်ခွင့် အာဏာရှိပြီး ယင်းတို့က လုပ်ငန်းကိစ္စများကို ညှိနှိုင်းပေးခြင်းနှင့် bulk services များ ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ သို့သော် တောင်အာဖရိက ဥပမာအရ လုပ်ဆောင်ခွင့် အာဏာများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်စီမံခြင်းသည် ပြဿနာရှိနိုင်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် အထူးသဖြင့် တွေ့ရပြီး အခြားနိုင်ငံများ တွင်လည်း အတွေ့ရများလာသော ဒေသန္တရအစိုးရပုံစံတရပ်မှာ gated communities ဟု ခေါ်ဆိုသည့် လူနေအိမ်များ၊ ခြံများကို စုစည်းတံတိုင်း ကာရံထားပြီး ယင်းအိမ်ရာအတွင်းရှိ လမ်းမများ၊ သန့်ရှင်းရေး၊ လုံခြုံရေး၊ အမှိုက်ပစ်ရေးနှင့် ပန်းခြံများ စီမံရေးစသည့် မြူနီစပယ်လုပ်ငန်းများကို ကိုယ်ပိုင်လုပ်ကိုင်သည့် ပုံစံမျိုးဖြစ်သည်။ ဤပုံစံက ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ တည်ငြိမ်မှုနှင့် ထိရောက်မှုကို စိန်ခေါ်လာပြီ ဖြစ်သည်။

ဒေသန္တရ အစိုးရများ၏ ဥပဒေကြောင်းအရ တည်ရှိမှုမှာလည်း ပြည်နယ်

များက ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ တည်ရှိမှုကို ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေပြုနိုင်သည့် နိုင်ငံ အများစုတွင်ပြည်နယ်တခုချင်းစီအပေါ်မူတည်၍ကွဲပြားခြားနားကြသည်။ သက်တမ်းရှည် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ဒေသန္တရအစိုးရလုပ်ပိုင်ခွင့်များ သည် ပြည်နယ်ဥပဒေများတွင် ပြဋ္ဌာန်းဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်ရာ ဒေသန္တရ အစိုးရ၏ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်သည်လည်း ယင်းဥပဒေများအလိုအရပင် တည်ရှိရပေသည်။ သို့သော် ဒေသန္တရအစိုးရများအတွက် အခြေခံလိုအပ် သည့် ယင်းတို့၏ ဥပဒေကြောင်းအဆင့်နှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံများတွင် တဖြည်းဖြည်း ပိုမိုဖော်ပြလာကြပြီ ဖြစ်သည်။

ဩစတြေးလျကဲ့သို့ သက်တမ်းရှည် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများသည်လည်း ဒေသန္တရအစိုးရကို အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းအသိအမှတ်ပြုရန် မကြာ သေးမီကပင် စဉ်းစားလာကြပြီ ဖြစ်သည်။

အခြေခံဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်း

ဩစတြေးလားနှင့် (နောက်ပိုင်းတွင်) မက္ကဆီကိုမှတပါး အစောပိုင်း ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖြစ်သော (အမေရိကန်၊ ဆွစ်ဇာလန်၊ ကနေဒါ၊ ဩစတြေးလျ) တို့တွင် ဒေသန္တရအစိုးရအား အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့် သွင်းဖော်ပြခြင်း မရှိချေ။ ရှိခဲ့လျှင်လည်း ပြည်နယ်အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် နယ်ပယ်တခုအနေနှင့်သာ ဖြစ်သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးမှသာ ဒေသန္တရအစိုးရသည် ဒီမိုကရက်တစ် အုပ်ချုပ်မှုကို ပြန်လည်ဖော်ဆောင် ရာတွင် အရေးကြီးသော အရာတခုအဖြစ် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံများတွင် ပါဝင်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၉ ဂျာမနီဖွဲ့စည်းပုံတွင် မြူနီစပယ်များကို ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသော ဘောင်အတွင်း ဒေသန္တရကိစ္စရပ်များကို ကိုယ်ပိုင်တာဝန်ယူ စီမံဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို အာမခံပေးထားသည်။ ၁၉၇၈ စပိန်အခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်နယ်များ (autonomous communities) ဖွဲ့စည်းနိုင်ရန် အဓိကထားခဲ့ပြီး ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးကိုမူ မဖော်ပြခဲ့ပေ။

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက်နှင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ပြည်သူလူထုပါဝင်ရေး (broad-based democratic participation) ကို ကျယ်ပြန့်စွာ လုပ်ဆောင်

လိုခြင်းတို့က ဒေသန္တရအစိုးရကို အခြေခံဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုနိုင်ရန် တွန်းအားပေးလျက် ရှိသည်။ အရပ်သားအစိုးရအဖြစ်သို့ ဘရာဇီးနိုင်ငံ ပြောင်းလဲလာပြီး ပေါ်ပေါက်သည့် ၁၉၈၈ ဘရာဇီးအခြေခံဥပဒေတွင် ဒေသန္တရအစိုးရကို အထူးကာကွယ်ပေးထားသည်။ ၁၉၉၂ အိန္ဒိယအခြေခံဥပဒေ ၇၃ ကြိမ်မြောက်နှင့် ၇၄ ကြိမ်မြောက် ပြင်ဆင်ချက်ဥပဒေများအရ ဒေသန္တရအစိုးရအား ဖွဲ့စည်းပုံအရ အကာအကွယ်ပေးထားခြင်းမှာ ဖွဲ့ဖြိုးရေးအတွက် အဓိကပုဂ္ဂိုလ်စိုးရိမ်မှုကြောင့် ဖြစ်သည်။ ၁၉၉၆ တောင်အာဖရိက အခြေခံဥပဒေတွင် ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖွဲ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် ဒေသန္တရအစိုးရကို ပိုမိုကာကွယ်ပေးထားသည်။ ၁၉၉၉ နိုင်ဂျီးရီးယားအခြေခံဥပဒေတွင် ဒေသန္တရအစိုးရကို အစိုးရအလွှာတရပ်အနေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းမှာလည်း ဤသဘောအရပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းဖြစ်စဉ်များနှင့် မတူညီသည့် ဖြစ်စဉ်မှာ လက်တွေ့လုပ်ဆောင်နေသော ဒေသန္တရအစိုးရများကို ဆွစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင်မှ ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်အခြေခံဥပဒေအရ ဒေသန္တရအစိုးရများကို အသိအမှတ်ပြုမထားလျှင် ယင်းကို ပြန်လည်ကုစားသည့်အနေနှင့် ပြည်နယ်အခြေခံဥပဒေများတွင် ဒေသန္တရအစိုးရအား ကာကွယ်ပေးထားသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် ဟုမ်းရူး (homerule) ကို အထူးကာကွယ်ပေးထားခြင်းမှ ဩစတြေးလျတွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်း သဘောသက်သက်အထိ ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဩစတြေးလျသည် အခြေခံဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုရန် ကော်မရှင်တစ်ဦးကို ၂၀၁၁ တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ၂၀၁၃ တွင် ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲ ပြုလုပ်ရန် အစီအစဉ်နှင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

သို့သော် အိန္ဒိယအခြေခံဥပဒေကဲ့သို့ အခြေခံဥပဒေအရ အသေအချာ အသိအမှတ်ပြုခံရသည့်တိုင် ဒေသန္တရအစိုးရအပေါ် ပြည်နယ်အစိုးရ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို မဖယ်ရှားနိုင်သည့်အချက်ကို ကောင်းစွာ မှတ်သားရန် လိုအပ်ပေသည်။ ယင်းသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ မြူနီစပယ်အဆင့်များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်အပေါ်တွင် မူတည်သလို ပြည်နယ်များက ဘဏ္ဍာရေး

ဆိုင်ရာတွင် ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်ပေသည်။ ဘရာဇီးနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံများသာလျှင် ပြည်နယ်က ဒေသန္တရအစိုးရများကို စီမံဆောင်ရွက်မှုနှင့် ထိန်းညှိပေးခြင်းတို့ကို ထိထိရောက်ရောက် ဖြေလျှော့ထားသည်။

အဆင့်နှင့် တာဝန်ယူမှုများ

နိုင်ငံအများစုတွင် မြူနီစပယ်အရွယ်အစား ကွဲပြားသည့်တိုင် ဒေသန္တရ အစိုးရကိုတူညီသော လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် လုပ်ငန်းများအား ခွဲဝေပေးထားသည်။ လက်တွေ့အားဖြင့် အခြေခံမြူနီစပယ်လုပ်ငန်းများတွင် ရေနံ၊ မိလ္လာ၊ လမ်းများ၊ အနားယူအပန်းဖြေရာ နေရာများ၊ အများပြည်သူ လုံခြုံရေးနှင့် အချို့နိုင်ငံများတွင် ကျောင်းကိစ္စများ ပါဝင်သည်။ သို့သော် မြို့ကြီးပြကြီးများ၏ ဒေသန္တရလွတ်လပ်စွာ အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်အတွက်မူ အထူးအခွင့်အရေးများ တိုး၍ တိုး၍ ပေးအပ်လာကြသည်။ ဒေသန္တရ အဖွဲ့များမှာ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများအပြင် ဖက်ဒရယ်နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရတို့က ထပ်တိုးချမှတ်သော လုပ်ငန်းများကို တိုး၍ တိုး၍ ပြုလုပ်ပေးနေကြရသည်။

ဂျာမနီမြူနီစပယ်များတွင် ထင်ရှားသော ဖက်စပ် (hybrid) လက္ခဏာ တရပ် ရှိသည်။ ၎င်းမှာ ယင်းတို့သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များ ဖြစ်ရုံသာမက ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေး၏ အနိမ့်ဆုံးအစိုးရအဆင့်လည်း ဖြစ်သည်။ စစ်တမ်း ကောက်ယူခဲ့သော နိုင်ငံအများစုတွင် မြူနီစပယ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တို့သည် ၎င်းတို့ကို ငွေကြေးအားဖြင့် လုံလောက်စွာ ချထားပေးခြင်းမရှိဘဲ ဝန်ဆောင်မှုများ ပိုမိုချထားဆောင်ရွက်စေလာသည့် အတွက် စောဒကတက်မှုများရှိနေသည်ကို တွေ့ရှိရပေသည်။ စပိန်နိုင်ငံတွင် ပြည်နယ်များက ငွေကြေးအားဖြင့် လုံလောက်စွာ ချထားပေးခြင်းမရှိဘဲ ဒေသန္တရအဆင့် အစိုးရများကို ငွေကုန်ကြေးကျများသည့် ဝန်ဆောင်မှုများ ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ပေးအပ်လာခြင်းသည် ပဋိပက္ခများကို ဖြစ်ပွားလာစေသည်။ ယင်းပြဿနာသည် ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်း

ပုံကို ပြင်ဆင်သည်အထိ ဖြစ်စေခဲ့ပြီး ပြည်နယ်အစိုးရအနေနှင့် ဒေသန္တရ အဖွဲ့အား တာဝန်များပေးသောအခါ ယင်းတာဝန်များ ဆောင်ရွက်ရသည့် အတွက် သုံးစွဲရသည့် ငွေကြေးကို ပြန်လည်ပေးအပ်မှသာ တာဝန်ပေး အပ်ရန် အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့ရသည်။ ညွှန်ကြားချက်များသည် ငွေကြေးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့မှုမရှိဘဲ မပြီးမြောက်နိုင်ပေ။ မြို့တော်နယ်မြေ များတွင် မြူနီစပယ်များ မထိန်းချုပ်နိုင်သော ငွေကြေးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့မှု မရှိသည့် ပြင်ပမှ အမိန့်များရှိတတ်သည်။ အကောင်းဆုံးဥပမာမှာ မြူနီစပယ်များသည် ပြောင်းရွှေ့လာသူများကို ထိန်းချုပ်နိုင်စွမ်းမရှိဘဲ နေရာပေးရန်နှင့် စုစည်းရန် တာဝန်ရှိသည်ဆိုလာသောအခါ ယင်း မြူနီစပယ်များအတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်လာခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းမှာ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများနှင့် ကနေဒါကဲ့သို့ ရွှေ့ပြောင်းခွင့်ရှိသော နိုင်ငံများတွင် ဖြစ်ပွားလျက် ရှိသည်။

မြူနီစပယ်ဆိုင်ရာ ငွေကြေးကိစ္စများ

ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ဘဏ္ဍာရေးအခြေအနေမှာ အချို့တွင် ကိုယ်ခြေထောက် ပေါ် ကိုယ်ရပ်နိုင်သည့် အနေအထားမှ အချို့တွင် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်အစိုးရထံမှ လွှဲပြောင်းငွေများအပေါ် လုံးလုံးလျားလျား မှီခိုရ သည့် အနေအထားအထိ ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဩစတြေးလျ၊ ကနေဒါ၊ တောင်အာဖရိကတို့တွင် ဒေသန္တရအစိုးရများအနေနှင့် ယင်းတို့ သုံးစွဲ သည့် ဝင်ငွေ၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကို ကိုယ်ပိုင်ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည်။ အိန္ဒိယရှိ ကျေးလက်ဒေသန္တရအစိုးရများမှာမူ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် လွှဲပြောင်းငွေများပေါ်တွင် လုံးလုံးမှီခိုနေရသည်။ ယင်းသို့ ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များက လွှဲပြောင်းငွေ အများစုမှာလည်း အစိုးရအစီအမံ များနှင့် ညွှန်ကြားချက်များ ပါဝင်သည့် လွှဲပြောင်းငွေများ ဖြစ်နေပါသည်။ အိန္ဒိယရှိ ပြည်နယ်အချို့မှာ ပြည်နယ်ဘဏ္ဍာရေးကော်မရှင်ကို ထူထောင် ပြီး ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကို စည်းမျဉ်းအခြေပြု လွှဲပြောင်းငွေများ ထောက်ပံ့ရန် ဆောင်ရွက်ကြသည့်တိုင် ယင်းမှ ရောက်ရှိသည့် လွှဲပြောင်း ငွေများမှာ လွတ်လွတ်လပ်လပ် ရှိပါသည်။ ဘရာဇီးတွင် လွှဲပြောင်းငွေ

ပေးအပ်ခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်အစိုးရမှ တိုက်ရိုက်လာပြီး မြို့ပြတိုးတက်မှု ကို အစပြုရန် ဖြစ်သည်။ သြစတြေးလျတွင် မြို့ပြနေရာများသည် အရှေ့မြောက်ကွင်းစံလန်းမှအပ ပြန့်ကျဲ၍ မညီညာသော တိုးတက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်သည့်အခါ ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ဝင်ရောက်ညှိနှိုင်းပေးရာတွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍအနေနှင့် ပါဝင်သည်။

နိုင်ဂျီးရီးယားတွင် အဓိကစောဒကတခုမှာ ဒေသန္တရအစိုးရအတွက် ဝင်ငွေ အများစုမှာ ဖက်ဒရယ် အစိုးရထံမှ လွှဲပြောင်းခြင်းဖြစ်ပြီး ကိုယ်ပိုင်ဝင်ငွေ မရှိခြင်းသည် သုံးခုပေါင်းအုပ်ချုပ်ရေးပုံစံရှိ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လွတ်လပ်လပ် စီမံခွင့်၏ အဓိပ္ပာယ်လေးနက်မှုကို လျော့ကျစေသည်ဆိုသည့်အချက်ပင် ဖြစ်သည်။ ဒေသန္တရအနေနှင့် ကိုယ်ပိုင်ငွေလုံလောက်မှုရှိသော နိုင်ငံများ တွင်ပင်လျှင် ကိုယ်ပိုင်ရင်းမြစ်များ ခွဲဝေမှု၌ မညီမျှမှုများ ရှိနေသည်။ ကျေးလက် မြူနီစပယ်များသည် လွှဲပြောင်းငွေရမှုပေါ်တွင် မူတည်နေရပြီး မြို့ပြမြူနီစပယ်များမှာမူ ကိုယ်ပိုင်ဝင်ငွေပေါ်တွင် ရပ်တည်နိုင်သည်။ အဓိက ကိုယ်ပိုင်ဝင်ငွေများမှာ ပစ္စည်းခွန်များ၊ ကုန်သွယ်ခွန် (commercial tax) (ဂျာမနီကဲ့သို့) များနှင့် ဝန်ဆောင်မှု အသုံးပြုခအခွန်များ ဖြစ်သည်။ အဓိကအငြင်းပွားသော အချက်မှာ မြူနီစပယ်များသည် ဝန်ဆောင်မှုများ နှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ တိုးတက်စေရန် မလုပ်ဆောင်နိုင်သည့် ပစ္စည်းခွန်များပေါ်တွင်သာ လုံးလုံးမှီခိုနေခြင်းဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံ တွင် ပစ္စည်းခွန်ပေါ် အားထားခြင်းကို လျော့ချပြီး လက်လီရောင်းချခွန် နှင့် ဝင်ငွေခွန်ပေါ်တွင် ပိုမိုအားထားလာသည်။ ထိုနိုင်ငံတွင် သုံးစွဲခွန် (user charges) သည် လျင်မြန်စွာ ကြီးထွားလာပြီး ကိုယ်ပိုင်ဝင်ငွေ၏ အရေးကြီးဆုံး ပုံစံဖြစ်လာသည်။

ကြီးကြပ်ခြင်း

အထက်အဆင့်ဆင့်အစိုးရများ၏ ကြီးကြပ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အတိုင်းအတာက ဒေသန္တရအစိုးရ မည်မျှ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လွတ်လပ်လပ် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိ မရှိကို ဖော်ပြသည်။ စစ်တမ်းကောက်ယူခဲ့သော နိုင်ငံ အများစုတွင် ပြည်နယ်များသည် ဒေသန္တရအစိုးရများကို စောင့်ကြည့်ခြင်း နှင့် ကြားဝင်ခြင်းအာဏာများ ရှိကြသည်။ ကြားဝင်ခြင်းဆိုရာတွင် နည်းလမ်းများစွာ ရှိသည့်အနက် ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် ညီ၊ မညီ စိစစ်ရုံသက်သက်မှသည် ဒီမိုကရေစီနည်းအရ ရွေးချယ်ထားသော ဒေသန္တရကောင်စီများကို ဖျက်သိမ်းနိုင်သည်အထိ ပါဝင်သည်။ တောင် အာဖရိကနိုင်ငံတွင် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ထိန်းညှိစောင့်ကြည့်ခြင်း စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများကို အထူးတင်းကြပ်လိုက်ခြင်းက ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်စွာ စီမံပိုင်ခွင့်ကို ပျက်စီးစေလျက်ရှိသည်။ နှိုင်းယှဉ် ကြည့်လျှင် စပိန်ဒေသန္တရအစိုးရစနစ်သည် အစိုးရအရပ်ရပ်အကြား အချင်းချင်း ထိရောက်စွာ ဆက်သွယ်ဆက်ဆံရေးကို ပိုမိုအလေးထားလျက် ဗဟိုနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရ၏ ထိန်းညှိစောင့်ကြည့်ခြင်းကို ကန့်သတ်ထား သည်။

အစိုးရအရပ်ရပ်ကြား ဆက်ဆံရေး

သီအိုရီနှင့် လက်တွေ့အရ ဒေသန္တရအစိုးရသည် အပေါ်တိုက်ရိုက်တဆင့် ဖြစ်သည့် ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် အဓိကဆက်သွယ်မှုရှိသည်ဟု ဆိုရမည် ဖြစ်သော်လည်း ယခုအခါ ဖက်ဒရယ်အစိုးရနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်မှုများ တိုးတက်လာသည်။ ဤသို့ ဖက်ဒရယ်အစိုးရနှင့် တိုက်ရိုက် ဆက်သွယ် ခြင်းတွင် ပြည်နယ်ကို ခုန်ကျော်၍ ဒေသန္တရအစိုးရများသို့ ဘဏ္ဍာငွေများ ခွဲဝေပေးခြင်းများပါသလို ဖက်ဒရယ်အစိုးရအုပ်ချုပ်မှုတွင် ဒေသန္တရအစိုးရ များ ပါဝင်လာခြင်းများလည်း ပါဝင်သည်။ ဩစတြေးလျဖက်ဒရယ်စနစ် ၌ ဒေသန္တရ အစိုးရသည် အခြေခံဥပဒေအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုထားခြင်း မခံရသော်လည်း အစီအစဉ်တကျ ဖွဲ့စည်းထားသော ဒေသန္တရအစိုးရသည်

နိုင်ငံ၏ ထိပ်တန်းအစိုးရများအကြား ဖိုရမ် (top intergovernmental forum) ဖြစ်သည့် ဩစတြေးလျအစိုးရများ ကောင်စီ (the Council of Australian Governments) တွင် တင်းပြည့်အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်သည်။ အခြား တဖက်တွင် ကနေဒါရှိ ဒေသန္တရအစိုးရသည် အစိုးရအဖွဲ့တွင် နေရာ တနေရာ ရရှိရန် တောင်းဆိုမှုများ ရှိသည့်တိုင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်လိုစိတ် မရှိလှ ချေ။ ယင်းသို့ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက တုံ့ဆိုင်းမှုသည် နိုင်ငံရေးအရ လုပ်ရိုး လုပ်စဉ်ခလေ့ကြောင့်သာမကဘဲ ကနေဒါနိုင်ငံရှိပြည်နယ်များ၏ (ဩစတြေးလျ ပြည်နယ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင်) ဘဏ္ဍာရေးအရ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လွတ် လပ်လပ် စီမံပိုင်ခွင့်ရှိခြင်းကိုလည်း ထင်ဟပ်နေပေသည်။ ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် လည်း ဒေသန္တရအစိုးရသည် ဖက်ဒရယ် ဥပဒေပြုရေးနှင့် ယင်းဖက်ဒရယ် ဥပဒေများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို တိုင်းတာသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ တွင် တရားဝင်နေရာ တနေရာ ရရှိရန် ကြိုးစားလျက် ရှိသည်။ တောင် အာဖရိကနိုင်ငံတွင်မူ တရားဝင်အတည်တကျဖြစ်သည့် အစိုးရအရပ်ရပ် အကြား ဆက်ဆံရေးပုံစံများက ဒေသန္တရအစိုးရများကို တနိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် သော့ချက်ကျသည့် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် အဖြစ် နေရာရရှိစေပြီး ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ ကောင်စီ (ဆီးနိတ် အထက် လွှတ်တော်နှင့်ဆင်တူသည်) တွင် ယင်း၏ အခွင့်အရေးများအတွက် ပြော ဆိုပိုင်ခွင့်ကိုပါ ရရှိထားစေသည်။

အစိုးရအရပ်ရပ်အကြား ဆက်ဆံရေးမှာ ဘေးတိုက်ဆက်ဆံရေးတွင်လည်း ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည်။ ပေါင်းစပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဖိအားများကို ကြုံကြုံခံပြီး မြူနီစပယ်များသည် အချင်းချင်း ဆန္ဒအလျောက် သဘောတူညီချက် ချမှတ်ပြီး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက် ရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရပေမည်။ ယင်းအဖြစ်သည် အမေရိကန်နှင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံများရှိ ဒေသန္တရအစိုးရ များတွင် အထူးထင်ရှားပါသည်။

နိုင်ငံရေးဓလေ့

ဒေသန္တရအစိုးရများမှာ သဘောသဘာဝအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအရလည်းကောင်း၊ မြို့ပြကြီးများကို စီမံရသည့်အဆင့်မှ တောကျေးလက်များကို စီမံရသည့် မြူနီစပယ်အဆင့်အထိ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားကြသည်ဖြစ်ရာ ဒေသန္တရအစိုးရများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် နိုင်ငံရေးဓလေ့မှာလည်း နိုင်ငံတွင်း၌လည်း များစွာ ကွဲပြားသလို၊ တနိုင်ငံနှင့် တနိုင်ငံလည်း မတူကွဲပြားကြပေသည်။ မြူနီစပယ်နိုင်ငံရေးမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် ပါတီများအပေါ် အခြေခံသော နိုင်ငံရေးမျိုး မဟုတ်ချေ။ ဆိုလိုသည်မှာ ကနေဒါနိုင်ငံဥပမာကို ကြည့်လျှင် ဒေသန္တရအစိုးရအဆင့်မှ အထက်အဆင့် အစိုးရများသို့ ဆက်ဆံရေးတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများမှ လမ်းကြောင်းများကို မသုံးစွဲနိုင်ကြပေ။ ဂျာမနီကဲ့သို့ ပါတီနိုင်ငံရေး ရှိလျှင်လည်း ပြည်နယ်နှင့် ဖက်ဒရယ်အဆင့်တို့ထက် ပို၍ နည်းပါးပါသည်။ အခြားသော အစွန်းတဖက်၌ သြစတြေးယားနှင့် တောင်အာဖရိကတို့တွင် မြူနီစပယ်များသည်လည်း ပါတီလမ်းကြောင်းများအတိုင်း ဖွဲ့စည်းထားကြသည်ကို တွေ့ရပေမည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် ဖယ်ကျဉ်ခံရသည့် လူအုပ်စုများကို ကိုယ်စားပြုရန် ကောင်စီဝင်လူကြီးများ၊ မြို့တော်ဝန်များ သုံးပုံတစ်ပုံသည် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ရမည်ဆိုသော အိန္ဒိယ၏ ဝေပုံကျစနစ် (quota system) မှာလည်း ထူးခြားပါသည်။ ကောက်ယူခဲ့သော နိုင်ငံများ စစ်တမ်းအရ ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများသည် အိန္ဒိယတွင် ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ဖက်ဒရယ်ရွေးကောက်ပွဲများထက် မဲပေးသူ ပိုမိုများသည့် အခြေအနေရှိသလို အခြားနိုင်ငံများတွင် ပြည်နယ်နှင့် ဖက်ဒရယ်ရွေးကောက်ပွဲများအောက် မဲပေးသူ ဦးရေလျော့နည်းသည်ကိုလည်း တွေ့ရပေမည်။ ဤသည်မှာ ပိုမိုအတွေ့များသော အခြေအနေဖြစ်ပြီး စစ်တမ်းကောက်ယူခဲ့သည့် နိုင်ငံအများစုတွင် ဒုတိယအခြေအနေကို တွေ့ရပါသည်။

မက်ထရိုပိုလီတန် နယ်မြေများ

မက်ထရိုပိုလီတန် မြို့ပြဒေသများ ကြီးမားကျယ်ပြန့်လာမှုသည် ၂၁ ရာစု၏တိုးတက်လာသော ဖြစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ ခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုများအရ ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာလူဦးရေ သန်း ၈၀၀၀ အနက်မှ အများစုသည် မြို့များတွင် နေထိုင်လာမည်ဖြစ်ပြီး ယင်းအနက်မှ ၈၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် နေထိုင်လာကြမည်။ ၎င်းသည် ယခင်စက်မှုတော်လှန်ရေးအတွင်း၌သာ တွေ့ရှိခဲ့ရသော ပြောင်းရွှေ့လာမှုပမာဏမျိုးဖြစ်ပေါ်လာစေလိမ့်မည်။ ယခင်ပြောင်းရွှေ့မှုမှာ ပမာဏအနည်းငယ်အပေါ်သာ အခြေခံခဲ့သည်။ မြို့ပြဒေသများသည် လာမည့် ဆယ်စုနှစ်များတွင် လူများ ပိုမိုနေထိုင်လာလိမ့်မည်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်သာမက ပေါ်လစီအမြင်အရပါ အရေးကြီးသည်။ မြို့ပြများသည် နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးအင်ဂျင်များ ဖြစ်ရုံသာမက ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအင်ဂျင်များလည်း ဖြစ်သောကြောင့် အထူးအရေးကြီးပေသည်။ ဥပမာ - ကနေဒါနိုင်ငံ၏ လူဦးရေ ၇ ရာခိုင်နှုန်း နေထိုင်သော တိုရန်တိုမြို့သည် နိုင်ငံလုံးစီးပွားရေး၏ ၁၁ ရာခိုင်နှုန်း၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ လူဦးရေ ၁.၁ ရာခိုင်နှုန်းနေထိုင်သော မွန်ဘိုင်းမြို့သည် နိုင်ငံစီးပွားရေး၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်းထုတ်လုပ်ပေးလျက် ရှိသည်။ ဂလိုဘယ်ကမ္ဘာကြီးတွင် အသိပညာအခြေခံစီးပွားရေး (knowledge-based economy) ဖြစ်ပေါ်လာသော အခြေအနေတွင် ဆန်းသစ်တီထွင်ခြင်း (innovation) သည် ချမ်းသာခြင်း၏ အဓိကအချက် ဖြစ်သည်။ ယင်းဆန်းသစ်တီထွင်ခြင်းအများစုသည် မြို့ကြီးပြကြီးများ၊ မက်ထရိုပိုလီတန်နေရာများတွင် တွေ့ရပြီး စီးပွားဖြစ်ထွန်းမှုသည် မြို့ကြီးများ၏ အတွေးအခေါ်သစ်များ ထွက်ပေါ်လာခြင်းမှ ဖြစ်ပေါ်လာရပေသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မက်ထရိုပိုလီတန်ဒေသများသည် နိုင်ငံတွင်းစီးပွားရေးအရ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သူများ (ပြည်တွင်း ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်မှုနှင့် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်မှုများ) ကို သံလိုက်သဖွယ် ဆွဲဆောင်လျက် ရှိသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံရေးစနစ်များကို နောက်ခံကားအဖြစ် ထားကြည့်ပါက မက်ထရိုပိုလီတန်ဒေသများသည် အခြား

ပြည်နယ်များထက် ပိုမိုကြီးမားသော၊ အမယ်စုံလင်သော စီးပွားရေးဖြစ်
ထွန်းရာ နေရာများ ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပေမည်။

မြို့ပြဒေသတို့မှ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သည့်
ဖြစ်ရပ် (negative externalities) များကြောင့်လည်း ၎င်းတို့သည်
ပေါ်လစီအမြင်အရ အရေးပါသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံ
များရှိ မြို့ကြီးများသည် ကမ္ဘာကြီး ပူနွေးလာခြင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင် ညစ်ညမ်း
စေခြင်းစသော ပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးမှုများကို အဓိက ဖြစ်ပွားစေသည်။
မြို့ပြဒေသများသည် မြို့ပြဆင်းရဲမွဲတေခြင်းများ တိုးပွားလာမှု၊ လူမှုရေး
ဆိုင်ရာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ မညီမျှမှုများကို ဖော်ပြ
နေသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများမှ ဆင်းရဲသားရပ်ကွက်များ၊ ဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံများ
မှ ရွှေ့ပြောင်းအခြေချများ နေထိုင်ရာ ရပ်ကွက်များသည် မညီမျှမှု၏ ပြယုဂ်
ဖြစ်သည်။ မြို့ပြဒေသများအတွင်း မြို့တော်သည် နီးစပ်ရာ နေရာများမှ လူ
များ၊ လာရောက်အလုပ်လုပ်ပြီးသူတို့၏ ကိုယ်ပိုင်နေရာများတွင် မရရှိသော
ဝန်ဆောင်မှုများကို အသုံးပြုနိုင်သော ဒေသဆိုင်ရာ ဗဟိုချက်ဖြစ်သည်။
ထိုအခါ မြို့ကြီးတွင် နေထိုင်ခြင်း၏ ဘဝအရည်အသွေးမှာ သက်ရောက်
မှုခံရသည်။ (ဥပမာ - ရေညစ်ညမ်းခြင်း၊ သွားလာမှု ခက်ခဲခြင်း၊
ရာဇဝတ်မှု ထူပြောခြင်း၊ ဆေးရုံ၊ ကျောင်းတို့၏ ပြည့်ကြပ်ခြင်း။)

အနာဂတ်တွင် မက်ထရိုပိုလီတန်ဒေသများ၏ နေချင်စဖွယ်ရှိမှု (livability)
နှင့် ကုန်ထုတ်စွမ်းအား (productivity) တို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော
စိန်ခေါ်မှုနှစ်ရပ်ကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် သင့်တော်သော အုပ်ချုပ်ရေးတည်
ဆောက်ပုံများနှင့် ဘဏ္ဍာရေးစနစ်တို့ လိုအပ်မည် ဖြစ်ပေသည်။ ပထမ
စိန်ခေါ်မှုမှာ ကောင်းမွန်သော ဘဝအရည်အသွေး (good quality of life)
ကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည်။ ယင်းကိစ္စမှာ လူသား
ရင်းမြစ်နှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု
များနှင့် အထူးပတ်သက်ဆက်နွှယ်ပေသည်။ ဒုတိယစိန်ခေါ်မှုမှာ မြို့တော်
များသည် လူမှုစီးပွားအရ အဆင်မပြေမှု၊ ပဋိပက္ခများ၏ ဗဟိုချက်မဖြစ်ဘဲ
ဆန်းသစ်တီထွင်မှု၏ ဗဟိုချက်များအဖြစ် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန် အားလုံး

ပါဝင်မှုရှိသော မြို့ပြများ ‘inclusive cities’ ဖြစ်လာအောင် ဖန်တီးပျိုးထောင်ရမည့် စိန်ခေါ်မှုပင် ဖြစ်ပေသည်။ သုံးသပ်မှုအရ ထင်ရှားသော အုပ်ချုပ်မှု ပုံစံ ငါးမျိုးကို တွေ့ရသည်။

ပထမအနေဖြင့် သြစတြေးလျနိုင်ငံတွင် မြို့ကြီးများကို များပြားသေးငယ်သော မြူနီစပယ်များအဖြစ် ခွဲခြားထားပြီး မက်ထရိုပိုလီတန် မြို့ပြဒေသများကို ပြည်နယ်အစိုးရက အဓိက စီမံခန့်ခွဲသည်။ ဒုတိယပုံစံမှာ မက်ထရိုပိုလီတန်ဒေသရှိ ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများကို ယင်းတို့၏ တည်ရှိမှု မပျက်စေဘဲ ပူးပေါင်းစေပြီး လွှမ်းခြုံညှိနှိုင်းပေါင်းစပ်ပေးသည့် အဆင့်တဆင့် ထားရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - (၁၉၉၃) အိန္ဒိယအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ချက်သည် ထိုကဲ့သို့သော အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံကို ဖော်ပြထားခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ တတိယပုံစံတွင် များပြားသော မြူနီစပယ်များသည် အထူးကိစ္စများတွင် ပူးပေါင်းအလုပ်လုပ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ဤပုံစံမှာ ဒုတိယပုံစံကို informal ပုံစံမျိုးဖြင့် သုံးစွဲခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤပုံစံကို ဘရာဇီးတွင် ကျင့်သုံးနေသော်လည်း များစွာအောင်မြင်မှုမရရှိပေ။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် ပုံစံသည် ပိုမိုအောင်မြင်သည်။ ၎င်းမှာ အခြေခံဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားသော မြို့ပြမြူနီစပယ်များနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်မြူနီစပယ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအရ အသိအမှတ်ပြုသည့် စုစည်းခြင်း ‘agglomerations’ ပုံစံမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ စတုတ္ထပုံစံမှာ လုပ်ဆောင်ရန် ကိစ္စတခုတည်းကို ဦးတည်သော ဒေသအစိုးရပုံစံများ (single-purpose local government structures) ဖြစ်သည်။ အမေရိကန် အနွဲ့အပြားတွင် အထူးခရိုင်နယ်များသည် မြို့ပြဘဝဖြစ်သော ပြည်သူ့ပို့ဆောင်ရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းမှု ကာကွယ်ရေး၊ ရေနံ ဓါတ်တရားစနစ်များ၊ မီးဘေးကာကွယ်ရေး စသည့် ကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်နိုင်သည့် ad hoc အင်စတီကျူးရှင်းများ ဖြစ်သည်။ လူကြိုက်အနည်းဆုံးပုံစံမှာ မက်ထရိုပိုလီတန်ဒေသများကို စုပေါင်းစေ၍ လုပ်ငန်းများစွာ ဆောင်ရွက်စေသည့် နိုင်ငံရေးပုံစံ တခုတည်းတည်းအဖြစ် တည်ရှိစေခြင်းမျိုး၊ ဖြစ်သည်။ မက်ထရိုပိုလီတန်ဒေသကြီးတခုလုံးကို မြူနီစပယ်တရပ်ထဲအဖြစ် ပူးပေါင်းခြင်းမျိုးမှာ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နိုင်သော ကိစ္စမဟုတ်သည့်

အလျောက် ယင်းသို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမျိုး မရှိပါသေးချေ။

မက်ထရိုပိုလီတန်ဒေသများ ကြီးထွားလာသည့်အလျောက် ထိုဒေသများကို ထိရောက်စွာ အုပ်ချုပ်နိုင်မှုသည် ဒေသန္တရအစိုးရ၏ အဓိကတာဝန်များထဲမှတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ ဂျာမနီတွင် လက်ရှိငြင်းခုံနေကြသည်မှာ မက်ထရိုပိုလီတန်ဒေသများကို မည်သို့ စီမံခန့်ခွဲသင့်သည် ဆိုသည့် အကြောင်းအရာပင် ဖြစ်သည်။ ဆက်စပ်နေသည့် မြို့များ ပူးပေါင်းပြီး အုပ်ချုပ်စီမံသင့်သည်လော၊ တိုက်ရိုက်တင်မြှောက်သည့် ကောင်စီမှတစ်ဆင့် သီးခြားအဆင့်တရပ်အနေနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်သင့်သည်လောဆိုသည့်အကြောင်းအရာပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းနည်းတူ မက္ကဆီကိုတွင်လည်း မက်ထရိုပိုလီတန် ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့သစ်များ ဖော်ထုတ်တည်ထောင်ရန်နှင့် ရှိရင်းစွဲ အဖွဲ့များကို အားဖြည့်ကူညီရန် ကိစ္စတွင် အထူးစိတ်ဝင်စားလာကြသည်။ မက်ထရိုပိုလီတန်ဒေသများ အသစ်ထွက်ပေါ်လာသော အခန်းကဏ္ဍ၊ တာဝန်များမှာ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ဥပဒေကြောင်းများအရ ယင်းဒေသများ ဆောင်ရွက်သင့်သည့် ပုံစံမျိုးများနှင့် များစွာ ကွဲလွဲမှု ရှိလာပေသည်။

နိဂုံး

ဒေသန္တရအစိုးရကို အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးတွင် လက်တွဲဖော်တရပ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုလာခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်အယူအဆမူဘောင်တွင် ကျယ်ပြန့်စွာ ရွေ့လျားလာမှုကို ထင်ဟပ်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကို အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာနှစ်ခု (ဖက်ဒရယ်နှင့် ပြည်နယ်) ကြား ပိုင်းခြားအုပ်ချုပ်သည့် ဘက်နှစ်ဘက်သာရှိသော ဖက်ဒရယ်အမြင်မှ အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာသုံးခုကြား ပိုင်းခြားအုပ်ချုပ်လာသည့် ပုံစံကို သိသာစွာ ရွေ့လျားလာခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် အစိုးရအလွှာ သုံးရပ်အကြား ဆက်နွယ်မှုသည် သဘောသဘာဝအားဖြင့်ပင် ပိုမိုရှုပ်ထွေးသော ဖက်ဒရယ်အစိုးရအုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ဆက်ခံဖြစ်ပေါ်စေပြီး ဖက်ဒရယ်သီအိုရီနှင့် လက်တွေ့ ဖက်ဒရယ် ကျင့်သုံးမှုများတွင် တောင်းဆိုချက်အသစ်များ ပေါ်ပေါက်လာစေလျက် ရှိပေသည်။

Further Reading

Kincaid, John and Rupak Chattopadhyay. Eds. Local Government in Federal Systems, Vol. 4 of Unity in Diversity: Learning from Each Other (New Delhi: Viva Books and Forum of Federations, 2008).

Slack, Enid and Rupak Chattopadhyay. Eds. Governance and Finance of Metropolitan Areas in Federal Systems (Toronto: Oxford University Press, 2013)

Slack, Enid and Rupak Chattopadhyay. Eds. Finance and Governance of Capital Cities in Federal Systems (Montreal: McGill Queens University Press, 2009)

Steytler, Nico. Ed. A Global Dialogue on Federalism, Volume 6: Local Government and Metropolitan Regions in Federal Systems (Montreal: McGill-Queen's University Press, 2008).

Steytler, Nico. An international perspective on the constitutional recognition of local government - Comments on the Public Discussion Paper of the Expert Panel on Constitutional Recognition of Local Government (Ottawa: Forum of Federations, 2011)

သဘာဝသယံဇာတရင်းမြစ်များ

နိဒါန်း

သဘာဝ သယံဇာတရင်းမြစ်များ (natural resources) မှာ နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးအခြေအနေများအတွက် များစွာ အရေးပါသည်။ ထို သဘာဝသယံဇာတရင်းမြစ်များအနက် ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ (oil and gas) မှာ တကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာအားဖြင့် အရေးပါလျက် ရှိပြီး နိုင်ငံ များစွာနှင့်လည်း ပတ်သက်ဆက်နွှယ်လျက် ရှိပေသည်။ ရေနံမှာ နိုင်ငံများ ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးမူဝါဒ ဗဟိုချက်တွင် တည်ရှိနေသည်။ ယင်း ရေနံကြွယ်ဝချမ်းသာမှုကို အောင်မြင်စွာ စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရေးမှာ စိန်ခေါ်မှု တရပ်ပင်ဖြစ်ပြီး ကောင်းစွာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းမပြုနိုင်လျှင် ဆုလာဘ်သည်ပင် တခါတရံကျိန်စာဖြစ်သွားတတ်သည်ကို တွေ့ရပေလိမ့်မည်။ ရေနံချမ်းသာ ကြွယ်ဝမှုကို ကောင်းမွန်စွာ စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန်မှာ နိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးအင်စတီ ကျူးရှင်းများ (institutions) ၏ သဘောသဘာဝအပါအဝင် အကြောင်း ခြင်းရာများစွာအပေါ် မူတည်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည်လည်း ယင်း နိုင်ငံရေးအင်စတီကျူးရှင်းများထဲက တခုအပါအဝင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ကမ္ဘာ့ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ထုတ်လုပ်မှု အတော်များများသည် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် တည်ရှိကြသည်။ ကမ္ဘာ့ရေနံထက်ဝက်ပမာဏ နှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ထက်ဝက်ကျော်ပမာဏမှာ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများက ပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယခုစာတမ်းက ရေနံရင်းမြစ်များ ကိုသာ အထူးပြုလေ့လာထားသော်လည်း ရေနံကို လေ့လာခြင်း၌ပင် လျှင် ဆွေးနွေးသည့် အကြောင်းအရာများမှာ အခြားပြန်လည်ပြည့်တင်း မြဲ မဟုတ်သည့် တွင်းထွက် သယံဇာတများ (non-renewable natural resources) နှင့် ပတ်သက်နှီးနွှယ်သည့် အကြောင်းအရာ၊ ကိစ္စရပ်များ လည်း တပါတည်း ပါဝင်ပြီး ဖြစ်သည်။

ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့မှရသော အခွန်အတုပ်များကို စီမံခန့်ခွဲမှုကိစ္စတွင် နိုင်ငံရှိ ဖက်ဒရယ် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ အစီအမံများ (federal institutional arrangements) က အထူးအရေးပါသော နေရာက ပါဝင်လျက် ရှိသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် ဗဟို သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်အစိုးရများ သာမက ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရများကိုပါ အုပ်ချုပ်စီမံခွင့်အာဏာများ အပ်နှင်းပေးထားသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ ရေနံတွင်းထွက် ရင်းမြစ် များမှာ သဘာဝအလျောက်ပင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံရှိ ဒေသများတွင် ပျံ့နှံ့ တည်ရှိနေသည်ဖြစ်ရာ ယင်းသို့ မညီမျှစွာ ပျံ့နှံ့တည်ရှိနေသည့် သဘာဝ တွင်းထွက်များမှ ရရှိသော အခွန်များကို မည်သို့ ခွဲဝေသုံးစွဲမည်ဆိုသည့် ကိစ္စမှာ ချမ်းသာသည့် ပြည်နယ်များအတွက် သာမက တွင်းထွက် ရင်းမြစ်များ မကြွယ်ဝသော ပြည်နယ်များနှင့် ယင်းပြည်နယ်များတွင် နေထိုင်သည့် နိုင်ငံသားများအတွက်ပါ အရေးကြီးသည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်ပေ သည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအားဖြင့် အစိုးရနှစ်ရပ်အကြား အာဏာခွဲဝေမှု ပြဋ္ဌာန်းပေးထားသည်ဆိုသည့်တိုင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချမှု အတိုင်းအတာနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင်မူ ကွဲပြားခြားနားမှု ရှိနိုင်သည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ စင်စစ်အားဖြင့် ဖက်ဒရယ်မဟုတ်သော နိုင်ငံ အတော်များများမှာ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများနှင့် ယှဉ်လျှင် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများတွင် များစွာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ရေနံသဘာဝရင်းမြစ်များမှာ ထိလွယ်ရှလွယ်သည့် အရောအစပ်လည်း ဖြစ်ပြန်ပါသည်။ ဖက်ဒရေးရှင်းများမှာ အားလုံး သိကြပြီး ဖြစ်သည့်အတိုင်း အစိုးရအလွှာအသီးသီးအကြား အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပိုင်းခြားထားခြင်းအပေါ် အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်ပြီး၊ သဘာဝသယံဇာတရင်းမြစ်များမှ ရရှိသော အခွန်များ၊ သို့မဟုတ် သဘာဝ သယံဇာတ ရင်းမြစ်များအပေါ် အခွန်စည်းကြပ်ခွင့်ကိုလည်း အစိုးရလွှာ အသီးသီးကြား ခွဲခြားထားမှုလည်း ပါဝင်ပေသည်။ ရေနံကြွယ်ဝသည့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများမှာ ယင်းသယံဇာတနှင့် ပတ်သက်၍ အနည်းနှင့် အများဆိုသလို တင်းမာမှုများ ရှိကြစမြဲ ဖြစ်ပါသည်။ တင်းမာမှုဆိုရာ ဝယ် အထက်အောက် (ဗဟိုနှင့် ပြည်နယ်) အကြား တင်းမာမှုမျိုး (vertical

tensions) လည်း ရှိသလို၊ သဘာဝသယံဇာတကြွယ်ဝသော ပြည်နယ်နှင့် မကြွယ်ဝသော ပြည်နယ်များအကြား ဘေးတိုက်တင်းမာမှုမျိုး (horizontal tensions) လည်း ရှိနိုင်ပေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများက ယင်း အာဏာများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်တာဝန်များကို ဖော်ပြပေးသည့် မူဘောင်များ ချမှတ်ပေးထားသည်ဆိုသည့်တိုင်အောင် ယင်းတင်းမာမှုများကို လက်တွေ့တွင်မူ နိုင်ငံရေးက အဆုံးအဖြတ်ပေးသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဤစာတမ်းတွင်မူ ယင်းရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့အရင်းအမြစ်များနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင် ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် မည်သူက ၎င်းရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်သည်။ မည်သူက ယင်းတို့ကို စီမံခန့်ခွဲသည်နှင့် ယင်းအခွန် ဘဏ္ဍာများကို မည်သို့ ကောက်ခံပြီး မည်သို့မည်ပုံ ခွဲဝေသည်ဆိုသည့် အဓိကအရေးကြီးသည့် ကိစ္စရပ် ၃ ရပ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ လေ့လာသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသို့ စစ်ပိုင်း လေ့လာရာတွင် သဘာဝသယံဇာတ ရင်းမြစ်များ ထုတ်ယူအသုံးပြုရာတွင် ထိရောက်စွာ စီမံခန့်ခွဲနိုင်အောင် ဖွဲ့စည်းပုံများက မည်သို့မည်ပုံ အခွင့်အာဏာများ ပေးအပ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည်၊ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးပိုင်းဆိုင်ရာတွင် အဆင်ပြေအောင် မည်သို့မည်ပုံစီမံထားသည်ဆိုသည့် ကိစ္စရပ်များကို အထူးအလေးထားဖော် ထုတ်သွားမည် ဖြစ်ပေသည်။ ဤစာတမ်း၏ နောက်ဆုံးကဏ္ဍတွင်မူ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ ၁၂ နိုင်ငံတွင် ရေနံနှင့် တွင်းထွက်ကဏ္ဍကို ဖွဲ့စည်းပုံအားဖြင့် မည်သို့ဖော်ပြထားသည်၊ လက်တွေ့စီမံခန့်ခွဲသည့် အပိုင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ခွဲဝေမှုအပိုင်း (ကုန်းတွင်း၊ ကမ်းလွန်ရင်းမြစ်များ) ကို အသေးစိတ်ဖော်ပြပြီး သာကေထုတ်ဆောင်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မူဘောင် - မည်သူက ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်သလဲ။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တိုင်းတွင် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော အစိုးရ အနေနှင့် အစိုးရနှစ်ရပ် သို့မဟုတ် နှစ်ရပ်ထက်ပိုသော အစိုးရများ ရှိလေ့ ရှိပြီး ယင်းအစိုးရအရပ်ရပ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကိုလည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံအရ ခွဲဝေပြဋ္ဌာန်းပေးလေ့ရှိပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံများက ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရင်းမြစ်များကို မည်သူမည်ဝါက ပိုင်ဆိုင်သည် ကိုလည်း ဖော်ပြလေ့ရှိပြီး ရေနံကဏ္ဍတွင် စီမံခန့်ခွဲမှုအပိုင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေး အပိုင်းများကိုလည်း ခွဲဝေချထားပေးလေ့ ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုသည်မှာ နောက်ခံနိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး အခြေခံ များ (contexts) အပေါ် မူတည်၍ အသက်ဝင်ခြင်း၊ အာဏာတည်ခြင်း ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံစည်းမျဉ်းများကိုလည်း ယင်းအခြေခံများအပေါ် တင်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ် ကောက်ယူဖွင့်ဆိုခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်း၊ ပြင်ဆင်ခြင်း များကိုလူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းတည်ရှိသည့် အယူအဆများ၊ တွန်းအားများ နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ကြရစမြဲပင် ဖြစ်ပေ သည်။ အချို့ဖွဲ့စည်းပုံများမှာ ရေနံကဏ္ဍမပေါ်ထွန်းမီကပင် ရေးဆွဲ ထားခြင်းဖြစ်ပြီး၊ မြေအောက် တွင်းထွက် သယံဇာတများနှင့် စပ်လျဉ်းလာ လျှင် ပြည်နယ်များ ဘက်ကို အလေးပိုကြသည်။ အချို့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများမှာမူ ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ပြတ်သားရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားကြပြီး ဗဟိုက ထိန်းချုပ်မှုကို ဦးစားပေးလေ့ ရှိကြပေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံက မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ၊ အဓိကကျသည့် ကိစ္စမှာ လုပ်ပိုင် ခွင့်အာဏာခွဲဝေပြဋ္ဌာန်းမှုသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ နိုင်ငံရေးအင်အားစုများ အားလုံးကသဘောတူညီသည့် ပုံစံမျိုးဖြစ်မဖြစ်၊ ယင်းခွဲဝေပြဋ္ဌာန်းမှုအပေါ် နိုင်ငံရေးအင်အားစုများအကြား တင်းမာမှု ရှိမရှိ ဆိုသည့် ကိစ္စပင် ဖြစ်ပေသည်။ အကယ်၍ နိုင်ငံရေး အင်အားစုများအကြား ရင်းမြစ်များ ခွဲဝေမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တင်းမာမှုများ ရှိပါက လက်တွေ့နိုင်ငံရေးက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို ခက်ခဲစေနိုင် လေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ဤကဏ္ဍနှင့်

စပ်လျဉ်းလာလျှင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရကို ခက်ခဲစေနိုင်လေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ဤကဏ္ဍနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရကို ပိုမိုခွင့်ပြုထားသည်ဖြစ်စေ၊ ရေနံထွက်သည့် ပြည်နယ်များကို ရေနံကဏ္ဍ နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် စီမံခန့်ခွဲမှုများ၊ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အခွန်များကို အထူးပမာဏနှင့် ရရှိမည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံက ခွင့်ပြုထားသည်ဖြစ်စေ၊ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ လက်တွေ့နိုင်ငံရေးအင်အားစုများ၏ သဘောတူညီ မှု၊ ယင်းလက်တွေ့နိုင်ငံရေးအင်အားစုများအကြား ဤအချင်းအရာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တင်းမာမှု တည်ရှိခြင်း၊ မတည်ရှိခြင်း စသည်တို့ကလဲ အရေးပါသည်ဟု ဆိုလိုရင်း ဖြစ်ပေသည်။ သဘောမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများက အရေးပါသည်ဆိုသည့် အချက်မှာ မှန်သော်လည်း ယင်းဖွဲ့စည်းပုံ ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ ဇာတ်လမ်းကြီးတခုလုံးထဲက ဇာတ် ကွက်တစ်တိုက်ပိုင်းသာ ဖြစ်သည်ဆိုသည့် အချက်ကို ထင်ရှားစေလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံက မည်သို့ပင် ပြဋ္ဌာန်းထားစေကာမူ ရေနံထွက်သော နယ်တွင် နေထိုင် ကြသူများအဖို့မှာ ဤရေနံသည် မိမိတို့ ဒေသက ထွက်ခြင်း ဖြစ်သည့်အလျောက် မိမိတို့ ပိုင်ဆိုင်သည်ဆိုသော စိတ်ခံစားမှုမျိုး အနည်းနှင့် အများ ရှိကြမည်ဖြစ်ပြီး၊ တပြိုင်နက်တည်းမှာပင် တနိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာနှင့် ပတ်သက်သည့် အမျိုးသားအဆင့် နိုင်ငံရေးသမား များနှင့် နိုင်ငံသားများ၊ အခြားနယ်များတွင် နေထိုင်ကြသူများကမူ ဤ ရင်းမြစ်များမှာ တမျိုးသားလုံးနှင့် စပ်ဆိုင်သည့် ရတနာသိုက်များ ဖြစ် သောကြောင့် အားလုံးခွဲဝေသုံးစွဲသင့်သည်သာ ဖြစ်သည်ဟု (အပေါ်က ဖော်ညွှန်းခဲ့သည့် ပြည်နယ်သားများ ခံစားကြသလိုမဟုတ်ဘဲ) ခံစား ယူဆကြမည် ဖြစ်ပေသည်။ အချို့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင်မူ (ဤကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်း၍) အားလုံးသဘောတူလက်ခံထားသည့် ဘုံလက်ခံချက်တရပ် (consensus) ရှိတတ်ကြပြီး အခြားဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင်မူ အပြင်း အထန် အငြင်းအခုံပြုနေကြပေသည်။ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်ဝါဒ (fiscal federalism) တွင် ရေနံတွင်းထွက်ပစ္စည်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ဗဟိုက ဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟု ယူဆကြသလို

ရေနံကဏ္ဍက နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးအတွက် အရေးပါပြီး အစိုးရအခွန် အရပ်ရပ်တွင် အရေးကြီးသည့် ကဏ္ဍက ပါဝင်နေလျှင် ဤစဉ်းစားချက်မှာ ပိုမိုအားကောင်းမည် ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ချင်းစီ၏ အနေအထားအပေါ် မူတည်၍ အခြေအနေအမျိုးမျိုး ကွဲပြား သွားသည်ဟု ဆိုလိုရင်း ဖြစ်ပေသည်။

၁၈ ရာစုနှင့် ၁၉ ရာစုများတွင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ကြသည့် သက်တမ်းရှင့် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများမှာ ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ အကြီးအကျယ် ခေတ်မစားသေးခင်က ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားကြခြင်း ဖြစ်ပေ ရာ ယင်းဖွဲ့စည်းပုံများတွင် မြေအောက်ရင်းမြစ်များနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင် မည်သို့မျှ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိကြပေ။ သို့မဟုတ်ပါကလည်း ပြည်နယ်များ အတွက်သာ ဆိုသည့်ဘက်က အလေးသာကြပေသည်။ ယင်းသက်တမ်း ရှင့်ဖွဲ့စည်းပုံများက ဆိုခဲ့ပါ အရင်းမြစ်များနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင် ပြည်နယ် များက လုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားကြသည်ကို တွေ့မြင်ရမည် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ယင်းနိုင်ငံများ၊ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမှာ ယခင်သီးခြားလွတ်လပ်စွာ တည်ရှိနေသော ကိုလိုနီများ၊ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များ ပူးပေါင်းခြင်းဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာ ခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မိမိတို့ ပိုင်ဆိုင်သည့် ရင်းမြစ် များကို ပြည်နယ်များ၊ ကိုလိုနီများက အသီးသီး ပြည်ထောင်စုအတွင်း သို့ သယ်ဆောင်လာကြခြင်း ဖြစ်ပေရာ ယင်းဖွဲ့စည်းပုံများက ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရင်းမြစ်များနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင် ပြည်နယ်များဘက် သို့ ပိုမိုအလေးသာသည်ဟု ဆိုလိုရင်းဖြစ်ပေသည်။ နှစ်ဆယ်ရာစုတွင် ကိုလိုနီလက်အောက်မှ လွတ်မြောက်လာသော နိုင်ငံများနှင့် အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများအပေါ် အခြေခံသည့် နိုင်ငံများရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်များမှာမူ အားကောင်းသည့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရဆို သည့် ဘက်ကို ယိမ်းယိုင်ပြီး ဤတွင်းထွက်ကဏ္ဍနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း ဗဟိုသို့သာ အပ်နှင်းကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ မူဘောင် - မည်သူက ဤရင်းမြစ်များကို စီမံခန့်ခွဲမည်နည်း။

ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြပြဋ္ဌာန်းထားသည် ဆိုသည့်တိုင် ဖြစ်ရပ်အတော်များများကို လေ့လာကြည့်ရှုလျှင် ရင်းမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲသည့် ကိစ္စမှာ ပူးပေါင်းတာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရသည့် ကိစ္စ (shared responsibility) ဖြစ်တတ်သည်။ သို့မဟုတ်ပါကလည်း ရင်းမြစ်ကို မပိုင်ဆိုင်သည့် အစိုးရတရပ်က တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရသည်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အစိုးရတရပ်ရပ်အား ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်စေရန် အပ်နှင်းထားသော်လည်း ယင်းတို့ကို စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ယင်းတို့က ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာအကျိုးအမြတ်များကိုလည်း စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့် ရှိစေမည်။ သို့မဟုတ်ပါကလည်း အထူးပတ်သက်ယှက်နွယ်မှုရှိသည်ဟု ယတိပြတ်ဆိုနိုင်ပေမည်ဟု အလွယ်တကူစဉ်းစားကောင်း စဉ်းစားနိုင်ကြသော်လည်း လက်တွေ့မှာ ဤသို့ မဟုတ်လှချေ။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် သဘာဝသယံဇာတ ရင်းမြစ်များ ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သည့်အစိုးရက ပိုင်သည်ဆိုသည်မှာ အားလုံးတူညီမှု မရှိသလို၊ ဥပဒေကြောင်း၊ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အရေးပါမှုများမှာလဲ တနိုင်ငံနှင့် တနိုင်ငံ မတူညီဘဲ များစွာ ကွဲပြားခြားနားကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ သဘာဝသယံဇာတ ရင်းမြစ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရတရပ်က အဓိကတာဝန်ရှိသည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းပေးထားသည့်တိုင် အခြားအစိုးရအရပ်ရပ်တို့ကိုလည်း ၎င်းရင်းမြစ်များ ခွဲဝေမှုနှင့် ဆက်နွယ်သည့် အခြားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ပြဋ္ဌာန်းပေးထားသည်လည်း ရှိနိုင်ပေသည် (ဥပမာအားဖြင့် သဘာဝသယံဇာတရင်းမြစ်များနှင့် များစွာ စပ်ဆိုင်သော ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိန်းသိမ်းမှုကိစ္စရပ်များ၊ မြေအသုံးပြုမှုဆိုင်ရာ၊ အခွန်ကောက်ခံမှုဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ)။ ယင်းအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှာလည်း အချိန်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲတတ်သော သဘောသဘာဝရှိသလို၊

နိုင်ငံရေးအင်အားစုများနှင့် ရင်ဆိုင်တွေ့ မိသည့်အခါမျိုးတွင် ယင်းနိုင်ငံ
ရေး အင်အားစုအလိုအရ ပြင်ဆင်ပေးရသော သဘောလည်း ရှိပေသည်။

ဤရင်းမြစ်များကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် အဓိကအရေးပါသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ
မှာ ရင်းမြစ်များ တူးဖော်ခွင့်နှင့် ထုတ်လုပ်ခွင့်စည်းကမ်းနှင့် စပ်လျဉ်း
သော လုပ်ငန်းလိုင်စင်များ ချထားပိုင်ခွင့်ပါဝင်သလို တဖက်တွင်လည်း
အခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ (other jurisdictional handles) ကလည်း
ရင်းမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲရာတွင် အရေးပါနိုင်ပေသည်။ အထူးသဖြင့် မြေသုံး
စွဲမှု ခွင့်ပြုမိန့် (land use permits) ကဲ့သို့သော ပြည်နယ်အစိုးရများ၏
လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအတွင်း ကျရောက်သည့် ကိစ္စများတွင် ယင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်
ကို မူတည်၍ ရင်းမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲရာတွင် ပြည်နယ်အစိုးရ၏ ကဏ္ဍ
လည်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပေသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ
စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် ဒေသန္တရ အကျိုးစီးပွားစသည့် ကိစ္စရပ်များ
ကလည်း ပြည်နယ်အစိုးရများကို ရင်းမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲမှုတွင် ပါဝင်ပတ်သက်
စေနိုင်ပေသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် အစိုးရတရပ်က ရင်းမြစ်များ
စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အဓိက လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ချုပ်
ကိုင်ထားသည့်တိုင် အခြားအစိုးရအဆင့်များကလည်း ရေနံ စီမံခန့်ခွဲမှု
ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ အခန်းက အချို့ပါရှိနေမည်သာ ဖြစ်သည်ကို
တွေ့ရပေမည်။ ဤတိုက်ရိုက်မဟုတ်သည့်တဆင့်ခံ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ
များကို ဥပဒေကြောင်းအရ ဖော်ပြပါရှိသည့်အတိုင်း သုံးစွဲခြင်းမျိုးဖြစ်
သည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပြီး ရင်းမြစ်များစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင်
နောက်ဖေးတံခါးပေါက်၊ မလွယ်ပေါက်အနေမျိုး သုံးစွဲခြင်းမဟုတ်သည်
ကိုလည်း မှတ်သားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ယင်းသို့ အစိုးရ
အရပ်ရပ် ပါဝင်ပတ်သက်နေခြင်းကြောင့် အစိုးရတရပ်၏ ဦးစီးဦးရွက်ပြု
ဆောင်ရွက်မှုကို အနှောက်အယှက်ပြုရာ မရောက်ဘဲ (ဖက်ဒရယ်အစိုးရ
ဖြစ်စေ၊ ပြည်နယ်အစိုးရဖြစ်စေ) ရင်းမြစ်များကို စီမံခန့်ခွဲခွင့်ရသူကလည်း
ယင်း၏ မူဝါဒများအတိုင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ယင်းသို့ ဆောင်ရွက်နိုင်
ရန် တပြိုင်နက်ထဲမှာပင် မြေအသုံးပြုမှု၊ ပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာနှင့် ဒေသန္တရ
အကျိုးစီးပွားနှင့် ပတ်သက်သော စည်းမျဉ်း၊ စည်းကမ်း၊ စံနှုန်းများနှင့်

ကိုက်ညီရန် လိုအပ်ပါသည်။

ကုန်းတွင်း သယံဇာတ (onshore)

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအများစုတွင် မြေအောက်သယံဇာတများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပိုင်ဆိုင်မှုကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားလေ့ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ရင်းမြစ်များစီမံခန့်ခွဲမှုအခွင့်အာဏာများ (powers of resource management) နှင့် အခွန်စည်းကြပ်ခွင့်နှင့် အခွန်ကောက်ခံခွင့် (resource revenue determination and collection) ဆိုသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများမှာမူ မတူကွဲပြားခြားနားကြသည်။ အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် ဇယားတွင် အများစု ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ကုန်းတွင်း သယံဇာတနှင့် ပတ်သက်သည့် ပိုင်ဆိုင်မှုကို ပြည်နယ်များကိုသာ အပ်နှင်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ဘရာဇီး၊ မက္ကဆီကို၊ နိုင်ဂျီးရီးယားနှင့် ဗင်နီဇွဲလားနိုင်ငံများတွင်မူ ကုန်းတွင်းသယံဇာတပိုင်ဆိုင်မှုအား ဗဟိုအစိုးရ (ဖက်ဒရယ်အစိုးရ) ကို အပ်နှင်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင်မူ ဤကုန်းတွင်းသယံဇာတပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင် သူများနှင့်မတူ တမူကွဲပြားခြားနားသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် တွေ့ရှိရာမြေအပေါ်မူတည်၍ ပြည်နယ်ပိုင်မြေအောက်တွင် တွေ့လျှင် ပြည်နယ်ပိုင်ဖြစ်ပြီး ဗဟိုအစိုးရပိုင် မြေအောက်တွင် တွေ့လျှင် ဗဟိုအစိုးရပိုင် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ပုဂ္ဂလိကပိုင်မြေအောက်တွင် တွေ့လျှင်မူ ယင်းကုန်းတွင်းမြေအောက် သယံဇာတရင်းမြစ်များမှာ ပုဂ္ဂလိကပိုင် ဖြစ်ပေသည်။ ရပ်ရှားနှင့် ပါကစ္စတန်နိုင်ငံတို့မှာလည်း အများနှင့်မတူ ကွဲပြားသည့် နိုင်ငံများဖြစ်ပြီး ကုန်တွင်း သယံဇာတများ ပိုင်ဆိုင်မှုမှာ ဖက်ဒရယ်နှင့် ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဇယား ၁ - ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ ဆယ့်နှစ်နိုင်ငံတွင် ကုန်းတွင်း သယံဇာတ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ရေနံသယံဇာတအခွန်ကောက်ခံမှု

နိုင်ငံ	ပိုင်ဆိုင်မှု (Ownership)	ရင်းမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲခြင်း (Resource Management)	ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန် (Resource Revenue)
အာဂျင်တီးနား	ပြည်နယ်	ပြည်နယ်	ပြည်နယ်/ဖက်ဒရယ်
ဩစတြေးလျ	ပြည်နယ်	ပြည်နယ်	ပြည်နယ်
ဘရာဇီး	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ပြည်နယ်/ဖက်ဒရယ်/မြူနီစီပယ်
ကနေဒါ	ပြည်နယ်	ပြည်နယ်	ပြည်နယ်
အိန္ဒိယ	ပြည်နယ်	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ်/ပြည်နယ်
မလေးရှား	ပြည်နယ်	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ်/ပြည်နယ်
မက္ကဆီကို	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)
နိုင်ဂျီးရီးယား	ဖက်ဒရယ်	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ်/ပြည်နယ်
ပါကစ္စတန်	ပူးတွဲ (Joint)	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ပြည်နယ်
ရပ်ရှား	ပူးတွဲ (Joint)	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)
အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု	ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်/ ပုဂ္ဂလိက	ပြည်နယ်/ဖက်ဒရယ်	ပြည်နယ်/ပုဂ္ဂလိက
ဗင်နီဇွဲလား	ဖက်ဒရယ်	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)

အစိုးရတရပ်ရပ်က ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်သည်ဆိုခြင်းဖြင့် ရင်းမြစ်များ အပေါ် အလုံးစုံစီမံခန့်ခွဲခွင့် ရှိသည်ဆိုသောသဘော၊ ယင်းရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် ခိုင်ကြေးများ၊ အခွန်များကို ယင်းအစိုးရတရပ်တည်းကပင် ရရှိခံစားနိုင်မည် ဆိုသောသဘောမျိုး မသက်ရောက်ပေ။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ ဆယ့်နှစ်နိုင်ငံအနက် ရှစ်နိုင်ငံတွင် ရင်းမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ပတ်သက် သည့် အဓိကလုပ်ပိုင်ခွင့်တာဝန်ကို (ရင်းမြစ်များကို) ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်အတူ တွဲ ပေးထားပြီး (ဆိုလိုသည်မှာ ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်သူကပင် ၎င်းရင်းမြစ်

များကို စီမံခန့်ခွဲသည်ကို ဆိုလိုပြီး) ကျန်လေးနိုင်ငံတွင်မူ ယင်းသို့ မဟုတ်သည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အိန္ဒိယနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံတို့တွင် ပြည်နယ်များ ပိုင်ဆိုင်သော ရင်းမြစ်များကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရက စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ ပါကစ္စတန်နှင့် ရပ်ရှားတို့တွင် (ဗဟိုနှင့် ပြည်နယ်) ပူးတွဲ ပိုင်ဆိုင်သော ရင်းမြစ်များကို စီမံခန့်ခွဲသူမှာ ဖက်ဒရယ်အစိုးရဖြစ်သည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ပိုင်ဆိုင်မှုမှာ အကြွင်းမဲ့သဘော မဆောင်ဘဲ မတူသည့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် မတူကွဲပြားခြားနားသည့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုပုံစံများ ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

(ဗဟိုအစိုးရ၊ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရစသည့်) အစိုးရအရပ်ရပ်ကြား သဘာဝသယံဇာတရင်းမြစ်များက ရရှိသည့် အခွန်ကို ခွဲဝေရယူကြသည်တွင် အတိအကျ မည်သို့ မည်ပုံဝေဖန်ခွဲဝေမှု ပြုသည်ဆိုသည့် ကိစ္စ၊ တွက်ချက်သည့် ကိစ္စမှာ အလွန်ရှုပ်ထွေးသည့် ကိစ္စရပ်တရပ် ဖြစ်သည့်တိုင်၊ နိုင်ငံတနိုင်ငံချင်းစီအတွက် ယေဘုယျသဘာဝပုံစံမှာမူ နားလည်လွယ်သည်။ ရှင်းလင်းသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။ (အတိအကျ ခွဲဝေမှုဆိုသည့်ကိစ္စမှာ ယင်းအချိန်၊ ယင်းအနေအထားတွင် ရှိသော ဈေးနှုန်းများနှင့် မူဝါဒများအပေါ်တွင်လည်း မူတည်ပြီး အပြောင်းအလဲရှိနိုင်ပေသေးသည်။) ဇယား-၁တွင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ ၁၂ နိုင်ငံအနက်တွင် ခြောက်နိုင်ငံတွင်သာ ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်သည့် အစိုးရအဆင့်က ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန်ငွေအများစုကို ရရှိသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ (ဤတွင်လည်း အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက ပေးဆောင်ကြသည့် ဤကဏ္ဍများက ပုံမှန်အခွန် မပါ။) အိန္ဒိယ၊ မလေးရှားနှင့် ရပ်ရှားတို့တွင်မူ ကုန်းတွင်းသယံဇာတရင်းမြစ်များကို ပြည်နယ်များ၊ သို့မဟုတ် (ရပ်ရှားတွင်) ဖက်ဒရယ်နှင့် ပြည်နယ် ပူးတွဲ ပိုင်ဆိုင်သည်ဆိုသည့်တိုင် ယင်းရင်းမြစ်များက ရရှိသည့် အခွန်များကိုမူ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက အများစု (သို့မဟုတ် အားလုံးလိုလို) ရရှိသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဘရာဇီးနိုင်ငံနှင့် နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံတို့တွင်မူ ယင်းသို့ မဟုတ်ဘဲ ပြောင်းပြန်ဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ပိုင်ဆိုင်သည်ဆိုသည့်တိုင် ယင်းရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန်တွင်မူ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ရရှိ

သည့်အခွန်ထက် ပြည်နယ်များ (ဘရာဇီးတွင် မြူနီစီပယ်များပါ ပါဝင်သည်) က ရရှိသည့် အခွန်က ပိုမိုများပြားနေသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအနက် ရင်းမြစ်များ တည်ရှိထွက်ရှိရာ ပြည်နယ်များကို အထူးဦးစားပေးထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းနည်းတူပင် အမေရိကန် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ပြည်နယ်များတွင် မြေအများအပြား ပိုင်ဆိုင်ထားသည်ဖြစ်ရာ ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် ယင်းမြေများက ထွက်ရှိသည့် အခွန်များကို ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိသည့်တိုင် ပြည်နယ်များသို့သာ ပေးအပ်ထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။

ကမ်းလွန် (offshore)

ဇယား ၂ တွင် ကမ်းလွန်ရေနံနှင့် တွင်းထွက် သဘာဝသယံဇာတရင်းမြစ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် အခွန်ထွက်များကို မည်သို့ ခွဲခြားပြီး ရယူသုံးစွဲကြသည်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတိုင်းတွင် ဖက်ဒရယ် အစိုးရက ကျယ်ပြန့်သည့် စီးပွားရေးဇုန်အပါအဝင် ကမ်းလွန်ပိုင်နက်များကို ပိုင်ဆိုင်ကြပေသည်။ (ကုလသမဂ္ဂ၏ ပင်လယ်ပြင်ဥပဒေကွန်ဗင်းရှင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရဆိုလျှင် ‘ထိထိရောက်ရောက်’ ပိုင်ဆိုင်ကြသည်ဟု ဆိုရပေမည်။) အကြောင်းမှာ ကမ်းလွန်ပိုင်နက်ဆိုသည်မှာ ပြည်နယ်များ၏ နယ်နိမိတ်ပြင်ပတွင် ကျရောက် တည်ရှိနေသောကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကမ်းလွန်နေရာများကို ထိန်းချုပ်စီမံမှုနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဖက်ဒရယ်အစိုးရများသို့သာ အပ်နှင်းထားသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ မလေးရှားနိုင်ငံတွင် ကမ်းလွန်ကို ဘော်နီရိုကျွန်းစုပြည်နယ်များက ပိုင်ဆိုင်သည့်တိုင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက စီမံခန့်ခွဲသည်ကို သာဓကအနေနှင့် တွေ့နိုင်ပါသည်။ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံတွင်မူ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်နိုင်ရန် မကြာသေးမီကမှ ဥပဒေပြု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်ကိုလည်း တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ယင်းကမ်းလွန်ဒေသများ စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အခွင့်အာဏာများ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဥပဒေပြုရေးအရလည်း ဖြေလျှော့ပြဋ္ဌာန်း၍ ရပါသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် ကမ်းလွန်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်များနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်နှစ်ခုသို့ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခဲ့သည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဩစတြေးလျတွင်လည်း ကမ်းလွန်ရင်းမြစ်များ ပိုင်ဆိုင်မှုကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ထိန်းသိမ်းထားသည့်တိုင် စီမံခန့်ခွဲမှုကိုမူ ဗဟိုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သည့် ပုံစံတခု ဖန်တီးဖော်ထုတ်ပြီး ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ပြည်နယ်များမှာ ကမ်းလွန် ရေနံရင်းမြစ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထိန်းချုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့် မရှိသည့်တိုင် ပြည်နယ်အချို့ကမူ ကမ်းလွန် ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်ဝေသည့် ကုမ္ပဏီများအတွက် မြေယာအသုံးပြုခွင့်ကို တင်းကြပ်စွာ ထိန်းချုပ်၊ ငြင်းဆိုသည့် နည်းလမ်းဖြင့် ပြည်နယ်များဘက်ကလည်း အရေးဆိုပိုင်ခွင့်ရှိအောင် ဆောင်ရွက်ထားသည်ကို တွေ့မြင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဘရာဇီးနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ကမ်းလွန်ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်ပြီး ထိန်းချုပ်စီမံသည်။ သို့သော် ပြည်နယ်များနှင့် (အထူးသဖြင့် ကမ်းလွန်ရင်းမြစ်များနှင့် နီးကပ်သည့် ပြည်နယ်များ) နှင့် မြို့နယ်စပ်များက ယင်းရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန်အများစုကို ရရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဇယား ၂။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ ဆယ်နှစ်နိုင်ငံတွင် ကမ်းလွန်ရင်းမြစ်များ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ရေနံသယဇာတအခွန် ကောက်ခံမှု

နိုင်ငံ	ပိုင်ဆိုင်မှု (Ownership)	ရင်းမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲခြင်း (Resource Management)	ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန် (Resource Revenue)
အာဂျင်တီးနား	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ်	ဖက်ဒရယ်
ဩစတြေးလျ	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ပူးတွဲ	ဖက်ဒရယ်
ဘရာဇီး	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ်	ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်/မြို့နယ်
ကနေဒါ	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ပြည်နယ်/ပူးတွဲ	ပြည်နယ်များ
အိန္ဒိယ	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ်	ဖက်ဒရယ်
မလေးရှား	ဖက်ဒရယ်/ ပြည်နယ်များ	ဖက်ဒရယ်	ဖက်ဒရယ်
မက္ကဆီကို	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ်	ဖက်ဒရယ်
နိုင်ဂျီးရီးယား	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ်	ဖက်ဒရယ်/ပြည်နယ်များ
ပါကစ္စတန်	ပူးတွဲ	ဖက်ဒရယ်	ဖက်ဒရယ်
ရပ်ရှား	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ်	ဖက်ဒရယ်
အမေရိကန်	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ်	ဖက်ဒရယ်
ဗင်နီဇွဲလား	ဖက်ဒရယ် (ဗဟို)	ဖက်ဒရယ်	ဖက်ဒရယ်

အခွန်ဘဏ္ဍာဆိုင်ရာ မူဘောင် - အခွန်များကို မည်သို့ ကောက်ခံပြီး မည်သို့ ခွဲဝေသနည်း။

ရင်းမြစ်များနှင့် စပ်လျဉ်းသော အခွန်ကို နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ကောက်ခံနိုင်သည်။ ဥပမာ - ကော်ပိုရေးရှင်းများ၏ ဝင်ငွေခွန် (corporation income taxes)၊ ခိုင်ကြေး (royalties)၊ လုပ်ငန်းလိုင်စင်အခ (licence fees)၊ မြေခွန် (land use fees)၊ ပို့ကုန်အခွန် (export taxes) နှင့် ဤကဏ္ဍအပေါ်

စည်းကြပ်သည့် အခြားအခွန်အခများ။ ခိုင်ကြေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ခိုင်ကြေးဆိုသည်မှာ ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်သူ (သို့တည်းမဟုတ် အစိုးရ) ထံ ပေးအပ်ရသည့် အခွန်အဖြစ် ယူဆကြသော်လည်း အချို့သော ဖက်ဒရယ် နိုင်ငံများတွင် ခိုင်ကြေးများမှာ ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်သူမဟုတ်သည့် အစိုးရများမှတစ်ဆင့် ရောက်ရှိစီးဆင်းခြင်းမျိုးဖြစ်ပြီး ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်သည့် အစိုးရပင် ခိုင်ကြေးနှုန်းကို မသတ်မှတ်နိုင်ချေ။ နိုင်ငံပိုင် ရေနံ ကုမ္ပဏီများ အရေးပါသည့် (သို့မဟုတ် လက်ဝါးကြီး အုပ်ထားသည့်) နိုင်ငံများတွင် ခိုင်ကြေးများမှာ ယင်းကုမ္ပဏီများက စီမံသတ်မှတ်နိုင်သည့် ဘဏ္ဍာရေးစနစ်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ရသည်လည်း ရှိပြီး အစိုးရကို ယင်းရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်များထဲက ပေးအပ်တင်သွင်းသည်ကိုလည်း တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ရေနံနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အခွန်အခများကို အစိုးရအဆင့်တရပ်ရပ် (one order of goverment) က စည်းကြပ်သတ်မှတ်၍ အခွန်ကောက်ခံနိုင်သည်မှန်သော်လည်း ယင်းစည်းကြပ်သည့် ကောက်ခံသည့် အစိုးရအဆင့် (အစိုးရတရပ်) သည် ယင်းသို့ စည်းကြပ်နိုင်ခြင်း၊ ကောက်ခံနိုင်ခြင်းကြောင့် ယင်းအခွန်အခအားလုံးကို ရရှိသိမ်းပိုက်နိုင်သည်ဟုလည်း မဆိုသာချေ။ အကြောင်းမှာ ရင်းမြစ်များက ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ခွဲဝေရာတွင် သီးခြားစည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ၊ သို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ကြီးမားကျယ်ပြန့်စွာ ရှိနေခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။ ဤစည်းကမ်းနည်းလမ်းများမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပေးအပ်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းစလေ့များနှင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအတွင်း မျှတမှုဖြစ်အောင် ပြန်လည်ခွဲဝေပေးသည့် ထုံးစံစလေ့များအပါအဝင် ဒေသတခုနှင့် တခုအကြားမှ အဟ (ဆိုလိုသည်မှာ သမိုင်းကြောင်း၊ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ တင်းမာမှုများက ရင်းမြစ်များ၊ ထုတ်လုပ်သည့် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ယင်းတို့နေရာတွင် ထွက်ရှိသည့် ရင်းမြစ်များမှ ရရှိလာသည့် အခွန်အတုပ်များကို အခြားပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် ဗဟိုနှင့် မျှဝေလိုသည့် အနေအထားမရှိသည့်အခါမျိုးများ) စသည့်အနေအထား

များကို ထင်ဟပ်နေပါသည်။ အချုပ်ဆိုရသော် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများရှိ အစိုးရနှစ်ရပ်အကြား ရင်းမြစ်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဘဏ္ဍာအခွန်ကောက်ခံရာတွင် နည်းလမ်းမျိုးစုံ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းမျိုးစုံ ရှိနေသည်ကို ထင်ရှားစေလိုရင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁။ Derivation

Derivation ဆိုသည်မှာ ရေနံရင်းမြစ်များ ထွက်ရှိရာ ပြည်နယ်များက ယင်းရေနံမှ ရရှိသည့် အခွန်အနက် (ယင်းပြည်နယ်တွင် ထွက်ရှိခြင်းကြောင့် ရရှိသည့်) အခွန်ရာခိုင်နှုန်းကို ဆိုလိုသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများမှာ အစိုးရနှစ်ရပ်အကြား အခွန်ဘဏ္ဍာလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တနိုင်ငံနှင့် တနိုင်ငံ မတူကွဲပြား ကြသလို (ဥပမာ ခိုင်ကြေး သတ်မှတ်ခွင့်ကို မည်သည့် အစိုးရကိုသာ အပ်နှံထားသည်၊ အမြတ်ခွန်ကို မည်သည့် အစိုးရကသာ ကောက်ယူခွင့် ရှိသည်စသည်) ဗဟိုက ကောက်ခံစည်းကြပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အခွန်များကို ပြန်လည်ခွဲဝေပေးရာတွင်လည်း တနိုင်ငံနှင့် တနိုင်ငံ မတူညီ၊ ကွဲပြားသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရှိကြပေသည်။ ယင်းသို့ တည်ရှိသော်လည်း principle of derivation သည် ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသော အခွန်များကို သက်ဆိုင်ရာ (ရင်းမြစ်ထွက်ရှိရာ) ပြည်နယ်များသို့ ပြန်လည်ခွဲဝေပေးအပ်ရာတွင် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်ပေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံတွင် ထုတ်လုပ်သည့်ပြည်နယ်များက ယင်း derivation အပေါ် အခြေခံ၍ ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန်များ၏ အတိုင်းအတာတရပ်ကို ရရှိသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံတို့တွင်မူ ခိုင်ကြေးကိုသာ ပြည်နယ်များက ရရှိကြပြီး ရပ်ရှားနိုင်ငံတွင်မူ ရင်းမြစ်တည်ရှိရာ ပြည်နယ်များက ယင်းပြည်နယ်များအတွင်း ကောက်ခံရရှိသည့် ရင်းမြစ်အခွန်များမှ တစုံတရာ ခွဲဝေရရှိခြင်း မရှိဘဲ ဝင်ငွေခွန်မှ အတိုင်းအတာပမာဏတခုကို derivation အပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲဝေရရှိသည်။ သို့ဖြစ်ရာ principle of derivation သည်လည်း လက်တွေ့အသုံးချသည့် နေရာတွင်သာမက ပုံစံတွင်လည်း ကွာခြားကြ သည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

၂။ အခွန်ကောက်ခံခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်း

အခွန်များ (taxes or levies) များကို မည်သူက စည်းကြပ်ခွင့်ရှိသည်ဆိုသည့်အချက်ကလည်း အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်း ကဏ္ဍတွင် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိပြီး အစိုးရအရပ်ရပ်အနေနှင့် မည်သို့သော အခွန်မျိုး သတ်မှတ်ထားရှိမည်ဆိုသည့် မက်လုံးများအပေါ်လည်း သက်ရောက်မှုရှိသည်ကို တွေ့သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက အခွန်တရပ်ရပ်ကို ပြည်နယ်အစိုးရများသို့ ခွဲဝေပေးအပ်ရန် တာဝန်ရှိပြီး အခြားအခွန်တရပ်ကိုမူ ထိုသို့ခွဲဝေပေးအပ်ရန် မလိုသည့်အခါမျိုးတွင် ခွဲဝေပေးရန် မလိုသည့် အခွန်မျိုးကို စည်းကြပ်ကောက်ခံရန် ဗဟိုအစိုးရအနေနှင့် ပိုမိုစိတ်ဝင်စားမည်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ယင်းအခွန်က ရရှိသည့် ဘဏ္ဍာများကို မည်သူနှင့်မျှ ခွဲဝေပေးရန် လိုအပ်မည် မဟုတ်ခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။

ဗဟိုအစိုးရများအနေနှင့် အမျိုးသားပိုင် ရေနံကဏ္ဍကို အားကောင်းသန်မာစေရန် ကျယ်ပြန့်သည့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကိုလည်း သုံးစွဲနိုင်သည်။ သွင်းကုန်အခွန်များနှင့် ရေနံသွင်းကုန်များ၏ အရေအတွက်ဆိုင်ရာ ထိန်းချုပ်မှုများကို ယခုခေတ်အခါတွင် အသုံးမပြုတော့သည့်တိုင်၊ ယခင်ကမူ ယင်းသွင်းကုန်အခွန်များနှင့် အရေအတွက်ထိန်းချုပ်မှုများက စစ်အေးကာလနှောင်းပိုင်း ဆယ်စုနှစ်များတွင် ဝယ်ယူသူများအတွက် ဈေးနှုန်းမြင့်ပြီး ရေနံကုမ္ပဏီကြီးများ၊ ထုတ်လုပ်သည့် ပြည်နယ်များ၊ ခရိုင်များ အကျိုးရှိအောင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ကနေဒါနိုင်ငံတို့၏ ရေနံကဏ္ဍများတွင် အရေးပါခဲ့သည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အိန္ဒိယနှင့် ပါကစ္စတန်ကဲ့သို့သော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများကလည်း ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အခွန်များ ရရှိနိုင်သည့် ရင်းမြစ်တစ်ခုအဖြစ် လည်းကောင်း၊ ဒေသခံစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ကာကွယ်ပေးသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် လည်းကောင်း၊ ယင်းတို့ကို အသုံးပြုခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဝယ်ယူသုံးစွဲသူများအဖို့ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ပိုမိုဖြစ်စေသည့်တိုင်၊ ဒေသဆိုင်ရာ ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အရှိန်မြှင့်တင်ပေးနိုင်သည်အပြင် ဆက်လက်တိုးတက်သည့် ကဏ္ဍမှ အစိုးရအနေနှင့် အခွန်

ဘဏ္ဍာများ တိုးမြှင့်ရရှိနိုင်သည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

အချို့သော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင်မူ အရေးပါသော သယံဇာတအခများ မှာ အစိုးရ၏ ငွေစာရင်းများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်း မခံရသည် ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ယင်းသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ ယင်းအခများကို ဘတ်ဂျက်ပြင်ပ ငွေစာရင်းများသို့ ထည့်သွင်းလိုက်ခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်သလို နိုင်ငံပိုင် ရေနံကုမ္ပဏီများက ယင်းအခများကို ချုပ်ကိုင် ထားခြင်းမျိုးကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ ယင်းအဖြစ်အပျက်မျိုးမှာ တခါတရံတွင် အစိုးရများက ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန်အခများ ကို ကောက်ခံခြင်း မပြုဘဲ ပြည်တွင်းအသုံးပြုသည့် ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ လက်လီအရောင်းဈေးများကို ဝယ်ယူသူများအတွက် subsidy အနေနှင့် ဈေးလျှော့ပေးခြင်းမျိုးကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ ယင်းသို့ ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ဈေးများကို လျှော့ပေးခြင်းမျိုးမှာ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရ တို့အကြား အခွန်များကို မျှဝေရန် လိုအပ်သည့် အခြေအနေမျိုးရှိသည့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများအတွက် အရေးကြီးပေသည်။ ယင်းသို့ လုပ်လိုက်ခြင်း ကြောင့် ဖက်ဒရယ်နှင့် ပြည်နယ်အကြား ခွဲဝေရမည့် အခွန်များကို လျော့နည်းသွားစေသလို ပြည်နယ်များအနေနှင့်လည်း ရင်းမြစ်များမှ အခွန်ရရှိ နိုင်သည့်အခါမျိုးတွင် ဈေးလျှော့လိုက်ခြင်းကြောင့် ယင်းတို့ ရရှိသင့်သည့် အခွန်အခအောက် လျော့နည်း၍ ရရှိစေသည်။ ရေနံဈေးနှုန်းကြီးမြင့်ခြင်း မှ ဆင်းရဲသည့် သာမန်လူထုကို ကာကွယ်ပေးရန် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအချို့ တွင် အစိုးရများက ရေနံဈေးကို ထိန်းချုပ်သတ်မှတ် ထားတတ်ကြသည်။ သို့သော် ဤနည်းမှာ ရေနံက ရရှိသည့် အခွန်များကို နိုင်ငံအနေနှင့် စီမံခန့်ခွဲရာတွင်မူ ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်သည်။

၃။ ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် ဘဏ္ဍာငွေများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ယှဉ်ပြိုင်ခြင်း

ဖက်ဒရယ်အစိုးရကကော ပြည်နယ်အစိုးရများကပါ ရေနံကဏ္ဍတွင် အခွန်များ စည်းကြပ်နိုင်သည့် နိုင်ငံများတွင် ကြုံတွေ့ရသည့် အခြားအခက်အခဲ တခုမှာ ယင်းအခွန် စည်းကြပ်နိုင်သည့် အစိုးရအဆင့်အသီးသီးက ပြိုင်

ဆိုသလား သို့မဟုတ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သလားဆိုသည့် ကိစ္စပင်ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်များက ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်ပြီး၊ ခိုင်ကြေးများစည်းကြပ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းလိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းများ၊ ဆောင်ရွက်သည့်အခါမျိုးတွင်မူ ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် (တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသည့်အခါမျိုးတွင်) (ပို့ကုန်အခွန်ကဲ့သို့သော) အခွန်မျိုးကို စည်းကြပ်နိုင်ပြီး သယံဇာတအခွန်အခ၏ တစိတ်တပိုင်းကို ရရှိနိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ပို့ကုန်အခွန်မျိုးက ရေနံစိမ်းဈေးကို ကျဆင်း စေနိုင်သော်လည်း (ရေနံဈေးကျသည့်အလျောက်) ပြည်နယ်များက ရေနံမှ အခွန်နည်း၍ ရရှိသောအခါ ပြည်နယ်နှင့် ဗဟိုအကြား နိုင်ငံရေးအရ တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေသည်။ အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ဗဟိုအစိုးရက အချို့သော အခွန်များကို ရေနံထွက်သည့် ပြည်နယ်များနှင့် ခွဲဝေစရာ မလိုအပ်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် သို့မဟုတ် အထွေထွေဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ခွဲဝေပေးအပ်မှု (general fiscal transfer) တွင် ထည့်သွင်းခွဲဝေပေးစရာ မလိုသော အခြေအနေမျိုးတွင် ဖြစ်သည်။ အစိုးရအဆင့်ဆင့်သည် ရင်းမြစ်များမှ အခွန်တိုးမြှင့်ရရှိရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရေးအတွက် မက်လုံးများ ဖန်တီးပေးရန် အချင်းချင်းအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အချို့သော စက်မှုကဏ္ဍများအတွက် အခွန်သီးသန့်ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးသည့် နည်းလမ်းမျိုးဖြစ်သည်။

အခွန်ဘဏ္ဍာများ ခွဲဝေခြင်း - ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာများသည် သီးသန့်သဘောဆောင်သော အထူးအခွန်ဘဏ္ဍာများလော။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် အခွန်ခွဲဝေမှု (revenue sharing in general)၊ အထူးအားဖြင့် ဆိုရလျှင် ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသော အခွန်ခွဲဝေမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မတူကွဲပြားသော အတွေးအခေါ် အယူအဆများ ရှိကြပေသည်။ သို့ရာတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအားလုံးပင် ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန်များကို ပြည်နယ်များသို့ မျှဝေပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် transfer ဟုခေါ်သည့် လွှဲပြောင်းငွေ ပေးအပ်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ကြသည်ချည်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ လွှဲပြောင်းငွေများမှာ သတ်မှတ်ချက်

နှင့် လွှဲပြောင်းငွေ (conditional) ဖြစ်နိုင်သလို သတ်မှတ်ချက်မဲ့ လွှဲပြောင်းငွေ (unconditional) လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ အတော်များများတွင် ယင်းဖက်ဒရယ်အစိုးရက လွှဲပြောင်းပေးအပ်သည့် လွှဲပြောင်းငွေများ (သို့မဟုတ်) အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်းများအပေါ် ပြည်နယ်များက အထူးအမှီသဟဲပြုရသည့် ပုံစံမျိုး ရှိသလို၊ ပြည်နယ်များအနေနှင့် ကိုယ့်အခွန်ငွေ ကိုယ်ရာ၍ ကိုယ့်ခြေထောက်ပေါ် ကိုယ်ရပ်နိုင်သည့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများလည်း ရှိပါသည်။ အချို့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ပြည်နယ်များအားလုံး ဘဏ္ဍာရေးစွမ်းရည်အနေဖြင့် တနိုင်ငံလုံး လွှမ်းခြုံညီမျှသည့် အမျိုးသားစံတရပ် ရှိရလေအောင် အခွန်ကို မျှတစွာ ခွဲဝေပေးခြင်း (strongly equalizing) ပုံစံမျိုးရှိသလို အချို့နိုင်ငံများမှာမူ ပြည်နယ်တပြည်နယ်နှင့် တပြည်နယ် ဘဏ္ဍာရေး စွမ်းရည်မတူညီသည်လည်း ရှိပေသည် (major fiscal disparities)။ ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေမှု ပုံစံတွင် ယေဘုယျ ချဉ်းကပ်မှုအပြင် အချို့ဖက်ဒရေးရှင်းများတွင် သယံဇာတအခွန်ဘဏ္ဍာများကို မျှဝေရန် (သို့) မမျှဝေရန် အထူးအစီအမံများလည်း ရှိပါသည်။ (some federations have special arrangements for sharing - or not sharing - resource revenues.)

ယင်းပုံစံနှစ်မျိုးအနက် မည်သည့်ပုံစံကို ကျင့်သုံးသည်ဖြစ်စေ အဓိကကျသည့် မေးခွန်းမှာ သဘာဝသယံဇာတရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန်များကို ခွဲဝေခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သို့ သဘောထားမည်နည်းဆိုသော မေးခွန်းနှင့် ယင်းအခွန်များကို အခြားအခွန်များကဲ့သို့ မဟုတ်ဘဲ သီးသီးသန့်သန့် သဘောထားသင့်သလောဆိုသည့် မေးခွန်းများပင် ဖြစ်ပေသည်။ အထူးအားဖြင့် သဘာဝသယံဇာတရင်းမြစ်များ တည်ရှိသည့် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ယင်းပြည်နယ်များတွင် သယံဇာတထုတ်လုပ်သုံးစွဲသည်ဖြစ်ရာ အခြားသယံဇာတ မထွက်သည့် ပြည်နယ်များထက် ပိုမို၍ အခွန်ဘဏ္ဍာများ ရရှိစေသည့် အကျိုးခံစားခွင့် ပြုသင့် မပြုသင့်ဆိုသည့် မေးခွန်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

ပြည်နယ်များက ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ

များတွင် ရင်းမြစ်များ ပိုင်ဆိုင်သည့် ပြည်နယ်များက သူတို့သည် ရင်းမြစ်များ ပိုင်ဆိုင်သူများ ဖြစ်သည်နှင့်အညီ သူများထက် တပန်းသာသည့် အခွင့်အရေးရှိသင့်သည်ဟု ပြည်နယ်များက အခိုင်အမာဆိုကြသည်လည်း ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ပြည်နယ်များ နယ်နိမိတ်အတွင်း သို့မဟုတ် နီးကပ်သည့် ကမ်းလွန်ဒေသများတွင် ရှိသည့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရပိုင် ရင်းမြစ်များ ထုတ်လုပ်သုံးစွဲခြင်းမှ ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ယင်းပြည်နယ်များက အထူးအခွင့်အရေးအနေနှင့် ရသင့်ရထိုက်သည်ဟု တောင်းဆိုမှုများမှာ အောင်မြင်ခဲ့သည့် အဖြစ်မျိုးရှိခြင်းကို အကြောင်းပြ၍ ပြည်နယ်များအနေနှင့်လည်း ရင်းမြစ်များကို ပိုင်သည်ဆိုရုံဖြင့် ယင်းရင်းမြစ်များ၏ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာကို စီမံခန့်ခွဲနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာအားလုံးကို ပြည်နယ်က ပိုင်ဆိုင်သည်ဟု ဆိုရန် မဖြစ်နိုင်ချေ။ ရင်းမြစ်ထွက်ရှိသည့် ပြည်နယ်များ အနေနှင့်လည်းသူတို့ ပြည်နယ်များအတွင်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးမှု၊ ယင်းလုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများအတွက် လိုအပ်သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံကို တည်ဆောက်ပေးရမှုနှင့် ရင်းမြစ်များ ကုန်ခန်းသည့်အခါ စီးပွားရေးယိုင်လဲမသွားစေရန် လိုအပ်သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက်ဆိုသည့် အကြောင်းများကို မူတည်၍ ပြည်နယ်များကို အခွန်အခွင့်အရေး ပိုပေးထိုက်သည်ဟုလည်း တောင်းဆိုလိုကြပေမည်။

ယင်းအယူအဆကို ဆန့်ကျင်သူများကလည်း ဤသို့ ပြန်လည်ချေပတုံ့ပြန်ကြပေလိမ့်မည်။ ပြည်နယ်များအနေနှင့် ရင်းမြစ်များ ကုန်ဆုံးသွားခြင်းကို စိတ်ပူပန် သည်ဆိုလျှင် မြေကြီးထဲရှိ ၎င်းရင်းမြစ်များကို ပိုက်ဆံ (အရင်း) အဖြစ် ပြောင်းလဲပြီး ယင်းဘဏ်က အတိုးအပွားတောက်လျှောက် ထုတ်ပေးနေပါလိမ့်မည်ဟု ဆိုဖွယ်ရာ ရှိသည်။ ရင်းမြစ်များ တည်ရှိနေသည့် ပြည်နယ်များအနေနှင့် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းလည်း အခြား ပြည်နယ်များထက်ပိုမိုရရှိပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှလည်း အကျိုးအမြတ်များ ရရှိနေပြီဖြစ်ရာ သူတို့အတွက် ထပ်မံ၍ အထူးဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ လိုအပ်တော့မည် မဟုတ်ဟုလည်း ဆိုကောင်းဆိုဖွယ်ရာ ရှိပေသည်။ ရင်းမြစ်ကြွယ်ဝသည့် ပြည်နယ်များအနေနှင့် အသားတင်အကျိုး

အမြတ်များစွာ ရရှိပြီး ကြွယ်ဝသော အစိုးရအစီအစဉ်များနှင့် အခွန်များ ကိုလည်း လျှော့ချပေးထားခြင်းကဲ့သို့သော အနေအထားမျိုးက လုပ်ငန်း ကိုင်ငံများကို များစွာ ဆွဲဆောင်နိုင်သည်ဖြစ်သောကြောင့် ချမ်းသာသည့် ပြည်နယ်များနှင့် ဆင်းရဲသည့် ပြည်နယ်များအကြား ဘေးတိုက် မညီမျှမှု (horizontal imbalance) ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် တနိုင်ငံလုံး စီးပွားရေး မညီမျှပုံ ပျက်မှုမျိုး ဖြစ်လာနိုင်သည်ဟုလည်း စောဒက တက်ဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။

လက်တွေ့အတွေ့အကြုံများက ညွှန်ပြသည်မှာ ယင်းသို့ အယူအဆများ၊ အငြင်းအခုံများ မည်သို့ပင် ကွဲလွဲပါစေ၊ နိုင်ငံရေးဓလေ့နှင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ ရှိ ထုံးတမ်းစဉ်လာများက လက်တွေ့ပိုမိုအရေးပါသည်ဆိုသည့်အချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံက ပြည်နယ်များအတွက် အထူးအလေးပေးထား လျှင်၊ ဒေသန္တရ ဓလေ့စရိုက် လက္ခဏာများ (strong regional identities) ပြင်းထန်လျှင်၊ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု မဖြစ်နိုင်သည့် အခြေအနေများ ရှိနေလျှင် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အလမ်းများကို ပိုမိုတောင်းဆိုရန် အလားအလာရှိပေသည်။ အချို့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင်မူ ရင်းမြစ်ရှိသည့် ပြည်နယ်များအတွက် ဘဏ္ဍာငွေများ ပိုမိုခွဲဝေနိုင်ရန် derivation ဟု ခေါ်ဆိုသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ဗဟိုက ကောက်ခံရရှိသည့် အခွန်များကို ခွဲဝေပေးသည်လည်း ရှိပေသည်။

ရေနံသယံဇာတက ရရှိသည့် အခွန်များမှာ အစိုးရ၏ အရပ်ရပ်အခွန် ပမာဏ၏ အနည်းငယ်သာ ရှိသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင်မူ ယင်းရေနံ သယံဇာတက ရရှိသည့် အခွန်ခွဲဝေမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အထူးအငြင်းပွား မှုမျိုး မရှိလှချေ။ ပမာဏတစုံတရာ ရှိသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင်မူ ရင်းမြစ်တည်ရှိသည့် ပြည်နယ်များက ယင်းပြည်နယ်များ၏ ဒေသန္တရ အကျိုးစီးပွားကို တိုးမြှင့်လိုမှု သို့မဟုတ် ကာကွယ်လိုမှုကြောင့် ယင်းအခွန် ခွဲဝေမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးပြောဆိုရလေ့ ရှိပါသည်။ ယင်းနည်းအား ဖြင့်ပင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ပြည်နယ် နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ ဖက်ဒရယ်အစိုးရပိုင် မြေနေရာများမှ ရရှိသည့် ရေနံရင်းမြစ်အခွန်များကို ပြည်နယ်များက တောင်းဆိုရရှိသွားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းနည်းတူစွာ

ပင် ကနေဒါနိုင်ငံရှိ အတ္တလန်တစ်ပြည်နယ်ငယ်နှစ်ခုကိုလည်း (ယင်း ပြည်နယ်များ ဆင်းရဲခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကြောင့်) ကမ်းလွန်ရေနံ ရင်းမြစ်က ရရှိသည့် အခွန်များကို ယင်းပြည်နယ်များသို့ ပေးအပ်ရခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ အမျိုးသားအဆင့် (တနိုင်ငံလုံးအဆင့်) တွင် အရေးပါမှု အတိုင်းအတာအပေါ် မူတည်၍သေးငယ်သော၊ စုစည်းသည့် အကျိုးအမြတ် (small, concentrated interests) ကြောင့်ပင် အန္တိယ၊ ပါကစ္စတန်နှင့် အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံများတွင် ပြည်နယ်အစိုးရများက ဗဟိုအစိုးရထံမှ အခွန်ဆိုင်ရာ အလျှော့ပေးမှုများကို ရရှိခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (ဆိုလိုသည်မှာ တနိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာအနေနှင့် ရင်းမြစ်က ရရှိသည့် အခွန်က ပမာဏ မပြောပလောက်သည့်အခါ ဖက်ဒရယ်အစိုးရများက ပြည်နယ်များသို့ မျက်နှာသာပေး၊ အလျှော့ပေးစေစပ်သည်ကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။)

ရေနံကဏ္ဍ၏ ကျယ်ပြန့်သော စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း

ရေနံက ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာအပေါ် များစွာ မှီခိုရသည့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများမှာ အခြားနိုင်ငံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် မက်ခရိုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု ကိစ္စရပ်များတွင် ပုံစံမတူသော စိန်ခေါ်မှုများရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အကြောင်းမှာရေနံက ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာများသည် မတည်ငြိမ်ခြင်းနှင့် အချိန်တိုအတွင်း ပြောင်းလဲသွားနိုင်ခြင်းတို့ကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ပြင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအချို့ရှိ ရေနံရင်းမြစ်က ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာအပေါ် အထူးမှီခိုရသော ပြည်နယ်များအနေနှင့်လည်း ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုတွင် အထူးသီးသန့် သဘောဆောင်သည့် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ကြုံတွေ့ရပါသည်။

ယင်းကဲ့သို့ စိန်ခေါ်မှုများတွင် အခြားကဏ္ဍများအပေါ် အလေးမထားနိုင်ဘဲ ရေနံအပေါ်သာ မှီခိုရသည့် ရေနံကျိန်စာ သို့မဟုတ် ဒတ်ချ်ရောဂါ ‘Dutch disease’ ဆိုသော စိန်ခေါ်မှုမျိုး ဖြစ်သည်။ ကောင်းမွန်သော

အရည်အသွေးမြင့် အုပ်ချုပ်မှု (good quality governance) ရှိသော၊ ရေလတ်မှ ရေရှည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မူဝါဒသို့ အာရုံစိုက်သော စီးပွားရေး ဖြန့်ကျက်မှုရှိသော နိုင်ငံများတွင်မူ ရေနံကြွယ်ဝချမ်းသာမှုသည် အမှန်တကယ် အရေးကြီးသည့် ရတနာတပါးသဖွယ် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှုဆိုသည်မှာ ရေနံကြွယ်ဝသည့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအဖို့ အခါခပ်သိမ်း လွယ်ကူသည့် ကိစ္စမဟုတ်ပေရာ ရေနံသည်ပင် လျှင် အဟောသိက်ဖြစ်မှု (waste)၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှု (corruption)၊ အနိမ့်အမြင့် သံသရာနှင့် အလွန် အကဲမရှိသောမျိုးကို လက်ယပ်ခေါ်သလို ဖြစ်တတ်ပါသည်။

ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံကိန်းရေးဆွဲမှု (fiscal planning) တွင် အဓိက အကြီးဆုံး အခက်အခဲမှာ ရေနံဈေးနှုန်း မသေချာခြင်းနှင့် ရေနံက ရရှိသည့် အခွန်များ မသေချာခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ရင်းမြစ်အပေါ် မှီခိုရသည့် စီးပွားရေးရှိနေသော နေရာမျိုးတွင် လူသုံးကုန်ပစ္စည်း ဈေးနှုန်းမြင့်တက်လာမှုမျိုး ပေါ်ပေါက်သည့် အချိန်တွင် အကြီးအကျယ် ဖိအားများ ရှိသောကြောင့် အစိုးရအသုံးစရိတ်မှာလည်း တက်လိုက်ကျလိုက်ဖြစ်လေရာ နိုင်ငံအနေနှင့်လည်း တည်ငြိမ်မှု မရှိလှပေ။ ယင်းသို့ ဈေးနှုန်းများ ရုတ်တရက် မြင့်မားခြင်းသည် အထိနာလောက်သည့် ပေါက်ကွဲမှုများ နောက်ဆက်တွဲပေါ်ထွက်လာပြီး ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အသုံးစရိတ်ဖြတ်တောက်မှုများနှင့် ကြုံတွေ့ရပေသည် (major fiscal cuts)။ ရေနံကြွယ်ဝသည့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများအဖို့ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား ဘဏ္ဍာရေးမူဝါဒများ အပြန်အလှန် ညှိနှိုင်းထားခြင်း မရှိမှုကြောင့် ပေါ်လာသော နောက်ထပ်ပြဿနာကိုလည်း ရင်ဆိုင်ရနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် လွှဲပြောင်းငွေစနစ်များ ခိုင်ခိုင်မာမာမရှိလျှင် ဤပြဿနာမှာ ပိုမို ဆိုးရွားပါသည်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများက ဗဟိုအစိုးရများထက် ပြည်နယ်အစိုးရများကို ပိုမိုခိုင်မာသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာများ ရရှိစေပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ အတော်များများတွင် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ကြွေးမြီ ချေးငှားနိုင်မှုအနည်းငယ်သာ ရှိပြီး ယင်းအတက်အကျမြန်

သည့် ဘဏ္ဍာရေး အခြေအနေကို စီမံခန့်ခွဲရန် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက တာဝန်ယူရလေသည်။ အစိုးရအသုံးစရိတ်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင်လည်း ပြည်နယ်များက ပိုမိုတည်ငြိမ်သည့် အစိုးရအသုံးစရိတ်ဆိုင်ရာ တာဝန်များ (stable spending responsibilities) ရှိပေသည်။ ဥပမာ - အခြေခံပညာရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ။ သို့ဖြစ်ရာ ပြည်နယ်များသို့ လွှဲပြောင်းငွေများ ပေးအပ်သည့် စနစ်ကို စနစ်တကျ ပုံစံဖော်ထုတ်ထားခြင်း၊ ဒီဇိုင်းဆွဲထားခြင်းမှာ အထူးအရေးကြီးသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသို့ လွှဲပြောင်းပေးအပ်မှုများက ပမာဏတစ်ခုတရာ ကြီးမားလာသည့်အခါ ယင်းလွှဲပြောင်းငွေများ၏ ပမာဏသည် ခန့်မှန်းတွက်ချက်နိုင်သည့် အခြေအနေရှိထိုက်ပြီး အခြေခံအစီအမံများအတွက် ပုံမှန်လွှဲပြောင်းပေးမှု ရှိသင့်ပေသည်။

ရင်းမြစ်မှ ထွက်ရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ကောက်ခံပြီး ဒေသဆိုင်ရာ ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် ခွဲဝေပေးသည့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရဘတ်ဂျက်သည် ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့အပေါ် ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသည့် ဈေးနှုန်းအပေါ် အခြေခံရေးဆွဲပေမည်။ ယင်းဈေးနှုန်းနှင့်ပင်လျှင် ပြည်နယ်များသို့ ရေနံရင်းမြစ်အခွန်များကို ကနဦးခွဲဝေပေးအပ်မှုများ ပြုလုပ်ပေမည်။ မှန်းသည့်ဈေးနှုန်းနည်းသွားလျှင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် အခွန်များစွာ လက်ဝယ်ကျန်ရှိမည်ဖြစ်ပြီး အချို့တဝက်ကို နိုင်ငံတွင် တင်ရှိနေသည့် ကြွေးမြီများ ပေးဆပ်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံ့ရန်ပုံငွေများ ထူထောင်နိုင်မည်။ အထူးပရောဂျက်များ ဆောင်ရွက်နိုင်ပေမည်။ ပြည်နယ်အစိုးရများအတွက်လည်း ထပ်ဆောင်းပေးအပ်မှုများ နောက်ပိုင်းတွင် ပြုလုပ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် မမျှော်လင့်ဘဲ အခွန်များစွာ ပိုရခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ တမင်သက်သက်ဈေးနှိမ်ပြီး ပြည်နယ်များကို အခွန်ခွဲဝေပေးခြင်းမျိုးဖြစ်လျှင် ပြည်နယ်များ၏ ဘတ်ဂျက်လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပုံပျက်စေနိုင်ပြီး အခွန်ခွဲဝေမှုအပေါ် မူတည်၍ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပေလိမ့်မည်။

ဘတ်ဂျက်ဖြစ်စဉ်တွင် ယင်းကဲ့သို့ လူသုံးကုန်ပစ္စည်းများ ဈေးနှုန်း အပြောင်းအလဲကို အဆင်ပြေချောမွေ့အောင် စီမံနိုင်သည့် နည်းလမ်း တစ်ခုမှာ တည်ငြိမ်ရေး ရန်ပုံငွေ (stabilization fund) တစ်ခုကို တည် ထောင်ထားသည့် နည်းလမ်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းရန်ပုံငွေကို အစိုးရ သို့မဟုတ် ဗဟိုဘဏ်က ထူထောင်ထားပြီး ရင်းမြစ်များကရရှိသည့် အခွန် ဘဏ္ဍာအပြောင်းအလဲများ၏ အန္တရာယ်မှ ပြည်တွင်းစီးပွားရေးကို ကာ ကွယ်နိုင်ရန် ဖြစ်ပေသည်။ နှစ်စဉ် ရသုံးမှန်းခြေငွေ စာရင်းပါ ခန့်မှန်း ဈေးနှုန်းထက် ပိုမို၍ အခွန်များ ရရှိလျှင် ပိုလျှံအခွန်ကို ဘုံရန်ပုံငွေသို့ လွှဲပြောင်းပေးပြီး ခန့်မှန်းဈေးနှုန်းအောက် လျော့နည်း၍ အခွန်ရရှိသည့် အခါ ထိုဘုံရန်ပုံငွေမှ ထုတ်ယူသုံးစွဲနိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ထုတ်ယူသုံးစွဲ ခြင်းဖြင့် လူသုံးကုန်ပစ္စည်းများဆိုင်ရာ ဈေးနှုန်းများ အတက်အကျကြမ်း လျှင် အစိုးရအနေနှင့် ပုံမှန်အဆင့်တစ်ခုကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ရင်း ဖြစ်သော်လည်း ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွက် သေသေ ချာချာ ရေးဆွဲထားပါလျှင် ပြည်နယ်အစိုးရများထံ ပိုမိုသည့် အခွန်များ ကို ကြိုကြိုတင်တင် မှန်းဆပြီး ခွဲဝေပေးနိုင်သည့် အရေးပါသော အခန်း ကဏ္ဍတစ်ခုကိုလည်း ရရှိစေနိုင်သည်။

အကျင့်ပျက်ခြစားမှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု (Corruption, Transparency and Accountability)

ရင်းမြစ်ချမ်းသာကြွယ်ဝမှု (အထူးသဖြင့် ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့) နှင့် အကျင့် ပျက်ခြစားမှုတို့မှာ အများအားဖြင့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်လေ့ ရှိပါသည်။ အကြောင်းမှာ ပြည်သူလူထုထံက ကောက်ခံရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာကို အလွဲသုံးခြင်း၊ ဘုန်းခြင်းထက် ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့က ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာ ကို အလွဲသုံးရန်၊ အကျင့်ပျက် ခြစားရန်က အလွယ်တကူ ပိုမိုလွယ်ကူ သည့်အတွက်ကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းနည်းတူပင် ရင်းမြစ်များနှင့် ဆက်စပ်သည့် ကုမ္ပဏီများကလည်း အလွယ်တကူ အကျင့်ပျက်ခြစား နိုင်ပေသည်။ အကြောင်းမှာ ရင်းမြစ်များထုတ်လုပ်ရန် သူ့ထက်ငါ အပြိုင်အဆိုင် ကြိုးစားကြရသလို၊ လုပ်ကိုင်ရာတွင်လည်း ကုမ္ပဏီအတွက်

ပိုမိုကောင်းမွန်၊ တွက်ခြေကိုက်သည့် အခြေအနေများ ရရှိအောင် ကြိုးစား ကြရခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

အကျင့်ပျက်ခြစားမှုပုံစံများမှာ ပုဂ္ဂလိကချမ်းသာကြွယ်ဝမှုအတွက် ခြစားခြင်းသာမကဘဲ ပြည်သူပိုင် အခွန်ဘဏ္ဍာများကို အသုံးချပြီး ရွေးကောက်ပွဲမသမာမှုများနှင့် တရားမဝင် ပါတီရန်ပုံငွေများအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲရောက်ရှိသွားနိုင်ခြင်းအထိ ပါဝင်ပါသည်။ ဤလက်တွေ့ဖြစ်ရပ်များက ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများအနေနှင့် တပြည်ထောင်စနစ်အစိုးရများထက် ပို၍ အကျင့်ပျက်ခြစားရန် လွယ်ကူပေသလားဆိုသည့် မေးခွန်းပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ ရင်းမြစ်များ ကြွယ်ဝသည့် နိုင်ငံများအနေနှင့် တပြည်ထောင်စနစ်နှင့် အုပ်ချုပ်သည်ဖြစ်စေ၊ ဖက်ဒရယ် စနစ်နှင့် အုပ်ချုပ်သည်ဖြစ်စေ၊ ပိုမိုပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိပြီး ပိုမိုတာဝန်ခံမှုရှိသည့် ဒီမိုကရေစီပုံစံမျိုး (အားကောင်းသော အထိန်းအထိစနစ်မျိုး) ပို၍ လိုအပ်ပေသလားဆိုသည့် မေးခွန်းလည်း ပေါ်ပေါက်လာသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ပွင့်လင်းမြင်သာမှု (transparency) နှင့် တာဝန်ခံမှု (accountability) တို့မှာ နီးကပ်ဆက်စပ်မှု ရှိသည့်တိုင် သီးခြားစီဖြစ်သည့် အယူအဆ နှစ်ရပ်ဖြစ်ပေသည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမှာ ရရှိနိုင်သည့် သတင်းများ၏ လွှမ်းခြုံနိုင်မှု (scope) နှင့် အရည်အသွေး (quality) နှင့် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်ပြီး တာဝန်ခံမှုဆိုသည်မှာမူ အစိုးရရုံးအရာရှိများ (အုပ်ချုပ်ရေးဖြစ်စေ၊ ဥပဒေပြုရေးဖြစ်စေ) နှင့် ယင်းအစိုးရရုံးများကို ထိန်းညှိစောင့်ကြည့်သည့် မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် အစိုးရရုံးများအကြား ပတ်သက်ဆက်နွှယ်မှု ဖြစ်ပေသည်။ ကျေနပ်ဖွယ်ရာ ရှိသည့် တာဝန်ခံမှု ပေါ်ပေါက်လာစေရန် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမှာ မရှိမဖြစ်သည့် အခြေအနေတရပ် ဖြစ်ပေသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် တာဝန်ခံမှုဆိုသည်မှာ အစိုးရ (အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်) က ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်သို့ တာဝန်ခံမှု၊ ရွေးကောက်ခံနိုင်ငံရေးသမားများက ယင်းတို့၏ မဲဆန္ဒရှင်များထံ တာဝန်ခံမှုနှင့် (အခြေအနေအချိန်အခါအပေါ် မူတည်၍) ပြည်နယ်များက (conditional grants ဆိုသည့် ဗဟိုက ပြည်နယ်သို့ ချထားပေးသည့် သတ်မှတ်ချက်နှင့် လွှဲပြောင်းငွေများအတွက်)

ဖက်ဒရယ်အစိုးရများသို့ တာဝန်ခံမှုများကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပို၍ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုရှိသည်ဟု ယေဘုယျမှတ်ချက်ပြုရန်မှာ ခက်ခဲသည့်တိုင် ရေနံကြွယ်ဝ ချမ်းသာမှုက (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ တာဝန်ခံမှု အကန့်အသတ်ရှိသည်။ ဆင်းရဲသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင်) အကျင့်ပျက်ခြစားမှု ပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေမည့် အလားအလာများ ရှိသည်ဆိုသည့်အချက်မှာ ထင်ရှားပါသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း (decentralization) သည် အားကောင်းသော နိုင်ငံရေးအရ တာဝန်ခံနိုင်မှုနှင့် တွဲစပ်လျှင် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု လျော့နည်းခြင်းနှင့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှုရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအဖွဲ့ (transparency International) အနေနှင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများအပါအဝင် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ၏ အကျင့်ပျက်ခြစားမှု အခြေအနေများကို နှစ်စဉ် စာရင်းပြုစုထုတ်ပြန်လေ့ရှိရာ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများနှင့် တပြည်ထောင်စနစ်နိုင်ငံများကို နှိုင်းယှဉ်လျှင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများက ပို၍ အကျင့်ပျက်ခြစားသည်၊ တပြည်ထောင်နိုင်ငံများက ပို၍ အကျင့်ပျက်ခြစားသည်ဟူ၍ မဆိုနိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရမည် ဖြစ်ပါသည်။

စင်စစ်အခွန်ခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ စာရင်းမရှင်းလင်းမှုက ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် နောက်ထပ်ဖိအားတခု ထပ်မံပေါ်ပေါက်စေသည်။ တပြည်ထောင်စနစ်တွင် အစိုးရတရပ်အတွင်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုကို တိုးမြှင့်ပေးနိုင်မည့် အင်စတီကျူးရှင်းများ (institutional checks and balance) ရှိပြီး ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများအနေဖြင့်လည်း အစိုးရအရပ်ရပ်များအကြား ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုကို တိုးမြှင့်ပေးရန် အဆိုပါ အင်စတီကျူးရှင်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက စည်းကြပ်ပြီး ကောက်ခံသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် ခွဲဝေရလေ့ရှိရာ ပြည်နယ်အစိုးရများအနေနှင့် ယင်းတို့အတွက် အကျိုးအမြတ်ရှိရာဖြစ်သော ဖက်ဒရယ်အခွန်ကောက်ခံမှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို အထူးစိတ်ဝင်စားကြပေသည်။ ယင်းနည်းတူပင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ

များအနေနှင့်လည်း ယင်းတို့ လွှဲပြောင်းပေးလိုက်သော သတ်မှတ်ချက်မဲ့ လွှဲပြောင်းငွေများကို ပြည်နယ်များက မည်သို့ မည်ပုံ သုံးစွဲသည်ကို သုံးသပ်ရန် အခွင့်အာဏာမရှိ ဖြစ်ကြလေသည်။ ရင်းမြစ်များမှ အခွန် ဘဏ္ဍာတိုးတက်ရရှိလာသည်နှင့်အမျှ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများအတွက် ပွင့်လင်း မြင်သာမှုရှိသော၊ တာဝန်ခံမှုရှိသော နည်းလမ်းများကို ပိုမိုတိုးမြှင့်စဉ်းစား လာကြရပေသည်။ ဘုရားဇီးနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ စည်းကြပ်သော အခွန်များနှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင် ပြည်နယ်အစိုးရများက ဖက်ဒရယ်အစိုးရ ကို တာဝန်ခံမှု ရှိရပေသည်။ ဤပုံစံမှာလည်း မိုဒယ်တခုဖြစ်ပါသည်။ နောက်တနည်းမှာ အပြန်အလှန်အထိန်းအထိလုပ်သည့် နည်းလမ်း ဖြစ်သည် (mutual checks and balances)။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ ငွေစာရင်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရန် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ပြည်နယ် အစိုးရများကို အာမခံထားရသလို (ယင်းသို့ အာမခံထားခြင်းဖြင့် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ပွင့်လင်းမျှတသည့် ဘဏ္ဍာခွဲဝေမှုများကို ရရှိကြ ပေသည်။) ပြည်နယ်အစိုးရငွေစာရင်းများကိုလည်း ဗဟိုအစိုးရ၏ လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများအတိုင်း လိုက်နာပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိစေရန် ဆောင် ရွက်ပေးရပေသည်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု - ကမ္ဘာ တလွှားမှ သာဓကများ

ဖက်ဒရယ်အုပ်ချုပ်မှု စနစ်တွင် ပုံစံတပုံစံတည်း၊ မိုဒယ်တခုတည်း မရှိ သကဲ့ သို့ပင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတိုင်းတွင် သူ့နည်း သူ့ဟန်နှင့် ရေနံရင်းမြစ် များက ရသည့်အခွန်များကို စီမံခွင့်၊ နည်းစဉ်ဖွံ့ဖြိုးပိုင်ခွင့်နှင့် ခွဲဝေပိုင်ခွင့် စနစ်များ သီးခြားစီ ရှိကြပေသည်။ နိုင်ငံအတော်များများတွင် ပထဝီ အနေအထား၊ စီးပွားရေး အခြေအနေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ မနီးရီးစွဲ ရှိမှု များ ရှိသော်လည်း ဤနိုင်ငံများ၏ ဖက်ဒရယ်အတွေ့အကြုံများမှ ရရှိ ထွက်ပေါ်လာသည့် သင်ခန်းစာများကိုမူ ကျွန်ုပ်တို့အနေနှင့် နားလည် သဘောပေါက်ရန်နှင့် ယင်းအတွေ့အကြုံများကို သက်ဆိုင်ရာ အခြေအနေ အပေါ် တင်ကြည့်၊ မြင်ကြည့်နိုင်ရန်လည်း အရေးကြီးကြောင်း အထူး

ထင်ရှားပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါ နိုင်ငံအသီးသီး၏ အခြေအနေများမှာ ပြီးပြည့်စုံသည် မဟုတ်သည့်တိုင် ရင်းမြစ်များကို မည်သို့မည်ပုံ ပိုင်ဆိုင်ကြသည်၊ စီမံခန့်ခွဲကြသည်နှင့် ခွဲဝေကြသည်ကိုမူ အကြမ်းဖျင်း ပုံဖော်ပြနိုင်ရန်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။

အာဂျင်တီးနား

အာဂျင်တီးနားမှာ ဗဟိုနှင့် တောင်အမေရိကတွင် စတုတ္ထအများဆုံး ရေနံ ထုတ်လုပ်သည့်နိုင်ငံဖြစ်ပြီး သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ဒုတိယအများဆုံး ထုတ်လုပ်သည့် နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ အာဂျင်တီးနားသည် ယင်းဒေသတွင်း ဟိုက်ဒရိုကာဗွန် ဈေးကွက်တွင် အရေးပါသည့် နေရာတွင် ရှိသည်။ ၂၀၁၁ စာရင်းများအရ အာဂျင်တီးနားတွင် reserve အနေနှင့် ရေနံစည် သန်းနှစ်ထောင့်ငါးရာ ရှိပြီး သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ကုဗမီတာ ၀.၃ ထရီလီယံ ရှိသည်။ ၂၀၁၁ တွင် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ကုဗမီတာ သန်းထောင်ပေါင်း ၃၈.၈ မီတာ ထုတ်လုပ်ပြီး တရက်လျှင် ရေနံကြမ်း စည်ပေါင်း ၆၀၇၀၀၀ စည် ထုတ်လုပ်ခဲ့သည်။

ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ဆိုင်ရာ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်အပါအဝင် သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ထွက်ရှိသည့် နေရာဒေသအပေါ် မူတည်၍ ပြည်နယ်များက ဖြစ်စေ၊ ဗဟိုအစိုးရက ဖြစ်စေ ပိုင်ဆိုင်သည်။ ယင်းမှာ ပုဂ္ဂလိက ပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် သီးခြားစီဖြစ်သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံ ပြင်ဆင်ချက်အရ သဘာဝ သယံဇာတရင်းမြစ်များ (ဟိုက်ဒရိုကာဘွန် ရင်းမြစ်များအပါအဝင်) ကို တည်ရှိရာ ပြည်နယ်များက ပိုင်ဆိုင်ပါသည်။ ၂၀၀၇ တွင် ကမ်းမှ ၁၂ မိုင်အကွာ ဧရိယာရှိ ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့သိုက်များ အပါအဝင် ပြည်နယ်များ ပိုင်နက်အတွင်းရှိသော ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့သိုက်များ အားလုံး၏ အရပ်ရပ် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ဗဟိုအစိုးရက ယင်း သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်အသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ Argentine continental shelf (အာဂျင်တီးနားကမ်းဦးရေတိမ်ပိုင်း) တွင် တည်ရှိသော ရေနံသိုက်များနှင့် ကမ်းမှ ၁၂ မိုင်အလွန်ရှိ ရေနံသိုက်များ

ကိုမူ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ သီးသန့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။

ပြည်နယ်များက ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်ပြီး ခိုင်ကြေးများ စည်းကြပ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်း လိုင်စင်ကြေးများ ရရှိခြင်း ရှိသည့်တိုင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရကလည်း ပို့ကုန်အခွန်ကို စည်းကြပ်နိုင်ပေသည်။ ပို့ကုန်အခွန်မှာ (အခြားအခွန်များနှင့် မတူ) ပြည်နယ်များကို ခွဲဝေပေးစရာမလိုဘဲ ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန်တစ်ဏှာ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ဗဟိုအစိုးရအတွက် ရရှိစေပြီး ပြည်နယ်အစိုးရရရှိသော ခိုင်ကြေးများကို လျော့နည်းစေသည်ဖြစ်ရာ ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် ဗဟိုအစိုးရအကြား တင်းမာမှု တဖြည်းဖြည်း မြင့်တက်လာလျက် ရှိပါသည်။

ဩစတြေးလျ

ဩစတြေးလျနိုင်ငံတွင် ကုန်းတွင်းရော၊ ကမ်းလွန်ဒေသတွင်ပါ ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ရင်းမြစ်များ ပြည်နယ်များနှင့် မြောက်ပိုင်းဒေသများတွင် ပျံ့နှံ့တည်ရှိသည်။ ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍမှာ ဩစတြေးလျ စီးပွားရေး၏ အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဩစတြေးလျနိုင်ငံ၏ ရေနံထုတ်လုပ်မှုမှာ ၁၉၈၀ မှ စတင်၍ တဖြည်းဖြည်းတိုးတက်လာခဲ့ပြီး ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် အမြင့်မားဆုံး ရောက်ရှိခဲ့လေသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင်မူ ရေနံထုတ်လုပ်မှု ကျဆင်းလျက် ရှိပါသည်။ ဩစတြေးလျနိုင်ငံမှာ ဓာတ်ငွေ့သိုက်များလည်း ကြွယ်ဝပြီး လက်ရှိ ကမ္ဘာ့သဘာဝဓာတ်ငွေ့လိုအပ်ချက်၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်မှာ ဩစတြေးလျတွင် ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိလျက် ရှိပါသည်။ (ပမာဏအားဖြင့် ဓာတ်ငွေ့သိုက် ကုဗပေပေါင်း ထရီလီယံ ၄၀၀ ပေတည်ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။)

ပြည်နယ်များနှင့် အထူးနယ်မြေများ (territory) များမှာ ယင်းတို့ ပိုင်နက်အတွင်း တည်ရှိသော ရေနံသိုက်များနှင့် ပတ်သက်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ပုဂ္ဂလိကပိုင်ရှင်များမရှိဘဲ

သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများက ရေနံထုတ်ဖော်ရေး၊ ထုတ်လုပ်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသော စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ ထုတ်ပြန်ပြီး စီမံခန့်ခွဲကြပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ဝန်ကြီးက ဦးဆောင်မှုကဏ္ဍတွင် ရှိသည့်တိုင် ဩစတြေးလျ အနေနှင့် ကမ်းလွန်ရင်းမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲရေးအတွက် ဗဟိုနှင့် ပြည်နယ် ပူးပေါင်းအစီအမံတရပ် ချမှတ်ထားပြီး ဖြစ်သည်ဟု သိရပါသည်။

ဩစတြေးလျနိုင်ငံတွင် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ မျှတမှုရှိအောင် ခွဲဝေပေးသည့် စနစ်တရပ် ခိုင်မာအားကောင်းစွာ တည်ရှိသည်ဖြစ်ရာ ရေနံထုတ်လုပ်သည့် ပြည်နယ်များ ရရှိသည့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အားသာချက်များမှာ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် သဘောဆောင်သော ဘဏ္ဍာရေးလွှဲပြောင်းမှုများအား ဖြင့် ပယ်ဖျက်ထားပြီး ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် ပြည်နယ် အသီးသီး၏ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည် (fiscal capacity) နှင့် အသုံးစရိတ်လိုအပ်ချက်များအပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အခြေခံတွက်ချက်ပြီး ပြည်နယ်များသို့ ဘဏ္ဍာငွေလွှဲပြောင်းပေးမှု ပြုလုပ်သည်။ အချမ်းသာဆုံး ပြည်နယ်များပင်လျှင် အခွန်ဘဏ္ဍာပမာဏ အများစုကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရခွဲဝေပေးမှုက ရရှိသည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ အနေနှင့် ယင်းသို့ ခွဲဝေပေးခြင်းအကြောင်းမှာ ပြည်နယ်များအားလုံး တနိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် အသုံးစရိတ်ဆိုင်ရာ စံတရပ်နှင့်အညီ ဖြစ်စေရန် ခွဲဝေပေးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဩစတြေးလျရှိ ပြည်နယ်များအနေနှင့် ရင်းမြစ်များက ရရှိသည့် ဘဏ္ဍာများမှာ ပြည်နယ်အသီးသီး၏ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြင့်မားစေသည့်တိုင် ရေရှည်ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်ကိုမူ ထူးထူးခြားခြား တိုးမြှင့်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိချေ။

ဘရာဇီး

ကုန်းတွင်း၊ ကမ်းလွန် သတ္တုရင်းမြစ်များအားလုံးကို (ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိခြင်း မပြုမီ ကတည်းကပင်) ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ပိုင်ဆိုင်သည်။ ကမ်းလွန်ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် ရင်းမြစ်အခွန်များကို ပြည်နယ်များ (အထူးသဖြင့်

ကပ်လျက်တည်ရှိသည့် ပြည်နယ်များ) နှင့် မြူနီစပယ်များက အများစု ရရှိကြသည်။

ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့တူးဖော်ခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ရောင်းချခြင်းလုပ်ငန်းများမှာ ဖက်ဒရယ် အစိုးရကသာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသော လုပ်ငန်းများ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဖက်ဒရယ် အစိုးရအနေနှင့် အသီးသီး၊ ညှိနှိုင်းပြီး နိုင်ငံပိုင် ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ကုမ္ပဏီများသို့ ဖြစ်စေ၊ ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများသို့ ဖြစ်စေ လွှဲပြောင်းပေးအပ်နိုင်သည်။ ပုဂ္ဂလိကပိုင် မြေများမှာ ရေနံနှင့် သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့ တူးဖော်ရရှိလျှင်မူ ထိုမြေပိုင်ရှင်များအနေနှင့် နှစ်စဉ် ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လုပ်မှု၏ ၁ ရာခိုင်နှုန်းကို ခံစားရယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ထုတ်လုပ်သည့် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ရင်းမြစ်အခွန်များကို derivation အပေါ် အခြေခံပြီး ခွဲဝေရရှိသည်။ ငှားရမ်းခများကို ပြည်နယ်များနှင့် မြူနီစပယ်များ မတူညီသည့် အချိုးအစားများနှင့် ရရှိကြသည်။ (ခိုင်ကြေး ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်း၊ အထူးသတ်မှတ်ကောက်ခံသည့်အခွန်၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း၊ ဝင်ငွေခွန်၏ ၄၈ ရာခိုင်နှုန်း)။ ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံး ဖက်စပ်ရေနံ ကုမ္ပဏီကြီးဖြစ်သည့် ပတ်ထရိုဘရက်စ် (Petrobras) မှ ရရှိသည့် အကျိုး အမြတ်ကိုသာ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ရရှိသည်။ ယင်းသို့ derivation principle အပေါ် အခြေခံတွက်ချက်ပြီး ခွဲဝေပေးခြင်းက အလျားလိုက်-ဘေးတိုက်ဘဏ္ဍာရေးမညီမျှမှု (horizontal fiscal imbalance) ကို တဖြည်းဖြည်း ကြီးထွားလာစေသည်။ ပြည်နယ်များနှင့် မြူနီစပယ်များသို့ ခွဲဝေပေးသော အခွန်ဘဏ္ဍာမှာ ဒေါ်လာ ၇ ဘီလီယံကျော်ရှိပြီ ဖြစ်သော်လည်း ယင်းပမာဏ၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ရီယို ဒီ ဂျနီရိုး (Rio de Janeiro) နှင့် အက်စ်ပီရီတို ဆန်တိုး (Espírito Santo) ပြည်နယ်စုက ရရှိသည်ကို တွေ့ရမည်။ ယင်းပြည်နယ်နှစ်ရပ်မှာ ပျမ်းမျှ ဘရာဇီးပြည်နယ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပိုမိုချမ်းသာကြွယ်ဝကြသည်ကို တွေ့ရမည်။

ကနေဒါ

ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ပြည်နယ်များ (provinces) က ကုန်းတွင်း ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်ပြီး စီမံခန့်ခွဲသည်။ ယင်းက ရသည့် အကျိုးအမြတ်များကိုလည်း ခံစားသည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ဝင်ငွေခွန်ကို မူတည်ပြီး အခွန်များကို ကောက်ခံသည်။ (၂၀၂၀ တွင် ဝင်ငွေခွန်ဒေါ်လာ ဘီလီယံ ၅၀ ကောက်ခံရရှိမည် ဟု ခန့်မှန်းထားသည်) ပြည်နယ်အစိုးရများက ခိုင်ကြေးများ၊ လုပ်ငန်းလိုင်စင်ကြေးများနှင့် အခြားအခွန်များကို ကောက်ခံသည်။ (၂၀၂၀ တွင် ဒေါ်လာ ဘီလီယံ ၇၀ ကောက်ခံရရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်)။ ကမ်းလွန်ရင်းမြစ်များကို ဖက်ဒရယ် အစိုးရက ပိုင်ဆိုင်သော်လည်း (ဖွဲ့စည်းပုံအရ မဟုတ်ဘဲ) ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းအားဖြင့် ယင်းကမ်းလွန်ထုတ်လုပ်မှု ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် ပြည်နယ် နှစ်ပြည်နယ်သို့ ထိရောက်သော စီမံခန့်ခွဲမှု တာဝန်နှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာခံစားခွင့်ကို အပ်နှင်းထားသည်။

ကနေဒါနိုင်ငံအနေနှင့် ဆင်းရဲသော ပြည်နယ်များကို တနိုင်ငံလုံးအဆင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်စံအခြေအနေတရပ်အထိ ရောက်စေရန်၊ မျှတရေး အစီအမံတရပ် ဖော်ထုတ်စီစဉ်ထားသည်။ ရေနံကြွယ်ဝသည့် ပြည်နယ်များ၏ ဘဏ္ဍာရေး အားသာချက် (အထူးသဖြင့် အယ်ဗာတာ ပြည်နယ်) က နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအဓိက ပြဿနာတရပ်အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာအောင်ထိ မကြီးမားချေ။ သို့ရာတွင် ၁၉၇၉ ခုနှစ် ဒုတိယရေနံရှော့ခံ (second oil shock) တွင် အယ်ဗာတာပြည်နယ်၏ အခွန်ဘဏ္ဍာများမှာ တနိုင်ငံလုံး ပျမ်းမျှ၏ နှစ်ဆကျော် ဖြစ်သွားခြင်းကြောင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် အကျပ်ရိုက်စရာ ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် သယံဇာတရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် ဘဏ္ဍာများကို ပြန်လည်ရယူရန် လူကြိုက်မများလှသည့် ပို့ကုန်အခွန် ကောက်ခံခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည်။ ယင်းအခြေအနေက အယ်ဗာတာနှင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအကြား ပြင်းထန်သည့် နိုင်ငံရေးတင်းမာမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပြီး ၁၉၈၂ ခုနှစ်တွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် ရေနံအပေါ် ပို့ကုန်အခွန် ကောက်ခံပိုင်ခွင့် မရှိစေရဆိုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပြင်ဆင်မှု တရပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေ

ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ပြည်နယ်များအကြား ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ မညီမျှမှု ပြန်လည်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး ဤတကြိမ်တွင်မူ ဈေးနှုန်းမြင့်မားလာခြင်း၊ အယ်ဗာတာပြည်နယ်၏ ထုတ်လုပ်မှုပမာဏ တိုးတက်လာခြင်းနှင့် ရင်းမြစ် ကြွယ်ဝသည့် ပြည်နယ်သစ်များ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယ

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ကုန်းတွင်း သယံဇာတရင်းမြစ်များကို ပြည်နယ်များက ပိုင်ဆိုင်သည်။ သို့သော် ဗဟိုအစိုးရ (ဖက်ဒရယ်အစိုးရ) က စီမံခန့်ခွဲသည် ဖြစ်ရာ၊ ၎င်းရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် ဘဏ္ဍာငွေအများစုကို ဗဟိုအစိုးရက ရရှိသည်။

ရေနံထွက်သည့် ပြည်နယ်များက ခိုင်ကြေး ပမာဏတရပ်ကိုသာ ရရှိသည်။ သို့သော် ယင်းခိုင်ကြေးနှုန်းထားကို ဗဟိုအစိုးရက ဆုံးဖြတ်သည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရကလည်း ယင်းခိုင်ကြေးနှုန်းထားကို တတ်နိုင်သမျှ လျှော့ နိုင်ရန် ကြိုးစားသည်။ ယင်းသို့ ခိုင်ကြေးလျှော့ခြင်းဖြင့် ပြည်နယ်များ ကိုလည်း လျှော့၍ ခွဲဝေပေးရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ခိုင်ကြေးနှုန်းကို လျှော့ထားခြင်းဖြင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် ပြည်နယ် များနှင့် ခွဲဝေစရာမလိုသည့် အခြားအခွန်များ (ဥပမာ - ရေနံ အကျိုးခွန် petroleum profit tax) ကို စည်းကြပ်ရန် အခြေအနေ ပေးလာသည်။

ရေနံကဏ္ဍမှာ အိန္ဒိယ ဘဏ္ဍာရေး၏ အဓိက ကဏ္ဍကြီးတရပ်ဖြစ်ပြီး ပြည်ထောင်စု အစိုးရအတွက်ရော၊ ပြည်နယ်များအတွက်ပါ အရေးပါသော ဘဏ္ဍာရေး ရင်းမြစ်တရပ်ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကမ်းလွန်၊ ကုန်းတွင်း ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့မှ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ရရှိသည့် အခွန် ဘဏ္ဍာမှာ အခွန်မဟုတ်သော အခြားဘဏ္ဍာ၏ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်းထိ တိုးမြှင့် ရရှိခဲ့ပြီး ယင်းမှာ စုစုပေါင်း အခွန်ဘဏ္ဍာ၏ ၇ ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်သည်။ ဤ ကဏ္ဍကို ဖြေလျှော့ပေးခြင်းနှင့် မက်ရိုစီးပွားရေးအမယ်စုံလာစေခြင်းတို့က ယင်းပမာဏကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အခွန်မဟုတ်သော အခြားဘဏ္ဍာ

၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အရပ်ရပ် အခွန်ဘဏ္ဍာ၏ ၂.၅ ရာခိုင်နှုန်းသို့ လျှော့ချလာနိုင်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရမည်။ အချို့ပြည်နယ်များအတွက်မူ ဤကဏ္ဍမှာ အရေးပါသော ရင်းမြစ်တရပ် ဖြစ်လျက် ရှိသည်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ခွဲဝေရရှိသည့် ခိုင်ကြေးများမှာ ထုတ်လုပ်သည့် ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင် အခွန်ဘဏ္ဍာ၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း ထိ ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

မလေးရှား

အိန္ဒိယနိုင်ငံမှာကဲ့သို့ပင် မလေးရှားနိုင်ငံတွင်လည်း ကုန်းတွင်း ရေနံရင်းမြစ်များကို ပြည်နယ်များက ပိုင်ဆိုင်သော်လည်း ဗဟိုအစိုးရကပင် စီမံခန့်ခွဲသည်။ ထို့ပြင် ကမ်းလွန်ရင်းမြစ်များကို ဘောနီယိုကျွန်းစုများက ပိုင်ဆိုင်သည့်တိုင် ကမ်းလွန်ရင်းမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲမှုကို ဖွဲ့စည်းပုံအရ ဗဟိုအစိုးရသို့ အပ်နှင်းထားသည်။ ဤသို့ ပြည်နယ်များက ရေနံရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်သည်ဆိုသည့်တိုင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု ပြင်းထန်ခြင်းက မလေးရှား ဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံ၏ အထွေထွေဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု သဘောသဘာဝကို ထင်ဟပ်နေခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ဆိုခဲ့ပါအတိုင်း ယင်းအခြေအနေမျိုးတွင် မြေယာအသုံးပြုခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်မျိုးက ပြည်နယ်အစိုးရများကို အချို့သော ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍတရပ်က ပါဝင်နိုင်ရန် ထိန်းညှိပေးနေသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ယင်းသို့သော လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မျှခြေများက ရင်းမြစ်များ၊ စီမံခန့်ခွဲမှုတွင် အရေးပါလာသည်ကိုလည်း တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

မလေးရှားနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက အခွန်အများစု (အားလုံးနီးပါး) ကိုပင် ရရှိသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်ပြီး ရေနံထွက်သည့် ပြည်နယ်များကို ခိုင်ကြေးအချို့ကိုသာ ခွဲဝေပေးသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရကပင် ယင်းခိုင်ကြေးနှုန်းကို ဆုံးဖြတ်ပေးသည်။ (လက်ရှိတွင် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သည်။) ယင်းခိုင်ကြေးများကို ရေနံထွက်သည့် ပြည်နယ်များနှင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအကြား အညီအမျှ ခွဲဝေသည်။ ပြည်နယ်များမှာ ဗဟိုအစိုးရနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် လုပ်ဆောင်ရသည့် အခန်းကဏ္ဍ

နည်းပါးသည်ဖြစ်ရာ ဤအနည်းငယ်သော ခိုင်ကြေးအခွန်များကပင် ရေနံ ထွက်သည့် ပြည်နယ်သုံးခုကို အခြားပြည်နယ်များထက် ဘဏ္ဍာရေးအား ဖြင့် ပိုမိုခိုင်မာတောင့်တင်းစေသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ ကြီးမားသည့် ပြည်နယ် အကျယ်အဝန်း၊ ဖွံ့ဖြိုးမှု အခြေအနေ နိမ့်ကျမှုနှင့် လူဦးရေ နည်းပါးမှုတို့အပေါ် မူတည်၍လည်း ဗဟိုအစိုးရက ခွဲဝေပေးသည်ဖြစ်ရာ ယင်းတို့၏ တဦးချင်း ခွဲဝေရရှိသည့် အခွန်ပမာဏမှာ ရေနံ မထွက်သည့် ပြည်နယ်များရှိ တဦးချင်းရရှိသည့် အခွန်ပမာဏထက် သုံးဆမှ ခြောက်ဆ အထိ ပိုမိုများပြားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

မက္ကဆီကို

မက္ကဆီကိုမှာ ၂၀၁၃ ကိန်းဂဏန်းများအရ ရေနံစည်ပေါင်း ၁၀ ဘီလျံ ထွက်ရှိနိုင်သည့် ရေနံသိုက်များရှိပြီး လက်ရှိအခြေအနေ ခန့်မှန်းချက်များ အရ ရေနံစည်ပေါင်း ၁၂၅ ဘီလျံထိပင် ထွက်ရှိနိုင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု လျော့ကျ လာခြင်းက မက္ကဆီကိုနိုင်ငံကို ရေနံထုတ်လုပ်သည့် နိုင်ငံအဆင့် ခြောက်မှ ကိုးသို့ ကျဆင်းစေခဲ့သည်ဖြစ်ရာ လက်ရှိ သမ္မတ အန်ရစ် ပီညာ နိုင်တို အစိုးရက ပြည်တွင်းပြည်ပ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍကို ရေနံကဏ္ဍတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခွင့်ပြုခြင်းဖြင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်ရန် ကြိုးစားလျက် ရှိပေသည်။ မက္ကဆီကိုနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအရ လက်ရှိ အခြေအနေအတွက် ရေနံကဏ္ဍတွင် ပုဂ္ဂလိက လုပ်ကိုင်ခွင့်ကို ခွင့်မပြုချေ။

မက္ကဆီကိုနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ ပုဒ်မ ၂၇ က မက္ကဆီကိုနိုင်ငံတွင် ရှိသည့် ဟိုက်ဒရိုကာဗွန် ရင်းမြစ်များကို မက္ကဆီကို နိုင်ငံလုံးက ပိုင်ဆိုင်သည် ဟု ဖော်ပြထားပြီး ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍကို မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ပါဝင်ပတ်သက်ခွင့် မပြုချေ။ ရေနံနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စရပ်အဝဝကို မက္ကဆီကန် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ထိန်းချုပ်ထားပြီး နိုင်ငံပိုင် ရေနံကုမ္ပဏီ (Pemex) ကို တည်ထောင်ထားသည်။ ရှာဖွေခြင်းနှင့် ထုတ်လုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းများ အားလုံးကို နိုင်ငံတော်ကသာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် လုပ်ငန်းများအဖြစ် အခွင့်အာဏာအပ်နှင်းထားပြီး ယင်းလုပ်ငန်းများအားလုံးကို နိုင်ငံပိုင် Pemex

ရေနံကုမ္ပဏီကသာ ဆောင်ရွက်သည်။ သို့ရာတွင် Pemex ကုမ္ပဏီအနေနှင့် ရေနံရှာဖွေခြင်းနှင့် ထုတ်လုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ ရယူဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါက ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများထံမှ ယင်းဝန်ဆောင်မှုများ ရယူပိုင်ခွင့် ရှိလေသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းကုမ္ပဏီအနေနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးအပ်ခြင်းကတွင်သာ ပါဝင်နိုင်မည် ဖြစ်ပြီး ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများ လုပ်ပိုင်ခွင့် မရှိသလို ရေနံသိုက်များမှ ရရှိမည့် အကျိုးအမြတ်များကိုလည်း ခံစားပိုင်ခွင့် မရှိပေ။ ယင်းကုမ္ပဏီများကို ငှားရမ်းရာ တွင်လည်း ငွေကြေးဖြင့်သာ အခကြေးငွေ ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး Pemex ၏ အကျိုး အမြတ်များကို ခိုင်နှုန်းဖြင့် ခံစားခွင့် မရှိသလို ရောင်းချရမှုအပေါ် မူတည်၍ အကျိုးခံစားခွင့်လည်း မရှိပေ။

Pemexကုမ္ပဏီနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် (ရေနံလုပ်ငန်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့်) အခွန်အခများနှင့် ခိုင်ကြေးများမှာ ဖက်ဒရယ်အစိုးရဘတ်ဂျက်၏ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်းပင် ရှိသည်။ ရေနံထွက်သည့် ပြည်နယ်များမှာမူ ရေနံထုတ်လုပ်မှုမှ အကျိုးအမြတ် မရရှိသလောက်ပင် ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ယင်းရင်းမြစ်များက ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာများကို အခြားအခွန်ဘဏ္ဍာများနှင့် ပေါင်းစပ်ပြီး ပြည်နယ်များအား ခွဲဝေပေးသည်။ ခွဲဝေပေးရာတွင်လည်း ရေနံထွက်သော ပြည်နယ်များအတွက် အထူးခွဲဝေပေးခြင်းမျိုး မရှိချေ။ သို့ရာတွင် ရေနံဈေးကောင်း၍ ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသည့် ဈေးထက် ကျော်လွန်ရရှိလျှင်မူ ယင်းရေနံထွက်သည့် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ရေနံက ရသည့် အခွန်ပမာဏ အနည်းငယ်ကို အပိုဆောင်းရရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းသို့ ရရှိသည့် ပမာဏမှာ အထူးပြောပလောက်သည် မရှိပါ။

နိုင်ဂျီးရီးယား

နိုင်ငံ၏ ပို့ကုန်တန်ဖိုး ၉၅ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ရေနံကဏ္ဍက ထွက်ရှိသည်ဖြစ်ရာ နိုင်ဂျီးရီးယား စီးပွားရေးမှာ ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍက အထူးအရေးပါသည်။ ရေနံသိုက်များက ရေနံစည် ဘီလျံပေါင်း ၃၇.၂ ဘီလျံ ထွက်ရှိမည်ဟု အတည်ပြုနိုင်ပြီး အာဖရိကတွင် အကြီးဆုံးရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လုပ်

သည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် နံပါတ် ၁၁ အကြီးဆုံး ဖြစ်သည်။
ထို့ပြင် နိုင်ငံရေးယားနိုင်ငံသည် သဘာဝဓာတ်ငွေ့သိုက်များမှ ဓာတ်ငွေ့
ကုဗပေ ထရီလီယန်ပေါင်း ၁၈၇ ထရီလီယံ ထုတ်လုပ်ပေးနိုင်မည် ဖြစ်ပြီး
ယင်းကြောင့်ပင် အာဖရိကတွင် အကြီးဆုံးဓာတ်ငွေ့သိုက် ပိုင်ဆိုင်သည့်
နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာပေါ်တွင် သတ္တမ အကြီးဆုံးဓာတ်ငွေ့သိုက် တည်ရှိသည့်
နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ဖက်ဒရယ်အစိုးရအား ရေပေါ်ရေအောက်
ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ရင်းမြစ်များ ပိုင်ဆိုင်ခွင့် ပြုထားသလို စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်
အပ်နှင်းထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ပြည်နယ်များက
ဖက်ဒရယ်အစိုးရ ရရှိ သည်ထက် ပိုမိုသော ခွဲဝေပေးမှုများကို ရရှိကြပြီး
ဓာတ်ငွေ့ထွက်သည့် ပြည်နယ် များကိုလည်း ပို၍ ဦးစားပေးထားသည်ကို
တွေ့ရပေသည်။

ရေနံထွက်သည့် ပြည်နယ်များက ယင်းတို့နှင့် နီးကပ်စွာ တည်ရှိသည့်
ကမ်းလွန် (ရေတိမ်ပိုင်း) နှင့် ပိုင်နက်အတွင်း ထွက်ရှိသည့် အခွန်မဟာဏ
၏ ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းရရှိကြသည်။ ကျန်သော အခွန်များကို အခြားအခွန်
အရပ်ရပ်နှင့် ပေါင်းပြီး လူဦးရေ၊ ပြည်နယ်များအကြား ညီမျှစေရေး၊
ပြည်တွင်းအခွန်ထွက်နှုန်း၊ မြေဧရိယာအကျယ်အဝန်းနှင့် လူဦးရေထူထပ်မှု
တို့အပေါ် မှီတည်ပြီး ခွဲဝေပေးသည်။ အဆုံးသတ်ရလဒ်မှာ ရေနံထွက်
သည့် ပြည်နယ်က အရပ်ရပ်အခွန်များ၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ခွဲဝေရရှိ
ကြပြီး ရေနံမထွက်သည့် ပြည်နယ်များနှင့် နှိုင်းစာလျှင် တဦးချင်း ရရှိ
သည့် နှုန်းထားအားဖြင့် သုံးဆခွဲ (၃၅၀ ရာခိုင်နှုန်း) သာလွန်သည်ကို
တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် နိုင်ငံရေးယားနိုင်ငံ အတွေ့အကြုံအရ derivation အပေါ်
အခြေခံသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာမျှဝေခြင်းသည် ရင်းမြစ်ချမ်းသာကြွယ်ဝမှုကို
ဉာဏ်အမြော်အမြင်ရှိရှိ သုံးစွဲမည်ဟု ကံသေကံမ ပြော၍ မရသည်ကို
တွေ့ရသည်။ ရေနံထွက်သည့် ပြည်နယ်များက အခြားပြည်နယ်များထက်

များစွာ သာလွန်ရရှိပြီး ယင်းသို့ ရရှိသည့်တိုင် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် အဟောသိက်ဖြစ်မှုအတွက်သာ ဦးတည်သွားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လူသားအရင်းမြစ်ဖွံ့ဖြိုးမှု နိမ့်ကျနေခြင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင် ပျက်ဆီးခြင်း၊ အခြေခံအဆောက်အအုံ လိုအပ်နေသေးခြင်းနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာ ဝန်ဆောင်မှုများ အဆင့်နိမ့်ကျနေခြင်းတို့က ပြည်နယ်အစိုးရများအနေနှင့် ရရှိသည့် အခွန်များကို မည်သို့မည်ပုံ သုံးစွဲသည်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး တာဝန်ခံမှု မရှိသည့်အချက်ကို ထင်ဟပ်စေသည်။

ပါကစ္စတန်

ပါကစ္စတန်နိုင်ငံက နေ့စဉ်ရေနံစိမ်း စည်ပေါင်း ၆၀၀၀၀ စည်ထုတ်လုပ်ပြီး နေ့စဉ် သုံးစွဲမှုမှာ ၄၀၀၀၀၀ စည်ရှိသည်ဖြစ်ရာ ရေနံအကြီးအကျယ် တင်သွင်းသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်လာသည်။ နောက်ဆုံးတွေ့ရှိမှုများအရ ပါကစ္စတန်သည် အနာဂတ်တွင် ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့အကြီးအကျယ် တင်ပို့နိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ထားကြသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု စွမ်းအင်ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်အဖွဲ့က မကြာသေးမီကပင် ပါကစ္စတန်အနေနှင့် ကုဗပေပေါင်း ၁၀၅ ထရီလီယံရှိသည့် ဓာတ်ငွေ့ (shale gas) နှင့် ရေနံစည်ပေါင်း ၉ ဘီလီယံ တင်ပို့လာနိုင်မည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။ ယခင်မတွေ့ရှိရသေးသည့် ရေနံရင်းမြစ်များလည်း ရှိနေသေးသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် ပါကစ္စတန်သည် ရေနံ တင်သွင်းမှုအပေါ် များစွာ မှီခိုနေရပြီး၊ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲရာတွင် ပါကစ္စတန် ပြည်တွင်းရေနံဈေးကို အစိုးရက အရှုံးခံ ထိန်းညှိနေရသည်ဖြစ်ရာ (ပြည်တွင်း ထုတ်လုပ်မှုမှ ရရှိသည့် အခွန်အကောက်ကို တိုးမြှင့်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်းထက်) ယခုကဲ့သို့ မထိရသေး၊ မတိုးရသေးသည့် ရေနံရင်းမြစ်သိုက်များ တွေ့ရှိပါက ပါကစ္စတန်နိုင်ငံ၏ မက်ခရိုစီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုကို တိုးတက်စေမည် ဖြစ်သည်။

ပါကစ္စတန်နိုင်ငံရှိ ကုန်းတွင်းရင်းမြစ်များကို ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ သို့သော် ယင်းတို့ကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရကသာ စီမံသည်။ မကြာသေးမီက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို

ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး ကမ်းလွန်ရင်းမြစ်များကိုပါ ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်သည့် စနစ်ကို စတင်ကျင့်သုံးလာခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ အခြားဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများကဲ့သို့ မဟုတ်ဘဲ၊ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံတွင် ရေနံထွက်သည့် နေရာများမှာ လူဦးရေ အရ များပြားသည့် (သို့သော် လူများစုမဟုတ်သေးဘဲ၊ လူနည်းစုအဖြစ် သာ ရှိနေသေးသည့်) ခရိုင်များတွင် တည်ရှိလျက် ရှိနေပေသည်။

ပါကစ္စတန်တွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက နှုန်းထားသတ်မှတ် စည်းကြပ်၍ ကောက်ခံသော အချို့အခွန်များကို ဗဟိုနှင့် ပြည်နယ်ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း ဖြင့် ဒေါင်လိုက် ဘဏ္ဍာရေး မညီမျှမှုကို ဖြည်းဖြည်းချင်း ပြင်ယူလျက် ရှိသည်။ လက်ရှိဆောင်ရွက်နေသည့် မျှတရေး အစီအစဉ်အပြင် derivation နည်းစဉ်ကို သုံး၍ ရင်းမြစ်များမှ ရရှိလာသည့် အခွန်များကို ခွဲဝေပေးမှုလည်း ရှိပါသည်။ အကောက်ခွန်နှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့က ရရှိသည့် ခိုင်ကြေးကို ယင်းဓာတ်ငွေ့သိုက်များရှိရာ ပြည်နယ်များသို့ ခွဲဝေပေးပါသည်။ ယင်းသို့ ခွဲဝေပေးရာတွင် အခြားအခွန်ခွဲဝေပေးမှု နည်းလမ်းစဉ်များနှင့် စပ်ဆိုင်ခြင်း မရှိဘဲ အလွတ်ခွဲဝေပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

ရပ်ရှား

ပါကစ္စတန်နိုင်ငံကဲ့သို့ပင် ရပ်ရှားနိုင်ငံမှာလည်း ရင်းမြစ်များ ပိုင်ဆိုင်မှုကို ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအား ခွဲဝေပေးအပ်ထားသော်လည်း ဖက်ဒရယ်အစိုးရကပင် စီမံခန့်ခွဲပါသည်။ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို လျှော့ချသည့် decentralization ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သို့သော် ယင်းနောက်တွင်မူ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်နှစ်အတွင်း ဆက်တိုက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်လာခဲ့ပြီး ဖက်ဒရယ်အစိုးရအား ရေနံကဏ္ဍကို စီမံခန့်ခွဲသည့် အခွင့်အာဏာအတော်များများကို ဖွဲ့စည်းပုံအရ အပ်နှင်းထားသည်။

ရပ်ရှားတွင် တချို့ပြည်နယ်များ၌ သယံဇာတရင်းမြစ်များ စုဝေးတည်ရှိနေပြီး သေးငယ်သောပြည်နယ်နှစ်ခုက ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လုပ်ခြင်း

ကို လွှမ်းမိုးထားသည်။ ထို့ကြောင့် သယံဇာတထုတ်လုပ်ခြင်းမှ ရရှိသော ဘဏ္ဍာအရင်းအမြစ်များကို မော်စကိုမှ ချုပ်ကိုင်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ပြည်နယ်များက ရင်းမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်သည့်တိုင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက အများစု (အားလုံးနီးပါး) ဖြစ်သည့် ကုန်းတွင်း သယံဇာတအခွန်များကို ရရှိသည်။ derivation အပေါ် အခြေခံသည့် ခွဲဝေမှုလည်း မရှိချေ။ ရေနံ ထွက်သည့် ပြည်နယ်များမှာ ရေနံသယံဇာတက ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာ များကို မရသော်လည်း ရပ်ရှားနိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးစနစ်အရ ဝင်ငွေခွန် (တဦးချင်းစီမှ ရရှိသည့် ဝင်ငွေခွန်နှင့် ကော်ပိုရေးရှင်းများမှ ရရှိသည့် ဝင်ငွေ ခွန်များ) မြင့်မားသည့် ဒေသများအတွက် အခွန်အချို့ကို ခွဲဝေပေးသည့် derivation principle များရှိရာ ရေနံရင်းမြစ်များရှိသည့် ပြည်နယ်များ အတွက် အခွန်အချို့ ရရှိသည်ဟုမူ ဆိုနိုင်ပေသည်။ အရပ်ရပ်မျှတရေး ဆိုင်ရာ လွှဲပြောင်းပေးအပ်မှုများ အားလုံးရရှိပြီးနောက် တွက်ချက်ကြည့် မည် ဆိုလျှင် ရေနံထွက်သည့် သေးငယ်သည့် ဒေသများသည် မော်စကို နှင့် စိန့်ပီတာစဘတ်နီးနီး အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများ ရရှိနေပြီး ယင်းရရှိသည့် အခွန်များမှာ ရေနံမထွက်သည့် ဒေသများနှင့် နှိုင်းစာလျှင် ငါးဆမျှ ပိုမို များပြားလာသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် တတိယအကြီးဆုံး ရေနံ ထုတ်လုပ်ရောင်းချသည့် နိုင်ငံဖြစ်ပြီး သဘာဝဓာတ်ငွေ့လည်း အတိုင်းအတာ တခုအထိ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ထုတ်လုပ်ရောင်းချသည်။ နိုင်ငံမှ ထုတ်လုပ် ရောင်းချသည့် ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့များအားလုံးကို ပြည်တွင်း၌ သုံးစွဲပြီး ပြည်တွင်းဝယ်လိုအားကို ဖြည့်တင်းရန် ကုန်ကြမ်း ဖြစ်သည့် ရေနံနှင့် အခြားရေနံထွက် ပစ္စည်းများကို နိုင်ငံခြားမှ အမြောက်အမြား တင် သွင်းနေရသည်။ ရေနံမှာ အမျိုးသားစီးပွားရေးအရ နှိုင်းစာလျှင် ရာခိုင်နှုန်း အနည်းငယ်သာ ရှိသည်ဟု ဆိုရသည့်တိုင် ပမာဏမှာ ကြီးမားသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လုပ်ရောင်းချမှုကို

စီမံခန့်ခွဲမှုမှာမူ ဥပဒေကြောင်းအရကော၊ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရပါ တကျောင်းတဂါထာဆိုသလို ကွဲပြားခြားနားသည်။ ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ကို ပုဂ္ဂလိက ပိုင်ဆိုင်နိုင်သလို ကော်ပိုရေးရှင်းများ၊ ဌာနအင်ဒီယန်း မျိုးနွယ်စုများ၊ ဒေသန္တရ၊ ပြည်နယ်များနှင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ပိုင်ဆိုင်သည်လည်း ရှိသည်။ ယင်းအဆင့်ဆင့် အစိုးရများက ကိုယ်ပိုင်အခွန်နှုန်းထားများဖြင့် ကိုယ်တိုင်စည်းကြပ်နိုင်သလို၊ အတိုင်းအတာတခုအထိ ဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုလည်း ရေးဆွဲထုတ်ပြန်နိုင်ကြသည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက နိုင်ငံတဝှမ်းရှိ ရေနံ၊ ဓာတ်ငွေ့နှင့် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ လိုက်နာရမည့် စည်းကမ်းများ လိုက်နာစေရန် ထိန်းညှိစောင့်ကြပ်သည့်တိုင်၊ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ဖက်ဒရယ်ပိုင် မြေနေရာများမှ ထွက်ရှိသည့် သဘာဝသယံဇာတမှအခွန်ကိုသာ ရရှိနိုင်သည်။ (သို့ရာတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ကော်ပိုရိတ်ဝင်ငွေခွန်ကိုမူ ရရှိသည်။)

ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ဆိုင်ရာ ဥပဒေများမှာလည်း ပြည်နယ်များအလိုက် ကွဲပြားခြားနားသော်လည်း အထက်ဖော်ပြခဲ့သည့် ပိုင်ဆိုင်မှုသဘာဝမှာမူ ပြည်နယ်တိုင်းအားလုံးအတွက် အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ မြေပိုင်ဆိုင်သူတဦးအနေနှင့် (တစုံတရာ သဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် ဆောင်ရွက်မှုမျိုးဖြင့် ခွဲဝေထားခြင်း မရှိလျှင်) ယင်းမြေအောက်ရှိ သတ္တုတွင်းထွက် ပစ္စည်းများကိုပါ ပိုင်ဆိုင်နိုင်သည်။ မြေရောင်းချ၊ ဝယ်ယူ၊ လွှဲပြောင်းသကဲ့သို့ပင် မြေအောက်ရှိ ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ဆိုင်ရာ ပိုင်ဆိုင်မှုကို ခွဲဝေရောင်းချနိုင်သလို ဝယ်လည်း ဝယ်ယူနိုင်သည်။ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ပိုင်ခွင့်လည်း ရှိသည်။

အမေရိကန်စနစ်မှာ ပြောင်းလဲပြင်လွယ်ရှိသည့် စနစ်လည်း ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ရေနံထွက်သည့် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ယင်းတို့၏ နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ ဖက်ဒရယ်အစိုးရပိုင် မြေနေရာများမှာ ထွက်ရှိသည့် ရေနံအခွန်များကိုပင် ရအောင် တောင်းဆိုနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကမ်းလွန်ရင်းမြစ်များမှာမူ ဖက်ဒရယ်အစိုးရများက ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာများကိုပါ ခွဲဝေပေးစေလိုသည့်အလျောက် ကမ်းလွန်သတ္တုသိုက်

များ တူးဖော်ရာတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် မြေကို ထိရောက်စွာ မသုံးနိုင်အောင် ပြည်နယ်များက တားမြစ်သည့် နည်းလမ်းဖြင့်လည်း အရေးဆိုပိုင်ခွင့် ရှိကြပေသည်။

ဗင်နီဇွဲလား

ဗင်နီဇွဲလားနိုင်ငံမှာ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဒုတိယအများဆုံး ရေနံရင်းမြစ်များရှိ သည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ရေနံက ရရှိသည့် အခွန်အခများအပေါ်တွင် များစွာ မှီခိုရသည်။ အစိုးရဝင်ငွေ၏ ၄၅ ရာခိုင်နှုန်း (ခန့်မှန်း) မှာ ရေနံမှ ရသည့် အခွန်ဖြစ်သည်။ ပို့ကုန်၏ ၉၅ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ရေနံသယံဇာတတူးဖော် သည့် လုပ်ငန်းကဖြစ်ပြီး ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်နိုင်ငံလုံး အသားတင်ထုတ်လုပ် မှု တန်ဖိုး (ဂျီဒီပီ) ၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း ရှိသည်။

ဗင်နီဇွဲလားနိုင်ငံ ရေနံထုတ်လုပ်ရေးမှ ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ရေနံ ထွက်သည့် ပြည်နယ်များက မရရှိကြသလောက်ပင် ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ် အစိုးရမှာလည်း နိမ့်ပါးသည့် ခန့်မှန်းတန်ဖိုးများအပေါ်မူတည်၍ ဘတ်ဂျက် ကို ရေးဆွဲပြီး ယင်းဘတ်ဂျက်တွင် ပြည်နယ်များအတွက် ကနဦး ခွဲဝေပေးမှု များ ပါရှိသည်။ ယင်းနောက်တွင်မှ ထပ်တိုးခွဲဝေပေးမှုများ ပြုလုပ်သည်။ သို့ရာတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ရေနံရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် ဘဏ္ဍာ အများစုကို ကိုင်တွယ်သုံးစွဲပြီး၊ ငွေကြေးဖောင်းပွမှု မြင့်မားသည့်အခါတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရကသာ အကျိုးအမြတ်ရရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဗင်နီဇွဲလားနိုင်ငံ၏ အထူးခွဲဝေပေးမှုများ ဥပဒေက ပြည်နယ်အစိုးရများ သို့ အရပ်ရပ်မျှတရေးမူအရ လွှဲပြောင်းပေးမှုများ ပေးအပ်ရန် ဖန်တီးထား သည်။ ထို့ပြင် ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့မှ ရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ထပ်တိုး ခွဲဝေပေးမှုလည်း ပြုလုပ်သည်။ ယင်းဥပဒေအရ ပြည်နယ်များနှင့် ဗဟို အစိုးရရုံးစိုက်ရာ ခရိုင်တို့အတွက် (ရေနံမှ ရရှိသည့် အခွန်များရော၊ ရေနံ မဟုတ်သည့် အခြားအခွန်များကိုပါ) ရရှိသည့် ပုံမှန်ဘဏ္ဍာရေးဝင်ငွေ၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ခွဲဝေပေးအပ်သည်။ ယင်းသို့ ခွဲဝေပေးအပ်ရာတွင် ထို

၂၀ ရာခိုင်နှုန်း ပမာဏ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ပြည်နယ်များအား တန်းတူ ညီမျှစွာ ခွဲဝေပေးပြီး ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းကိုမူ လူဦးရေနှင့် ခွဲဝေပေးအပ်သည်။ ထို့ပြင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနှင့် ရေနံက ရရှိသည့် အခွန်ဝင်ငွေ၏ အနည်းဆုံး ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းကို ပြည်နယ်များသို့ ခွဲဝေပေးအပ်ရန် တာဝန် ရှိသည်။ ယင်း ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းအနက် ၄၂ ရာခိုင်နှုန်းကို ပြည်နယ်အစိုးရ များသို့ ခွဲဝေပေးအပ်ပြီး မြူနီစပယ်များအတွက် ၂၈ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ဒေသ ကောင်စီများ (community councils) အတွက် ၃၀ ရာခိုင်နှုန်း ခွဲဝေပေး အပ်သည်။

နိဂုံး

ဆိုခဲ့ပါ စကားအစဉ်အရ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့် သုံးခြင်းကြောင့် အုပ်ချုပ်စီမံရန် ခက်ခဲသည် မဟုတ်ဘဲ အုပ်ချုပ်စီမံ ရန် ခက်ခဲသောကြောင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးခြင်းပင်ဖြစ်သည် ဆို သည့် အချက်မှာ ထင်ရှားပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ အတွေ့ အကြုံများက ညန်ပြနေသည်မှာ ယင်း အခက်အခဲများသည် ပုံစံစုံ၊ ကဏ္ဍစုံ မှာ ပေါ်ထွက်လာခြင်းဖြစ်သည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အချို့နိုင်ငံ များမှာ ဒီမိုကရေစီ အားနည်းသည့် နိုင်ငံများ ဖြစ်ပြီး အာဏာခွဲဝေခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆူကြူနိမ့်မြင့် မျိုးစုံသမိုင်းကြောင်းများ ရှိခဲ့သည့် နိုင်ငံများ လည်း ရှိသလို အချို့နိုင်ငံများမှာ ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် အသားကျပြီး နိုင်ငံ များ ဖြစ်ကြပါသည်။ အချို့နိုင်ငံများမှာ (လူမျိုး၊ ဘာသာစကားအားဖြင့်) များစွာကွဲပြားခြားနားခြင်း မရှိလှဘဲ အချို့နိုင်ငံများမှာမူ လူမျိုးစုံ၊ ဘာသာ စကားစုံ၊ ပဒေသာစုံရှိသည့်အလျောက် ဖြေရှင်းမှုနည်းလမ်းများမှာလည်း ပြောင်းလွယ် ပြင်လွယ်ရှိသည့် နည်းလမ်းများဖြစ်ရန် လိုပြီး နိုင်ငံရေးအရ အလျှော့ပေးစေ့စပ်နိုင်ရန် လိုမည် ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးကဏ္ဍသည် ယင်းနိုင်ငံ၏ ရေနံသဘာဝသယံဇာတ အပေါ် မှီခိုမှု ကြီးမားပါက ယင်းနိုင်ငံရှိ ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေဖြင့် ရေနံကဏ္ဍကို ဗဟိုထိန်းချုပ်မှုအောက် ထည့်သွင်းရန် လိုလားပြီး ဖက်ဒရယ်

အစိုးရကသာ ဘဏ္ဍာရေးအရ စီမံခန့်ခွဲမှုများကို ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်ဆိုသည် အချက်မှာလည်း ထင်ရှားပါသည်။ တဖက်တွင်လည်း ရေနံကဏ္ဍက နိုင်ငံ စီးပွားရေးအတွက် အရေးပါမှု လျော့နည်းသည့် နိုင်ငံများတွင်မူ ဖက်ဒရယ် အစိုးရနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ရင်းမြစ်များမှ ရရှိသည့် အခွန်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် တာဝန်များနှင့် ခွဲဝေမှုများ ပြုလုပ်သည့် ပုံစံအမျိုးမျိုးရှိသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်ပြီး အချို့နိုင်ငံများတွင်မူ ပြည်နယ်များက အတိုင်းအတာ တခုထိ ထိန်းချုပ်စီမံပိုင်ခွင့် ရှိသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဇယားများကို လေ့လာကြည့်ရှုလျှင် ရေနံသယံဇာတရင်းမြစ်များ ပိုင်ဆိုင်မှု နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရအဆင့်ဆင့်အကြား ခွဲဝေပေးမှုပုံစံအမျိုးမျိုး ရှိသည် ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းနည်းတူပင် စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လည်း ပုံစံအမျိုးမျိုး ရှိသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အခွန်များကို ဆုံးဖြတ်ပုံနှင့် ခွဲဝေပုံလည်း အမျိုးမျိုး ထွေပြားသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ရင်းမြစ်များအပေါ် အလွန်အမင်းမှီခိုရမှုက အစိုးရများကို ရေနံ ကဏ္ဍစီမံမှုနှင့် အခွန်ကောက်မှုတွင် အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်စေသည် ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သလို တနိုင်ငံလုံး လူနေမှုအဆင့်အတန်းမြင့်မားသည့် နိုင်ငံများနှင့် ရေနံကဏ္ဍမှာ နိုင်ငံလုံး စီးပွားရေး၏ မပြောပလောက်သော ပမာဏသာ ရှိသော နိုင်ငံများတွင်မူ ဤကိစ္စမှာ အထက်ဆိုခဲ့ပါ ပုံစံလောက် အရေးမကြီးသည်ကိုလည်း တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဆိုခဲ့ပါ နိုင်ငံများတွင် (အချို့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် အလုပ်ဖြစ်နေသလို) ရင်းမြစ်တည်ရှိရာ ပြည်နယ်/ဒေသကို လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ စီမံပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းသည် အသင့်တော်ဆုံး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိခြင်း (flexibility) မှာ နိုင်ငံရေးအားဖြင့် ကျက်သရေတရပ်ပင်ဖြစ်ပြီး ယင်း ပြောင်းလွယ် ပြင်လွယ်ရှိခြင်းက နိုင်ငံများကို မည်သည့်အစိုးရက ရင်းမြစ် များကို ပိုင်ဆိုင်မည်၊ စီမံခန့်ခွဲမည်၊ အခွန်များကို မည်သို့မည်ပုံ စီမံမည် ဆိုသည့် ကိစ္စရပ်များကို နိုင်ငံ၏ သမိုင်းကြောင်းနှင့် အခြေအနေများ ကို ထင်ဟပ်စေသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ညှိနှိုင်းနိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းအဖြစ် ပေါ်ပေါက်စေသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

မတူညီသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများက ရင်းမြစ်အခွန်များ ခွဲဝေခြင်းကို မတူညီသော ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ကြသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ ဒေသများအတွင်း ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ မညီမျှမှုများ မရှိသင့်ဟူ၍ အဆိုပြု ငြင်းခုံကြသည့်တိုင် အချို့နိုင်ငံများတွင် ယင်းသို့ မညီမျှမှုများအပေါ် နိုင်ငံရေးအရ သည်းခံမှုများ ရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ရေနံထွက်သည့် ပြည်နယ်များက ရေနံမထွက်သည့် ပြည်နယ်များထက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များ ပိုမိုရရှိသည် ဆိုသည်မှာလည်း ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ သမိုင်းကြောင်း၊ မူလအခြေခံအချက်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အစီအမံများနှင့် နိုင်ငံတွင်းရှိ ပြည်နယ်များ၏ သဘောသဘာဝကို လက်ခံနားလည်နိုင်သည့် နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုများကို ထင်ဟပ်ခြင်းဟုလည်း ဆိုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ကွဲလွဲသည့် ပုံစံအားဖြင့် အချို့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများမှာ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုအရ ရှိသည့် (ရေနံအပါအဝင်) သဘာဝသယံဇာတများနှင့် ယင်းတို့၏ အခွန်များကို ပြည်နယ်များအားလုံးအတွက် တန်းတူရည်တူ ရှိသင့်သည် ဆိုသည့် အယူအဆ ရှိကြပေသည်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ သဘောသဘာဝအရပင် တနိုင်ငံလုံး အကျိုးစီးပွားနှင့် ဒေသအကျိုးစီးပွား၊ ဘာဝရုပ်လက္ခဏာများ မျှခြေရရှိရလေအောင် ဆောင်ရွက်ရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းမျှခြေတွင် ရေနံရင်းမြစ်များ၊ ယင်းတို့၏ အကျိုးအမြတ်များကို ခွဲဝေခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်းဟူသည့် ကိစ္စများလည်း ပါဝင်ပေသည်။ ဤသို့ဆိုရာတွင် ရေနံကဏ္ဍလုပ်ငန်းများနှင့် အကျိုးဆက်များသည် တနိုင်ငံလုံးအကျိုးစီးပွား၊ ပြည်နယ်အကျိုးစီးပွားနှင့် ဒေသ အကျိုးစီးပွားကို မျှခြေဖန်တီးပေးနိုင်သည့် နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်များနှင့် ထိန်းသိမ်းသည့် စနစ်များပါရှိ၊ ဖွံ့ဖြိုးရန် အရေးကြီးကြောင်း ထင်ရှားစေလိုပါသည်။ ယင်းသို့ အောင်မြင်သည့် မျှခြေတရပ် ရရှိနိုင်ရန်မှာလည်း နိုင်ငံ၏ သဘာဝ (မတူကွဲပြားမှု၊ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အစဉ်အလာများ၊ ဓနအင်အားနှင့် အင်စတီးကျူးရှင်းများ) အပေါ် မူတည်သလို ယင်းနိုင်ငံပိုင်ဆိုင်သည့် မြေအောက်ရှိ သယံဇာတများအပေါ်လည်း မူတည်နေသည် ဖြစ်ပါကြောင်း ထင်ရှားစေလိုပါသည်။

Forum of Federations

The Global Network on Federalism and Devolved Governance

နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၊
အဆင့်မြင့် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့နှင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ်တို့
စုပေါင်းအမှတ်တရဓာတ်ပုံ

နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့်
ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ် စုပေါင်းအမှတ်တရဓာတ်ပုံ

– ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ်က စီစဉ်သည့် ကနေဒါ၏ ဖက်ဒရယ်
စနစ်လေ့လာရေးခရီးစဉ်တွင် နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်
ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် သုံးရက်တိုင်တိုင် တက်ရောက်ခဲ့ပါ
သည်။

Forum of Federations

The Global Network on Federalism and Devolved Governance

နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့်
ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖိုရမ်၏ ဥက္ကဋ္ဌနှင့်
အမှုဆောင်အရာရှိချုပ် Dr. Rupak Chattopadhyay

– နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်
ကနေဒါနိုင်ငံသို့ သွားရောက်ခဲ့သည့် ခရီးစဉ်တွင် ဖက်ဒရယ်
နိုင်ငံများဖိုရမ်၏ ဆွေးနွေးပွဲသို့ တက်ရောက်ဆွေးနွေးခဲ့သည်။

